

Srečen božič

IX.

Janina

VSEBINA

Betlehemski utrinek	141
Lojze Škerl: Pot II. Vatikanskega koncila	142
Mama Jan: Božični večer	144
Milena Merlak Detela: Pesmi	145
Maksimiljan Jezernik: Slovenski zavod v Rimu	146
Zora Saksida: Tujci povsod (nad.)	149
M. M. Beneškinov: Obisk v Londonu	156
S. Š.: Intervju z Goršetom	154
Maks Šah: Zgodovina slovenskega šolstva	156
Izvoljeni predstavniki Slovencev o svojem delu	157
Poslanice II. Vatikanskega koncila	160
Janez Belej: Nekaj dni po Afriki	163
Lojze Škerl: Kaj pravite vi?	163
Jože Peterlin: Prayda za Cankarja	165
G. M. Germani: Spomini na mathausen	169
Kondor: Kaj sodijo otroci o svojih domovih	170
Igor Tuta: Marko in jaz	171
Radio	174
S. K.: Goriška jesen v Katoliškem domu	177
Slovenci po svetu	178

Uredil

JOŽE PETERLIN

Zunanja oprema

Sergej Pahor

Revijo izdaja uredniški odbor: Sergij Canciani, Stanko Janežič, Marij Maver, Franc Mljač, Sergej Pahor, Jože Peterlin, Maks Šah, Lojze Škerl, Drago Štoka, Češćut Marija in Silvan Kerševan

Odgovorni urednik:

Dr. Lojze Škerl

Uredništvo in uprava: Trst, via Donizetti 3, tel. 23-779 — Pod-uredništvo v Gorici: SKAD

Čekovni račun 11/7019

Registrirano na sodišču v Trstu št. 193

Tiska tiskarna »Graphis«, Trst, ul. Sv. Frančiška 20, tel. 29-477

Slika na naslovni strani: Milko Bambič, Rojstvo (linorez)

Blagoslovljene božične praznike

*in srečno novo leto**želijo:*

1966

UREDNIŠTVO IN UPRAVA MLADIKE

SLOVENSKI KATOLIŠKI SVET

SLOVENSKA KATOLIŠKA SKUPNOST

SLOVENSKA PROSVETA

ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE V GORICI

SLOVENSKI KULTURNI KLUB

RADIJSKI ODER

MARIJANIŠČE na Opčinah in uredništvo »KNJIŽIC«

SLOVENSKA MARIJINA DRUŽBA v Rojanu

SLOVENSKO KATOLIŠKO PROSVETNO DRUŠTVO v Števerjanu

»KATOLIŠKI GLAS« v Gorici

»NOVI LIST« v Trstu

SLOMŠKOV MLADINSKI DOM v Bazovici

DRUŠTVO SLOVENSkih IZOBRAŽENCEV v Trstu

ZAHVALA. Ob zaključku IX. letnika »Mladike« se uredništvo in uprava iskreno zahvalujeta vsem sodelavcem in naročnikom, vsem, ki so kakor koli pomagali, da smo lahko uspešno zaključili deveti letnik naše slovenske revije.

PROSIMO vse, da nam ostanete zvesti tudi v novem letu. Potrudili se bomo, da bo izhajala »Mladika« redno tudi vnaprej. Hvala!

PISMA, ki so morala v tej številki odpasti, pridejo na vrsto prihodnjih.

PRIHODNJA ŠTEVILKA bo izšla sredi januarja

Posamezna številka Mladike stane 200 lir, po pošti 220 lir. Celoletna naročnina (10 številčk) 2000 (2200) lir. Naročnina za ves letnik v Ameriki stane 5,5 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 4 funte.

BETLEHEMSKI UTRINEK

Božič nam je bil vedno praznik tihe ljubezni, prijaznih obiskov in toplih voščil in pozdravov. Naši očetje so se pripravljali nanj v zbranosti in notranji poglobljenosti. Danes ga pričakujemo v tisoč barvnih žarečih lučih, ob ritmični glasbi na ulici in v odmevu hreščečih pesmi z gramofonskih plošč. To je pač okus časa. Pozdravljamo božič in ga nestrпно čakamo.

Še posebej ga pričakujemo letos pod vtisom velikih dogodkov. Štirinajstdnevno kroženje po vesolju in srečanje ljudi v tem brezkončnem prostoru; veličastni zaključek vesoljnega koncila; pa spet Vietnam in Rodezija, Kitajska in Združeni narodi in še tisoč dogodkov.

Ko pomislimo za trenutek na vse to, čutimo z vsem svojim bistvom, da živimo v velikem času: vse zori v vrh, v večji napredek, v močnejši ritem življenja.

Sredi tega velikega dogajanja smo mi in je ves naš mali narod. A kot smo v vsej svoji zgodovini kot narod vedno ujeli korak s svetovnim napredkom in s kulturno rastjo, tako se uvrščamo v svetovno družino narodov tudi danes. Nikdar v preteklosti nam niso bili sosede in gospodarji naklonjeni. Stoletja nismo bili svobodni. Naše življenje je bil en sam boj.

In vendar je bil en sam Vraz v naši starejši preteklosti, ki je obupal nad lastno narodnostjo in se je le tu pa tam kdo pojavil za njim. Zgodovina jih je pozabila. Ves ostali narod pa je hitel pogumno naprej. Kljub nasprotjem in kljub zatiranju.

Letošnji božič je ves drugačen. Med milijonskimi narodi smo tudi mi zastopani v baziliki sv. Petra — na letošnji božič je ta spomin živ v nas. Med glasniki velikih narodov se oglašata tudi glas našega naroda po svojem cerkvenem knezu. Tu dobi potrdilo in priznanje tudi naša ljubljena govornica: v njej častimo v bogoslužju našega skupnega Boga.

Naša materina beseda in pesem se oglašata na radijskih valovih iz Ljubljane in Trsta, iz Celovca in Kopra, iz Londona in Vatikana, iz Washingtona in Moskve, iz Clevelanda in Otave... Danes vedo narodi, da morejo samo preko naše besede do naših src.

Naši sosedi nas več ne taje. Na tak ali drugačen način nam priznavajo pravico do življenja in napredka. Drugače kot nekoč.

In mi?

Saj nas ni utrudil tisoč in petstoletni boj za obstanek. Ta trenutek iščimo božje bližine in opore ob jaslicah. Iščimo novih moči za novo življenje. Vsak posameznik in ves narod. Da ne bomo uničevali več mladih življenj še nerojenih otrok; da ne bomo obupali nad svojo bodočnostjo, da bomo zaživelj polno, zdravo, pogumno življenje povsod.

Božja bližina naj nas osvoji. Ob preprostem spominu na božjo revščino in majhnost bomo dobili moči: iz tistega revnega kraja v Betlehemu je zrastle čudežno prenovitveno gibanje, ki je pretreslo in spremenilo svet in ga dan za dnem znova prenavlja.

V svoji majhnosti tudi mi kot narod lahko ujamemo veliki utrip življenja kot smo ga vedno v zgodovini. Danes ni za naš narod čas obupa, ampak je prav danes zanj čas priznanja, vzpona in vere.

Vrnimo se v božjo bližino božične noči po vero v lastno življenje. Samo tam jo bomo dobili. In prenesli jo bomo v življenje, če bomo stopili na pot, ki nam jo kaže zvezda nad Betlehemom.

To je voščilo Mladike Slovincem po vsem svetu, posebej še tržaškimi in goriškimi.

POT II. VATIKANSKEGA KONCILIA

VEČINA IN MANJŠINA NA KONCILU

Na vsakem koncilu je bila doslej tudi manjšina kot znak različnih cerkvenih tokov. Manjšina tega koncila se je po začetnih presenečenjih bojevala dosledno in pogumno — vlila je spoštovanje tudi ljudem, ki ne stoje na njeni strani. Cerkev je videla predvsem kot trdnjavo, v kateri se zbira obramba proti svetu, ki je sovražen. Na čelu obrambne posadke stoji papež z absolutnim poveljstvom. Škofje so visoki častniki, generali in admirali. Slede duhovniki in redovniki kot načelniki in pribočniki, ki posredujejo ukaze pehota vernikov.

Koncilská večina pa je visela bolj na svetopisemski priliki o kvasu, ki ga je vzela žena in ga zamesila s tremi merami moke, dokler ni bilo vse prekvašeno. Cerkev ljubezni in dialo ga naj stopi iz svoje trdnjave v svet in oznanjuje vest učlovečenega, križanega in od smrti vstalega Gospoda. Verujemo, da je na koncilu Sveti Duh nakazal smer.

Iz »Ruf in die Gemeinde« — pre vedel A.)

SLOVENICUM (SLOVENSKI ZAVOD V RIMU)

Slovenski škofje so za prvo adventno nedeljo (izseljensko nedeljo) poslali slovenskim izseljencem daljše pismo. V njem pozivajo rojake, naj ne pozabijo na Boga in domovino. Izseljence obveščajo škofje o ustanovitvi slovenskega zavoda v Rimu in prosijo za pomoč. Takole pravijo:

»Da bi doma imeli izobražene duhovnike in da bi tudi vam v tujini za bodoče zagotovili dušne pastirje, smo v Rimu s pomočjo sv. Sedeža ustanovili zavod za slovenske duhovnike, kakor jih imajo mnogi drugi narodi. Dali smo mu ime Slovenicum, t. j. Slovenski zavod. Tja bodo hodili duhovniki iz domovine na višje bogoslovne študije, da se bodo pripravili na duhovniške naloge pri nas. Tja pa bodo hodili tudi naši duhovniki iz inozemstva, da bodo potem delovali med vami. Tako naj zavod družijo vse Slovence doma in po svetu.

Seveda ta naša ustanova še nima svoje hiše, pač pa je že sprejela pr-

Ko je papež Janez XXIII. 11. oktobra 1962 otvoril drugi Vatikanski cerkveni zbor, se je zdelo, da bo delo hitro napredovalo. Pripravljalne komisije so predložile precej osnutkov-shem za razpravo in odobritev. Sam sveti oče je želel, da bi se delo kmalu zaključilo, ker je želel zanesti v Cerkev tisto potrebno prenovitev ali »aggiornamento«, ki bi bila za Cerkev kakor velika binkoštna ura, čas posebne luči, milosti in delovanja Svetega Duha za rast božjega kraljestva na zemlji. A ko se je 8. decembra istega leta končalo prvo koncilsko zasedanje, niso škofje predelali niti enega osnutka. Razprave so se namreč zavlekle, ker so škofje za koncil iskali šele pravo pot, pravi in uspešni način dela. A to prvo zasedanje je pokazalo upravičenost Janezove zamisli, odprlo je nova obzorja, zaneslo je v svet zavest, da je Cerkev še vedno mlada in zato pripravljena, da odpravi na sebi morebitne madeže in se svetu približa ne samo kot učiteljica, ampak predvsem kot mati in kot nosilka božje odrešilne luči, ki sveti in ogreva človeška srca za dela ljubezni in junaštva.

Ko je 3. 6. 1963 umrl Janez XXIII., se je svet zbal, da bo pogumno začetno koncilsko delo obtičalo, a Pavel VI. je takoj pokazal, da je sprejel Janezovo dediščino in hoče s široko zasnovanim načrtom nadaljevati.

Drugo zasedanje koncila se je začelo 29. sept. in je trajalo do 4. dec. istega leta. Razprave so se tudi na tem zasedanju zavlekle in šele ob koncu, prav 4. dec. je koncil odobril Konstitucijo o liturgiji (svetem bogoslužju) skupaj z Odlokom o modernih socialno občevalnih sredstvih.

S Konstitucijo o liturgiji je zavel v Cerkvi nov duh. Na prvo postno nedeljo leta 1964 (7. 3) je bil storjen res prvi veliki korak na poti do presnove cerkvenega bogoslužja. Skupaj z drugimi je tudi slovenski jezik dosegel »čas oltarja« in postal uradno liturgični jezik.

Da je Pavel VI. sprejel dediščino Janeza XXIII., je najlepše pokazal s svojim romanjem v Sveto deželo v januarju 1964. V deželi, kjer je pravi Sejavec zasejal božje seme resnice in ljubezni, se je sveti oče sestig s carigrajskim pravoslavnim patrijarhom Atenagoro. To je bila ena izmed tistih pogumnih potez Pavla VI., ki so tretjemu koncilskemu zasedanju začrtali smernice za zблиžanje z ločenimi brati.

Kot drugo potezo za zблиžanje z današnjim svetom moremo imeti encikliko Pavla VI. »Ecclesiam suam«, ki je izšla 6. 8. 1964 in je začrtala smernice za dialog (razgovor) Cerkve z modernim svetom ter za njeno delo v korist vsega človeštva.

Na tretjem zasedanju, ki je trajalo od 14. sept. do 21. nov. 1964, so škofje odobrili Odlok o ekumenizmu. V njem so pokazali, kako moramo vsi v Cerkvi brez izjeme čuti božji klic, »da bi bili vsi eno«, in kako je treba odgovoriti na to posebno milost. S tem odlokom je bil sprejet tudi Odlok o vzhodnih katoliških cerkvah. A delo za zedinjenje ne bi bilo uspešno začrtano, če ne bi na tem zasedanju dozorel najvažnejši koncilski dokument. Gre namreč za dogmatično Konstitucijo o Cerkvi, ki je bil sprejeta 21. nov. 1964. in ki postavlja podlago za vse nadaljne razprave in odloke. S tem odlokom se Cerkev predstavlja kot skrivnost in zakrament edinosti, kot znamenje in sredstvo zveličanja. Konstitucija dopolnjuje nauk prvega Vatikanskega koncila, ker naglašajo zborni značaj škofovske službe in poudarja pomen božjega ljudstva, laikov in splošni klic k svetosti.

Pri razpravah na tretjem zasedanju so se škofje dotaknili važnih zadev, zlasti v zvezi z vprašanjem, kako naj Cerkev prav današnjemu času

prinese luč trdne vere in v dejanju pokaže pot do reda v svetu in do zaželenega miru. Papež je to letos pokazal s svojo potjo v Indijo, kjer se je od blizu srečal s potrebami današnjega časa, in s potjo v New York, kjer je pri Združenih narodih predstavnikom skoraj vseh narodov sveta povedal, kako Cerkev gleda na vprašanje miru in kaj more Cerkev doprinesiti, da se ta mir tudi doseže.

Z encikliko »Mysterium fidei« (3. 9. 1965) je sveti oče poudaril, da je vir prave ljubezni in razumevanja sveta Evharistija, ki nas združuje pri istem oltarju in nas krepča s kruhom pravega življenja.

Pavel VI. se je odpravil v New York med četrtnim zasedanjem koncila, ki se je začelo 14. 9. 1965 in zaključilo 8. dec.

Skofje so morali na četrtem zasedanju pohiteti z delom. Sveti oče je namreč odločil, da se mora koncil zaključiti s tem zasedanjem. Potrebno bi morda bilo še novo razpravljanje, a Cerkev ne more samo razpravljati. Kar je bilo načrtanega in določenega, je treba izvesti. In tega je koncil že obilo pripravil.

Dne 28. oktobra letos je koncil slovesno razglasil kar pet novih odlokov in sicer: o dušnopastirskem delu in dolžnostih škofov, o pripravi in vzgoji duhovnikov s posebnim ozirom na semenišča, o preosnovi in poživitvi redovniškega življenja, o krščanski vzgoji ter odlok o zadržanju do nekrščanskih verstev. O teh odlokih je najvažnejši tisti o škofih, ker določa, kako naj zborni značaj škofovske službe pride do izraza pri vodstvu Cerkve na splošno in pri vodstvu posameznih škofij. Vse te določbe bodo seveda našle podrobnejši in natančnejši izraz v predelani izdaji cerkvenega zakonika, ki ga po zamisli Janeza XXIII. pripravlja posebna komisija.

V četrtek 18. novembra so pri koncilu sprejeli dogmatično Konstitucijo o razodetju, ki je že od prvega koncilskega zasedanja predstavljala zelo trd oreh, in Odlok o apostolatu laikov. Ta Odlok dopolnjuje četrto poglavje Konstitucije o Cerkvi, ki govori o laikih in njihovem mestu, ki ga zavezujemo v cerkvi, med božjim ljudstvom.

V torek 7. decembra so bili dokončno sprejeti še štirje zadnji odloki ali dekreti: Odlok o verski svobodi, o duhovnikih in njihovem delu, o Cerkvi v modernem svetu in o misijonih.

Sam sveti oče je bil 7. dec. v cerkvi sv. Petra in z mašo ter govorom zaključil koncilske razprave in delo. Pred vsemi koncilskimi očeti je objel odposlanca pravoslavnega patrijarha Atenagora iz Carigrada in mu izročil listino, s katero je odvzeto izobčenje, ki je zadelo carigradskega patrijarha leta 1054. Na praznik Brezmadežne je bila na trgu sv. Petra zaključna slovesnost s sveto mašo. Med sveto mašo, kateri je prisostvovalo skoraj 300 tisoč ljudi iz raznih delov sveta, je sveti oče še kratko nalogovoril katoliški svet in ga pozval, naj zanese v življenje, kar je koncil odločil, zlasti v času »jubileja«, ki bo trajal do binškošnega praznika 1966.

Po maši so razni kardinali prebrali vrsto poslanic, ki jih je koncil nalogovoril na vladajoče, mislece in znanstvenike, umetnike, žene, uboge in trpečce, delavce, mladino.

Treba bo vere, treba bo poguma, da bo vse to kar je koncil odločil ali načrtno, prešlo v vsakdanje življenje. Treba bo dela, potekla bodo leta, a to kar je Janez XXIII. želel, se bo polagoma uresničilo. Morda še hitreje, kakor si predstavljamo.

Poživimo svojo vero, utrdimo svoje upanje in med nami naj zagori prava božja ljubezen. Poglejmo tudi na svoje brate, ki čakajo na našo besedo vere in upanja ter na naša dela ljubezni, tudi od nas je namreč odvisno, kaj nam bo prihodnost prinesla. Delo ne bo lahko. Le s težavo bodo vsi naši ljudje spoznali, kaj je koncil odločil. Beseda božja in beseda Cerkve žal ne dosežeta vseh naših ljudi. V primeru z drugimi narodi smo v tem bolj reveži. Pa morda imamo več poguma, več trdne vere kakor drugi; morda je bilo med našim narodom več molitve in tihega ter trajnega trpljenja, prav zaradi vere. Kamor pa sežeta molitev in trpljenje, tam je več odprtosti za vse dobro in za ljubezen, ki ne mine.

Cerkev stoji po koncilu pred nami vsa lepša, v zavesti novega poslanstva, ki ga je poudaril koncil. Okrepčani s trdno vero in z božjo pomočjo stopimo pogumno na delo za rast božjega kraljestva na zemlji, da se med nami zacelijo vsaj rane greha, sovražstva ali brezbriznosti za vse dobro in pošteno.

ve gojence, ki so začasno gostje v drugi duhovniški hiši v Rimu. Od razvoja tega zavoda je v veliki meri odvisna bodočnost katoliške Cerkve v naši domovini in tudi med vami, ki ste po svetu. Zato nam je novi Slovenski zavod v Rimu zelo pri srcu.

Želimo in prosimo vas, da se zanj zavzamete tudi vi. Zavod naj bi bila tudi vaša srčna zadeva. Treba bo kupiti najprej zemljišče, potem pa seveda na njem tudi zidati. To pa bo mogoče storiti le s pomočjo vas, velikodušnih rojakov v inozemstvu. Pomagajte nam, da se na tak način zagotovi zadostno število dobrih, globlje izobraženih duhovnikov doma in v tujini. Vsak gmoten dar, četudi vdovin vinar, dan zaradi Boga za zavod, bo dobrodošel. Kdor želi to važno delo podpreti, kar gotovo želite vsi, naj svojo pomoč izroči svojemu dušnemu pastirju. S tem, da bomo ostvarili ta zavod, bomo javno pokazali, da je vera v naših srcih trdna in živa, ker se bo izpričala tudi v velikodušnih zunanjih delih.

Tudi tiste naše rojake, ki ste se že rodili ali se vsaj že popolnoma udomačili v novi domovini, prosimo, da podprete ta duhovniški zavod v znak hvaležnosti do svojih slovenskih staršev in do vsega, kar ste od domovine po starših prejeli. S to materialno pomočjo boste pokazali, da še vedno ljubite svojo staro domovino ter njena narodna in verska izročila.

Ceprav smo Slovenci majhen narod, vendar hočemo živeti in ostati neomajno zvesti katoliški Cerkvi. Zavod za slovenske duhovnike v večnem mestu Rimu naj nam bo kakor svetilnik, ki bo kazal še bodočim rodom pot v pristan časne in večne sreče, obenem pa bo dostojen slovenski spomenik na drugi vatikanski cerkveni zbor.

Vemo, da želi slovenski škofje, da bi bil Slovincem tudi naša srčna zadeva. Podprimo torej njihov načrt vsi Slovenci v zamejstvu!

MLADIKA

Duh Janeza XXIII. je bdel ves čas nad koncilom

BOŽIČNI
VEČER

»Reši svojo dušo« samo po sebi ni krščansko načelo. Prava Kristusova zapoved je ljubezen do bližnjega, to se pravi: bodi nosivec miru, delaj dobro drugemu, hrani lačne, oblači tiste, ki zmrzujejo, obiskuj zapuščene, pomagaj tistim, ki si sami ne morejo pomagati, nikogar ne pripravi do jeze, temveč mu rajši pomagaj, da bo dober. Skratka: odrešuj bližnjega. Pomagati bližnjemu do miru in sreče je prava krščanska naloga. Samo preko te ljubezni in dobrote do bližnjega je lahko človek deležen božje ljubezni.

Večkrat naletimo na nesporazum. Ni več krščanstvo, če nekdo prejme zakrament svete pokore samo zato, da bi rešil samega sebe, pri tem pa ga nič ne briga, da bi zopet vzpostavil svojo ljubezensko razmerje do bližnjega. Nemogoče je namreč rešiti samega sebe, ne bi pa hotel zajeti v Kristusov mir tudi vse druge.

Če nekdo s sebičnim namenom (da bi rešil SVOJO dušo) streže bolnim, svoje premoženje deli revežem ali cerkvi, vstopi v samostan, je to prav tako, kakor da bi ničesar ne storil. Kajti prav Kristusova naloga je naloga ljubezni, ki nas usmerja k bližnjemu. Prav gotovo moramo rešiti tudi svojo dušo, toda rešili jo bomo, če ne bomo pravični, darežljivi in skromni edinole vsled SVOJE duše, ampak zato, ker sta ljubezen in dobrotla krščanska načina življenja.

Enkrat je potrebno prav ostro izreči: kdor pod krščanskim življenjem razume predvsem skrb za svojo lastno dušo, ta s krščanskim življenjem še ni začel, kdor pa ga razume predvsem kot skrb in delo iz ljubezni do drugega, ta je napravil že zelo dosti, pa čeprav je pri tem »pozabil« na svojo dušo. Kajti »kdor bo svoje življenje izgubil, ta ga bo pridobil«.

Iz »Ruf in die Gemeinde« — prevedel A.)

»Marko, pojdi zdaj v klet po škatlo z obeski za drevce. Zraven so zavite jaslice. Nesi varno, da kaj ne razbiješ.«

Zadnjega stavka ni več slišal, že odklepa vrata v klet. Z Veriko sta že ves dan nestrpno čakala ta trenutek. Kadar je naš Marko veselo razburjen, je za svojo okolico skoraj neznosen. Govori, kakor bi padala toča, nagaja mali, drvi iz ene sobe v drugo. Verika pa prav nasprotno. Če ji srcece trepeta v vselem pričakovanju, popolnoma onemi. Tudi na vprašanja ne odgovarja, verjetno jih sploh presliši. Očke ima široko odprte in zdaj pa zdaj srečno zavzdihne. Vse v hiši je že pripravljeno na veliki praznik; vse je pospravljeno, vse očiščeno, po vseh prostorih je razlit prijeten duh po pravkar pečenihi poticah. V omari so skrita darila, ki se bodo zvečer nenadoma pojavila pod prižganim drevčkom.

»Mami, v kleti ni škatle.«

»Kako da ne! Kakšen površnež si, Marko! Ostani pri Veriki, grem jaz ponjo.« Prepričana sem, da sem škatlo postavila na široko polico. Na, pa je res ni tu. Iščem po vseh policah, po tleh, odprem staro omaro — nikjer je ni. Čutim, da se me polašča rahla vznemirjenost, nič več ne bi prisegla, da je škatla res bila na polici. V starem stanovanju pač, vedno je bila na istem mestu. Kako je že bilo? Ko smo se selili, sem jo pripravila pred vrata, da jo bo dal na avto, ko bo odpeljal zadnje stvari. A ko je odpeljal zadnjikrat, je bil že mrak in se je šoferju mudilo. Moj Bog, kaj pa če... Ne, morda je na dnu kake omare, pod posteljo... Poženem se po stopnicah. Nič, nikjer je ni. Zdaj se mi celo dozdeva, da škatle nisem videla že ves čas, odkar smo se preselili. Še iščem, a le zato, da bi ne stopila pred otroka tako vznemirjena, da bi našla kako rešitev.. Trgovine so nocoj odprte do pozne ure, lahko bi stekla ven in vse kupila. Kupila, da toda s čim? Irena in Marija sta odnesli zadnji tisočak, ko sta šli vočit prijateljem. Zadnji meseci so bili pač težki, plačevali smo račun za računom. Komaj sem zmogla še nekaj skromnih daril. Otroci so nato še prišli na genijalno misel, da bi morala Verika dobiti nov plašček, da bo šla v cerkev gledat jaslice. So ga že tudi izbrali — rdeč plašček s kapuco, da bo kakor Rdeča kapica! Skušala sem jih odvrniti a so mi velikodušno ponudili vse svoje prihranke. Ko smo sešteli vse to bogastvo, bi s tem plačali komaj kapuco in gumbe pri plaščku. A otroci so čutili, da so me pridobili in niso odnehali. Globoko v duši namreč nosim prepričanje, da jim bodo svetli spomini otroštva pomagali preko težav v kasnejšem življenju, zato skušam napraviti vse, da so ob praznikih popolnoma srečni. Saj je v škatli še zaprta kuverta z denarjem za telefon. Če do sedaj ni bilo računa, je jasno, da bo prišel po praznikih. Takrat pa bo že nova plača...

Tako bo naša mala nocoj dobila pod drevčkom čudovito lep rdeč plašček. Pod dreveščkom... Moj Bog, pošlji mi rešilno misel, kako naj drevce okrasim, kje naj dobim jaslice. Z vso močjo zaprem oči in porinem solze nazaj, da začutim v ustih grenki okus.

Starejši dve sta se vrnili iz mesta. Zdaj vsi stojte ob smrečici in molče; Marija in Irena v žalostno vdanim izrazom v očeh, Marko pa ima v obrazu nekaj skoro izzivalnega, kakor bi hotel reči: »No, boš že kaj ukrenila. Daj no brž, kaj stojiš!« Samo Verika ima še vedno vso blaženost v očeh. Prav dobro se spomni lanskega božičnega večera. Morali smo ji pristaviti stolček, da je videla Sveto družino v jaselcah. Strmela je ure in ure v to lepoto, pestovala Jezuščka in božala pastirce, oslička in ovce. Ne, tudi če grem prosit v trgovino, naj mi dajo na upanje, saj lahko kaj zastavim. Samo brž, brž, dokler mi ne omaje trdne volje sram in strah. Obrnem se proti vratom, v tem pa ostro zazvonim. »Kdor koli že si, zdaj ne boš dobrodošel, si mislim in odprem. Poštor. Joj, koliko pošte! Tudi otroci se zganejo. Pošta je kljub vsemu nekaj vznemirljivo veselega. Mali filatelist že pogleduje znamke: Argentina, Anglija, Avstralija, Amerika, Francija, Jugoslavija... Da, zdaj imamo res prijatelje že po vsem svetu. Božična pošta je edina vidna vez med nami, ko si pošiljamo kratka sporočila ali pa samo iskrene želje.

»Mami, Poldrugi Martin je pisal! In kakšno debelo pismo!« Že so smejejo vsi trije. Poldrugi Martin! Seveda so mu to ime naredili ti poredneži, ko je bil poleti pri nas na obisku. Možev prijatelj je, velik znanstvenik, iskren človek, a nekoliko plah in čudaški. Mož ga je prisrčno pozdravil in ga précej podražil: »Pa si še vedno fant! Kaj pa čakaš?« Otroci so ga

pozdravili, nato pa so se umaknili. Ko sem malo kasneje prišla v kuhinjo pripravljaj prigrizek, so se držali za trebuhe od pritajenega smeha. Marko je namreč svetoval Mariji: »Ti, reci očku, naj mu tebe priporoči. Tale Poldrugi Martin je kakor ustvarjen zate.« Grdobe, kako znajo biti kruti. Pojasnila sem jim, kakšen genij je in koliko je naredil za človeštvo na polju medicine. A kaj pomeni otrokom duševna veličina človeka! Naši sedemnajstletniki so slej ko prej nesmrtni ideal princ Edinburški, Gregory Peck in Tom Perkins. S temi pa ima gospod Marjan kaj malo skupnega: visok, suh, upognjen, kakor bi nosil težke kovčke z nekoliko nesorazmerno veliko glavo in izredno močnimi očali.

Tudi pravilo, da obleka dela človeka, mu je popolnoma tuje.

»Mami, to niso samo voščila, pismo je zaprto.« V naglici ga odprem in toliko da ne pretrgam roba nečesa rdečega.

Obstanem — saj ni mogoče! — franki — deset deset, dvajset, trideset. Trideset frankov! Preden si opomorem od presenečenja, držita Marija in Marko v rokah franke, natikata plašče ter oddrevita preko dvorišča na cesto. Jaz pa s tresočimi rokami berem voščilo: »Vama in Vajinim ljubeznivim otrokom želim, da bi ostali srečni!« Bog Te blagoslovi za dobro misel, dobri prijatelj Poldrugi Martin. Mala Verika začudeno gleda solze, ki zdaj nezadržane teko po mojih licih. S strahom se obrne k Ireni: »Mami joka. Kje so zlato krogljice? Kaj ne bo Jezuščka?«

»Bo, srček, bo, letos bo še vse lepše kot je bilo lani, boš videla.«

MILENA MERLAK - DETELA

Danse macabre

V avtomobilu iz kosti
pod sivimi vejami
na grbi griča
pleše črna plesalka.

Na rdečih tleh
pleše starka
z belimi rokavicami.

Dobi prvo nagrado:
vstop v veliko gnečo.

Telesa počasi krvavijo.

Starost je

naglo

tu

Danse macabre = mrtvaški ples

Vošnja

Milijonarsko razsvetljen krov,
razpadajoča voda velemestnega kanala,
pomarančne lupine iščejo kisik,
(na tilniku poganja strupena goba,
mikroskopsko se vrtijo trosovci),
mastna voda pljuska čez rob čela,
žveplen vonj stiska nosnice,
breg je omamljen od vročine,
spreminja barve, mehča se, vdaja...
mostovi se rušijo na milijonarsko razsvetljen krov,
velika voda velemestnega kanala
hrumi čez tiha polja,
(smrad ima svobodno pot).

Lov

Lov
v gozdu brez roba...
(Trnje trka na zapuščen mah.)

Lovci,
vrhovi,
najvišje točke zmede,
gladka debela brez vej.

Lov...
Lov evkaliptusov na grme...
Lov stebrov na cestne kamne...
Lov peska na lovce...

Veter,
oglušujoč rog,
šumi po zvočniku.
(Lov lovcev na lovce...)

Smreke
se upogibajo
pred srcem na plošči.

V gozdu strelja uspavanka.

SLOVENSKI ZAVOD V RIMU

GOVOR PROREKTORJA MSGR. JEZERNIKA

Slovenski škofje pri otvoritvi:
Od leve: dr. M. Držečnik, škof mariborski, dr. J. Pogačnik,
nadškof ljubljanski, dr. J. Jenko, škof koprski

»TO JE DAN, KI GA JE PRIPRAVIL GOSPOD«.

S temi besedami bi bil verjetno otvoril današnjo slovensko versko slovesnost pater Prešeren, prvi in do sedaj edini ravnatelj slovenskega zavoda v večnem mestu; še več, njegov ustanovitelj. Pater Prešeren je bil pšenično zrno, ki je padlo v zemljo in se žrtvovalo za rast mladega poganjka. On je sejal, mi pa žanjemo.

Meni je v nezasluženo čast, da smem kot trenutni predstavnik slovenskega zavoda pozdraviti v imenu gojencev, predstavnikov in vseh rimskih, katoliško čutečih Slovencev, v naši sredini naše nadpastirje. V njih zremo naše Slomške in Misije, Barage in Mahniče, torej može, ki so oblikovali osebnost slovenskega naroda. Naša molitev jih bo spremljala, da bi bili svetilnik našemu narodu.

Nadaljnji pozdrav gojencem Slovenskega zavoda v Rimu. To je prvi pozdrav v zgodovini našega naroda. V Vas in preko Vas vidimo vrsto slovenskih duhovnikov, izobraženih in — to sta tudi naš up in naša molitev — svetih duhovnikov, ki bodo nadaljevali vzgojno delo svojih prednikov in vodili naš rod, svoj rod k vedno večji narodni in cerkveni dozorelosti in svetovni enakopravnosti.

Ta veliki ideal je imel pred očmi pater Prešeren, ki je sprožil idejo o Slovenskem zavodu pri Petrovem grobu. Z nadškofom Vovkom sta zasejala seme. Pater Prešeren ga je negoval z delom, z molitvijo in s trpljenjem. Veliko je trpel. Morda nam ga je bolezen ravno zaradi teh skrbi predčasno ukradla. Slovenski narod v Rimu je neločljivo povezan s patrom Prešernom, kateremu bodo naši potomci za vedno hvaležni. Kajti uresničenje Slovenskega zavoda v Rimu je sodobni logični zaključek Slomškovich versko-narodnih načel; logičen sad versko-teološke izobrazbe slovenskih duhovnikov ter znak naše kulturne dozorelosti; konkreten dokaz naše prisotnosti v senatu katoliških narodov v središču krščanstva.

Večkrat ste že slišali govoriti o Slovenskem zavodu. Celo pisalo se je o njem; a do sedaj rimski Slovenci

še niso dobili splošnega pogleda na celotno vprašanje. To vrzel bom na kratko izpopolnil danes. Kot magnetofonski aparat Vam bom na kratko podal kronologijo zgodovinskega poteka, označil značilnosti statuta in organskega aparata, ponovil sintetično razloge in pomen njegove eksistence in prikazal letošnjo začasno rešitev.

I. ZGODOVINSKO OZADJE:

Ideja o ustanovitvi Slovenskega zavoda v Rimu, vsaj v širšem pomenu besede, je že stara. O njem so govorili že pred izbruhom druge svetovne vojne. Zamisel vsekaror ni bila zrela, kot dokazuje poznejši razvoj in je razvidno iz dokumentov samih.

Do konkretnega koraka je prišlo šele, ko je leta 1960 tedanji ljubljanski škof, poznejši nadškof, Anton Vovk, uradno zaprosil Apostolski sedež, naj ustanovi v Rimu zavod, ki bo spremljal »mlade duhovnike iz slovenskih škofij in jih pri častiljivih grobovih Apostolov vzgajal, kakor je prav, v pobožnosti, znanosti in duhovniških krepostih«.

22. novembra istega leta je sv. kongregacija za semenišča in univerze že pravomočno ustanovila »Slovenski zavod v Rimu« in pater Prešeren je z velikim veseljem prebral ustanovno listino najprej na sestanku duhovniškega sveta v Rimu in potem na mesečnem sestanku Slomška, med splošnim navdušenjem vseh prisotnih.

Temeljni kamen je bil položen, ustanovo pa je bilo treba šele zgraditi. Ljubljanski škof je prepustil vsa to delo neumornemu patru Prešernu in mu nasvetoval, »naj si pritegne tudi sodelavce«. Ker trenutno ni bilo mogoče priti na študije iz domovine in je bila potreba po izobraženih duhovnikih doma velika, je škof Vovk odobril načrt, po katerem naj pridejo v Rim dopolnjevat svoje študije slovenski duhovniki iz Argentine (31. V. 1960).

Sv. kongregacija načelno odobri program in začetno vodstvo, a prosi istočasno za statut ter pravilnik in želi, da bi se tudi problem stanovanja čimprej rešil (4. VII. 1960).

Razvoj Slovenskega zavoda se je ustavil in zasidral v težavi, o katerih pater Prešeren pred nekaj meseci še sanjal ni: problem hiše, ki po besedah patra Prešerna sv. kongregaciji sploh ne eksistira, je nerešljiv, a li bolie povedano, hiše ni. Statut in pravilnik sta ostala na mrtvi točki; celotno vodstvo samo ni nikdar prišlo do polne delavnosti in pater Prešeren je bila edina pravna oseba, ki jo je Apostolski sedež priznal, najprej kot regensa, potem kot rektorja zavoda. Istočasno pa trije duhovniki iz Argentine študirajo na papeških univerzah, uradno kot gojenci Slovenskega zavoda, konkretno pa so gostje na Via dei Colli, 8.

Nadaljnji razvoj pospešita dva činitelja: — Dejstvo, da je prišel v Rim prvi duhovnik iz domovine in se vpisal na Lateransko papeško univerzo. Zanj je bilo

treba najti mesto v Collegio Damasceno, ker drugje zanj ni bilo prostora, tudi Hrvaški zavod ga ni mogel sprejeti. Njemu so sledili prvi bogoslovci v Germanik. — Drugi činitelj pa je pismo sv. kongregacije, v katerem izraža željo, da bi zavod soglasno s prošnjo škofa Vovka in ustanovno listino, čimprej služil slovenskima škofijama Ljubljani in Mariboru. Pridružila se je še gorečnost apostola izseljeniških Slovencev.

V takšnem ozračju je dozorevala odločitev slovenskih škofov, da je treba zadevo Slovenskega zavoda v Rimu spraviti z mrtve točke in poskrbeti, da bo, kljub rektorjevi bolezni, ko je ta že več mesecev privezan na posteljo, zavod dejansko tudi deloval. Želja prevzvišenih je konkretno zahtevala: imenovanje vodstva, pripravo statuta in pravilnika, civilno odobrenje kolegija in poskrbeti za hišo.

V sili razmer so prevzvišeni imenovali »odbor za nakup hiše za Slovenski kolegij v Rimu in za ureditev vseh pravnih zadev«, svetovalce in zastopnike za razne slovenske skupine izven meja domovine.

II. ODBOR ima dve značilnosti: je vseslovenski in je delavnega značaja. V njem so zbrane osebe, ki morejo trenutno največ doprinesiti k celotni in hitri rešitvi Slovenskega zavoda v Rimu ter istočasno odseva celotno sliko slovenske družine. Ljubljansko nadškofijo predstavljata mons. Janez vodopivec in dr. Lojze Suštar; Maribor Mons. Maksimiljan Jezernik in Mons. Janez Belej; Slovensko Primorje pa Pater Anton Legiša, bivši provincial klaretjancev v Italiji in gospod Stanko Dekleva, bančni uradnik. Pater Ciril Recek predstavlja frančiškanski red. Vse skupaj pa je povezala osebnost rektorja patra Prešerna, jezuita. Danes predstavlja jezuitski red pater Žibert. — Ker je bil rektor že več mesecev privezan na bolniško posteljo in ni bilo verjetno, da bi se njegovo stanje zboljšalo, a je bilo obenem treba hoditi po raznih uradih, je sv. kongregacija imenovala še prorektorja, ki bi nosil pred uradi, in nosi še sedaj, po smrti patra Prešerna, vso juridično odgovornost.

Poleg odbora in sveta, ki se omejeta na slovenske cerkvene škofije, v širšem pomenu besede, so prevzvišeni imenovali še predstavnike za druge slovenske kraje Mons. Alojzija Skerla za tržaško škofijo, Mons. Rudolfa Klinca za goriško nadškofijo, Mons. Janeza Hornböcka za Koroško in prelata Alojzija Baznika za Ameriko. Pred dobrim mesecem sta bila imenovana še gospod Kunstelj za Angleško in Mons. Orehar za Južno Ameriko.

V drugi polovici januarja je dospelo imenovanje prorektorja in odbor se je lotil dela; na vrstnem redu so bili statut in pravilnik, civilna odobritev zavoda, zbiranje denarja za stavbo in konkreten načrt za prihodnje leto.

V teku štirih mesecev sta bila pripravljena statut in pravilnik, predložena slovenskim škofom v pregled, izročena sv. kongregaciji v odobritev in 21. maja je prišla končna odobritev. Po božjih načrtih patra Prešerna že ni bilo več med nami.

Značilnost statuta in pravilnika je v glavnem: vseslovenska barvnost, verska usmerjenost in rimska težavnost.

Statut je bolj jasen kot pa ustanovna listina, kdo sme študirati v Slovenskem zavodu: najprej duhovniki iz slovenskih škofij, potem vsi duhovniki, ki se čutijo Slovence, bodisi po rodu ali jeziku ter živijo izven meja

Slovenije. Vrata so torej odprta vsem, ki se imajo za Slovence, da le imajo druge predpogoje, ki so potrebni za učinkovito delovanje resnega rimskega zavoda. — Pomislimo, koliko naše krvi je raztresene po Nemčiji, Franciji, Argentini in Ameriki. Vsi potrebujejo duhovnikov. Najbolj pa tisti, ki si z žuljevimi rokami služijo po tovarnah vsakdanji kruh. Tudi tem bo Slovenski zavod v oporo, ker bo pripravljaval duhovne voditelje še prav posebno tem našim bratom.

Verska usmerjenost. Zavod je izključno verska ustanova, zato nobena civilna oblast nima dostopa do njega; bodi po imenovanju predstojnikov, bodisi do uprave. V slučaju propada podeduje vse imetje Apostolski sedež, ki ga bo uporabil za vzgojo slovenskih duhovnikov.

Da bo ustanova ohranila res samo versko-katoliški značaj, nosi na sebi še rimski pečat. Zavod je pod direktno rimsko oblastjo; sv. kongregacija za semenišča in univerze imenuje, auditis episcopis Sloveniae, predstojnike, brez tujih zunanjih vplivov.

Statut in pravila odpirata vrata vsem slovenskim duhovnikom, ki bi radi izpopolnili svoje teološke studije in zapirata dostop civilnim oblastem. Končni statut odgovarja začetni prošnji škofa Vovka in v teku letu ni spremenil svojega značaja, temveč ga je le logično in življenjsko spopolnil. Današnja slovesnost je le začetek novega šolskega leta in novega sedeža.

III. ZAKAJ POTREBUJEMO SLOVENSKI ZAVOD V RIMU? V prvi vrsti bodo v njem študirali duhovniki iz Slovenije in dosledno širili in poglobljali izobrazbo duhovniškega stanu, ki je bil v zgodovini našega naroda vedno svetilnik drugim. Ako bi povprečno vsaka škofija umela tri duhovnike v Sloveniku — potem bi v teku desetih let, ako računamo dve leti za vsakega, Slovenija dobila 45 rimskih doktorjev, vsaka škofija 15. Ni težko doumeti, kaj bi bilo to za znanstveno specializacijo in duhovno razgledanost klera.

Prorektor msgr. Jezernik govori

Nadalje bo dana prilika višjih študij slovenskim duhovnikom izven domovine. Vsi bodo dobrodošli! Od prijazne Koroške do sončne Primorske, od izseljenih duhovnikov v Ameriki do razpršenih sobratov, ki vsak na svojem kraju dela v Gospodovem vinogradu in je moral morda ravno zaradi verskega prepričanja po svetu.

Slovenski zavod bo nadalje dokaz naše prisotnosti v Rimu, dokaz našega narodnega življenja. V Rimu je nad 50 narodnih zavodov; skoraj vsaka kongregacija ima svojega; slovenskega ni. Preko njega bi mogli osvetliti naše probleme rimskemu okolju, kar so do sedaj vršili tuji gospodje, ki Slovenije od znotraj niti videli niso. Za zaključek šolskega leta je libanonski duhovnik El-Khoury branil doktorsko tezo o Maronitskem zavodu v Rimu. Njegov zaključek je bil: maronitski zavod — ogledalo maronitske Cerkve. Takega ogledala danes Slovenci nimamo v Rimu.

Po rimskih arhivih se skriva vse polno dokumentov, v katerih se skrivajo zgodovinski podatki našega naroda in življenja. Slovenikum bi mogel veliko pripomoči, da bi počasi te prvine zbrali in objavili. — Tako je izšel Baragov življenjepis, ne da bi prebrskali propagandine arhive, kjer so bili odločilne važnosti dokumenti za njegovo beatifikacijo.

Naš narod je bil večkrat na odločilnih križiščih; večkrat nam primanjkuje zadostnih dokumentov, da bi jih znali v pravi luči soditi. Tudi takšno zbiranje pride v okrilje novega instituta.

Ne bi rad zašel v pesniško opisovanje, ker je moja narava daleč od tega, a sem prepričan in bi mogel vsako naslednjo trditev z dejstvi dokazati, ako bi mi čas dopuščal, da je rimski Slovenski zavod za Slovence danes nekaj velikega, nenadomestljivega: Vir, iz katerega bodo mladi slovenski duhovniki črpali znanost in duhovnost. Polnomočna prisotnost slovenskega naroda v katoliškem svetovnem parlamentu. Termometer našega verskega življenja. Televizijski most, ki bo ujel iz vseh delov sveta slovenske verske in narodne valove, jih zabeležil, shranil in po potrebi oddajal. Neosvojljiv pristan, kamor se bodo zatekali slovenski čolnički, ako bi jih zasledoval besni vihar.

Slovenikum nima polemičnega značaja, ampak je le pozitivna graditev našega verskega doma, ki presega stoletja.

IV. STATUT IN PRAVILNIK STA PRIPRAVLJENA; kandidatov ne manjka. Civilni potek bo v kratkem končan. Ravno danes sem zvedel, da je dekret že pripravljen. Kaj še manjka? PRIMERNA HISA! Tega zadnjega problema smo se dotaknili, ko smo razposlali pismo vsem duhovnikom slovenskega porekla po svetu. S tem je skupna odgovornost postala osebna odgovornost. Kaj napraviti? Ali so časi dozoreli ali ne? Na to vprašanje mora vsakdo odgovoriti. Prvi odgovori so prekrasni, naravnost navdušeni, in bralec ima vtis, da smo orodje v božjih rokah.

Današnja cerkvena otvoritev je očividni dokaz božje naklonjenosti in simbol zavodove narave. Od trenutka, ko je cerkvena oblast izdala listino o ustanovitvi zavoda, so trije gojenci gostovali na Via dei Colli, 8, a so predstavljali le del slovenskega narodnega žitja. Danes je

sedem gojencev, ki pripadajo vsem trem sestavnim delom slovenskega naroda: domovina, zamejstvo in zdomstvo. Vse tri slovenske škofije imajo svojega predstavnika: Koper, Ljubljana, Maribor; zamejski Slovenci imajo svojega gojenca iz goriške nadškofije; dva pa predstavljata Slovence, ki so razkropljeni po širšem svetu. Do movina, zamejstvo in zdomci so postali eno.

Božja previdnost nam je našla tudi stanovanje, ki bolj odgovarja duhovniškemu izoblikovanju. Vrhovni predstojnik Misijonarjev Consolate nam je odstopil, bodisi iz osebne naklonjenosti kot tudi na priporočilo kongregacije semenišč, del hiše, kjer morejo v miru in zbranosti in v bližini mladih misijonskih poklicev, študirati prvi poganjki Slovenskega zavoda.

Da bi dela pripeljala do čim lepših uspehov je sv. kongregacija dodelila prorektorju še podravnatelja Mons. Janeza Vodopivca, ekonomu patra Antona Legišo in duhovnega vodjo patra Karla Truhlarja, profesorja na Gregorijanski univerzi.

Končno, a ne na zadnjem mestu: v imenu gojencev Slovenika, prav gotovo tudi naših Prevzvišenih, vseh predstojnikov, vseh naših bratov in sester v veri, slovenski »Bog povrni!« vsem poznanim in nepoznanim dobrotnikom. Angleškemu Slovincem, ki so v teku dobrega tedna po našem pismu poslali prvi milijon lir; gospodu, ki je daroval isto vsoto le nekaj ur za njimi. Ameriškemu Slovincem, ki so pokazali, da njihova širokogrudnost ne pozna meja; v prvi vrsti prelato Louisu Bazniku, ki je prišel v Rim v veliki meri zato, da bi na mestu spoznal načrte in proučil načine, kako bi se izpeljali. Vsem in vsakemu dobrotniku »Bog povrni!« saj vemo, da je vsak novičič pozlačen z molitvijo, morda celo z žrtvijo. Večkrat smo že občutili, da nas spremlja molitev nevidnih vernikov, ki nas krepi in bodri v težkih preizkušnjah.

Hvala dr. Pavlu Robiču, ki je na prošnjo patra Prešerna in z odobritvijo sv. kongregacije, nudil gostoljubje na Via dei Colli, 8 začetnikom in vodil ekonomsko upravo. Po širokogrudnosti patra Generala Misijonske družbe "Consolata" in z direktno podporo sv. kongregacije semenišč, je razvoj zavoda napravil korak naprej in tako je ob začetku šolskega leta 1965/66 gospod dr. Pavel Robič razrešen težkega bremena. Vodstvo Slovenskega zavoda se mu zahvaljuje za vse, kar je v teh letih napravil za zadevo Slovenskega zavoda.

Pozdrav in božji blagoslov Vam, dragi prvi gojenci Slovenskega zavoda: Vam in Vašim naslednikom, da bi bili med sabo tekmeči, drugim pa zgled v »pobožnosti, znanosti in duhovniških krepostih«, kot pravi ustanovna listina. Branilci vere dedov, ki so gledali v Petrovem prestolu steber resnice in življenja, branik naravnih in božjih človekovih pravic.

Današnja slovesnost ima še poseben pomen v okviru cerkvenega zbora, saj je sveti oče prav na današnjem javnem zasedanju razglasil tudi koncilski odlok o življenju in delovanju duhovnikov.

S temi željami v srcu, ki so naša molitev, pod zaščito božjih služabnikov Slomška in Barage, pod varstvom Kraljica Slovencev, v imenu Boga je tako otvorjen, skromno a dostojanstveno in prvič v zgodovini našega naroda, Slovenski zavod v Rimu.

TUJCI POVSOD

(24. NADALJEVANJE)

Spanec je izginil, razvlečene pesmi so utihnile, oglašila se je sveža molitev v krepkem zboru. Zabučale so orgle in pred glavnim oltarjem so stregli mašniku trije patri, štirje mladi stražniki pa njim.

Po maši so šli na kavo. Kako je teknila Anici! Niti pri teti Maliki ni nikoli tako dišala kot v svetogorski restavraciji. Kostanjeviški kruh se je malce drobnil, a dišal ni in niti kiselnokastega okusa ni imel.

Ko je na poti domov hotela Anica odpreti sončnik, da bi se zavarovala pred radovednim soncem, se je zavedla, da ga nima. Zacmerila se je, a tata Štefan je mirno dejal:

»Jaz sem nesel svetogorski Materi božji spokorniški križ in molitve, ti si se ga otepala in tudi molila nisi dosti. Marija ti je vzela sončnik. Le nič se ne cmeraj in vdano sprejmi žrtev. Ni huda, ali ne, lida?«

»Ji bo že mama drugega prinesla.«

Izguba sončnika se je zdela Anici takrat velikanska nesreča. Zanj je zares bila huda, ker so se ji deklice v vasi posmehovale, ko je hodila okrog samo s pahljačo in je lida raztrobila, kaj ji je tata Štefan takrat dejal. Le počasi jo je prebolela.

Ob novih težavah, zlasti zdaj, ko se je pripravljala na svoj prvi uradni obisk ljubljanskega živilskega trga, ji je bil spomin na božjo pot in celo na izgubo lepega in dragocenega sončnika kot nekaj neresničnega ali nekaj, kar je doživel nekdo drug in ne ona sama.

»Gospa Anica, ali ste že?«

Izza drvarnic je klicala sosedka. Obrobkova gospodinja je stekla za vogal hiše in se nasmehnila sosedici:

»Ste že oblečeni?«

»Seveda, le pohitite. Še malo kave spijem, da ne bom šla tešča. Pri vašem mostičku me počakajte.«

Anica je potrkala na okno Kranjčeve gospe in jo prosila, naj bi malo pogledala na fantička, ko se bo zbudil, in mu dala jesti.

Eno košaro berivke si je zadela na glavo, drugo pod roko in odšla k mostičku za hišo.

Z vrha Bučarjeve smreke je onstran ceste žvižgal kos. Anica je sledila njegovemu glasu in ga hitro zagledala. Črno perje se mu je svetilo v soncu kot nova nedeljska obleka in čeprav je bil živahen in skoraj norčav, je izdajal zatemnjeni kljun precej življenja. Brenčalo je ob cvetju in šelestelo med travo, še vso mokro od nočne vlage. Na ulici so se mešali s svežino jutra čisti glasovi otrok, ki so hiteli v šolo. Knjige, zvezke in drugo šolsko šaro so nosili v platnenih nahrbtnikih, zato so pridno izrabljali svobodo svojih rok in skušali ujeti prve cekinčke in kapusove beline, ki so si upali prečkati njih pot.

V svoji duši je imela Anica prav toliko mladosti kot ti šolarčki v svojih telesih. Nehote je pozabila skrbi, ki ji jih je bilo prineslo življenje v Ljubljani,

in zaživela tistemu neznanemu in lepemu v najbližji prihodnosti: pestremu dopoldnevu na živilskem trgu.

Na domačem mostičku ji ni bilo treba dolgo čakati sosedke. Najprej je zagledala s košarami naloženo cizo in zaslislala petje njenih težkih koles, nato šele temno ruto in žalostno nasmejan obraz vrtnarice.

»Kar na moje košare postavite,« je prijazno ponudila. »Kaj bi nosili! Berivka res ni težka, a košare so nerodne.«

Obrobkova je previdno položila svoje breme na robove Junkarjevih košar, da bi ne zmečkala zelenjave in sočivja, in z leve strani z obema rokama pomagala potiskati voziček.

Ko je molče stopala ob starejši sosedki, je tudi njen obraz obseval smehljaj, a čisto drugačen kot pri Junkarjevi. Za seboj še ni imela tolikega dela življenja kot ona, skrbi se ji še niso globoko zarasle v dušo, da bi bile stalno del nje same, zato ji še niso mogle podzavestno temniti in ostriti potez. In kdorkoli ali karkoli je oblikovalo njun značaj, je bilo do Anice radodarniješe kot do njene sosedke: tej je naprtilo črnoglednost, povečevanje zaskrbljenosti in nezaupanje, mladi Primorki pa vedrino njenega neba, lahkotnost njenih domačih gričkov in zaupanje v božjo voljo, ki se je ob njeni nekdanji gospodinji v Trstu in zdaj ob stari Grossovki še okrepilo. Poleg tega je imela še tisto zavidanja vredno lastnost, da je znala živeti trenutku ter tako površno in vihravo hiteti skozi življenje.

»Bogve kakšne bodo danes cene,« je glasno zaskrbelo izkušeno vrtnarico, ki se ji še sanjalo ni, da je Anica precej daleč od tega problema.

»Včeraj ste hitro prodali. Ko je zvonilo poldan, ste bili že dolgo doma.«

»Ne vem, če bo tudi danes tako. Trg je čudna zadeva: kar je veljalo davi, nocoj ne bo.«

»Sem mislila, da so cene vedno enake.«

»Kaj šel Do desetih se še kar držijo, a potem je sama zguba. Boste že sami spoznali, kako je. Branjevci malo plačajo, gospodinje so pa izbirčne. Eh, prehitro smo pozabili, kaj je vojna.«

Tudi Anica se ni več spominjala tistih štirih let svoje mladosti, čeprav so bila gosto pretkana s strahom, z grozo in z žalostjo. Ne bi znala povedati, kaj vse je prestala v času, ko je bila prepričana o smrti staršev, a so bili le v begunstvu v Novari in nato na otoku Lipari; ali takrat, ko so vozili mimo hiše mrtve vojake in jih zakopavali v skupnečasne grobove na Riva degli zingari; tudi tistega drhtečega strahu se ni več spominjala, ki ga je čutila ob Francovem pripovedovanju o granati, padli na dvorec goriškega glavarstva, ko je bil on na straži. V to preteklost je posegla le ob bratovih spominih, nabranih po raznih bojiščih, in pa v trenutkih, ko je v prepirčkih vsa jezna zabrusila možu:

»Da bi bilo vsaj tebe razneslo namesto kuharice!«

Ko je zdaj slišala besedo vojna, se ni spomnila gorja, ampak le lepih uric, dni in potovanj, ki bi jih brez vojne ne bila doživela; ko se je s konjem vozila po vino in sklepala kupčije s starimi očanci, pripeljala domov vino, prekajeno svinino, klobase, fižol, belo in koruzno moko, da med vojno sploh ni vedela, kaj je lakota.

Sosedine besede je niso zato prav nič zbegale in tudi njen vzdih je ni dregnil kot bi tistega, ki je med vojno trpel pomanjkanje.

»In vaš Pepe, Anica?«

»Nič več ni zadovoljen kot je bil prve dni. Domov ga vleče.«

»Gara kot črna živina. Tudi vaš mož, saj ne rečem, a on dela zase, Pepi za druge.«

»Lahko bi pri nas ostal in bi bilo vse toliko njegovo kot naše.«

Soseda se je bežno nasmejela in zmajala z glavo, da je njena trda ruta prijetno zašumela.

»Otroka imate, Anica, sina. Obrobek dela za njega, ne za druge. Pepe to ve, zato nima več veselja do dela. Večkrat ga vidim, kako sedi ob topli gredi ali na kupu zemlje ob lopati in premišlja. Sem mislila, da mu srce nagaja.«

»Maljo naduhe mu je vojna pustila.«

»Nisem menila naduhe, ampak Tršakovo Manico. Ali ne bo nič iz tega?«

»Moj mož je nekaj mešetaril, a je delal račune brep Pepeta. Ta si je že sam izbral.«

»Katero pa?«

»Ni od tu in tudi tukaj ni. Domačinko ima in zato ga še bolj vleče domov.«

Soseda je nato nekaj časa molčala in naglo premikala noge pod tistim širokim, nabranim in dolgim krilom, ki se ga Anica še vedno ni nagledala.

V Trstu so le redke ženske nosile skoraj do tal dolga krila, a tu v Trnovem jih je bilo kar precej. Tudi razoglave niso hodile in ruto so si zavezovale pod brado v trd voz. Obleko jim je pokrival predpasnik scela, zapet in prevezan na hrbtu. Spredaj je imel dva velika, globoka žepa, a denarja jima vrtnarice niso zaupale. Zapirale so ga v usnjeno denarnico, pritrjeno na močan jermen okoli pasu pod predpasnikom. Dolgi prsti bi jo težko dosegli, a pot do denarja v žepu je bila kratka in lahka.

»Jejdeta, pozne smo! Glejte, Zarnikova Ivanka že gre na trg!«

Iz Velike čolnarske je pravkar privozila s cizo mlada, močna in lepa črnolasa ženska.

»Dobro jutro!« je pozdravila in zdravi zobje so se zablislili v toplino njenih zagorelih, napetih lic. »Mislite, da bomo kaj zamudile?« se je smeje pošalila in se z velikimi črnimi, očmi ustavila na Anici. »Kaj greste pogledat, kako se prodaja?« je prijazno vprašala.

»Ne bo pasla zijala, ne, prodajala bo,« je namesto Anice odgovorila Junkarjeva gospa. »Dve košari berivke ima pa sem rekla, naj jih kar na moj voziček dene.«

»Ali se nič ne bojite konkurence?« je vprašala lepa Ivanka malo za šalo in malo za res.

»Kaj bi se bala takega otroka. Neizkušena je še. Če ne bo previdno merila, se bo vrnila domov brez berivke in brez denarja.«

»Pretoplo je za ta letni čas, ali se vam ne zdi, gospa Junkar,« je v ropotanje ciz kričala Ivanka.

»Jug piha, bo že spet kaj moče. Zbogom berivka, če se ne bo vreme držalo.«

Anica se je nasmehnila zdaj besedam starejše sosedice, zdaj prijaznemu pogledu mlade vrtnarice iz Velike čolnarske in ugibala, kdaj bo tudi sama gledala svet okoli sebe s tako izkušnostjo kot onidve. Besede, s

katerimi je Junkarjeva gospa omenila njeno prodajanje berivke, so jo zmedle, skoraj prestrašile. Obrobek je že naprej izračunal, koliko bo morala iztržiti za prvi dve košari berivke, in tista vsota se je zdaj pobliskavala v njenih mislih kot rdeča luč, ki svari pred nevarnostjo. Navdušenje, s katerim se je zjutraj odpravljala na trg, je bledelo.

Za njo je zapeketalo in mimo je zdrdral konj z lahkim vozom.

»Mrakova se pelje na trg. Ali jo poznate, Anica?«

»Ne.«

»Na trgu ima mesarsko stojnico. Vrtnarice rade kupujejo pri njej gnjat za maličo. Vedno sveže ima, ker jo dosti proda, in zelo dobro. V veliki čolnarski ima pritlično hišo. Ravno nasproti Zarnikove Ivanke.«

Na začetku Opekarske ceste je zavila sosedica čez prulski most namesto tostran brega ob Ljubljani nizdol.

»Zakaj ne greva kar tu?« je hotela vedeti Anica.

»Čez Prule in Žabjek je bliže. Po Pristanu in Bregu se pot malo zavleče vstran in se človek kar brž zamudi dobre četrte ure.«

Tudi Zarnikova Ivanka ni hotela po daljši poti. Njen voziček, lahko naložen, ju je kmalu prehitel. Anica je zdaj opazila, da ima krepka, a lepa vrtnarica težko kito las, črnih kot oglje. Postala je slabe volje. Doslej je bila ponosna na svoje kite, prepričana, da ni daleč okoli enakih, a zdaj jih je odkrila skoraj v neposredni bližini svojega novega doma! Zavedala se je tudi razlike med seboj in med Ivanko: sama je bila majhna in drobna, čeprav polna, ter neodločna, Zarnikova pa visoka, močna, odločna in samozavestna. Medtem ko je bila kita Obrobkovi skoraj edini vidni okras, je bila lepota in privlačnost Ivanke le v nameček. Anica bi vsega tega ne znala izraziti z besedami, a je vendarle čutila, da jo odkrivanje zunanje in notranje privlačnosti tuje ženske moti. V Žavljah je bila edina, ki je vzbujala pozornost moške družbe, ker je bila v tistem predmestju velikega pristaniškega mesta redka preprosta, naivna in nedolžna cvetka, ki je mikala zaradi svoje notranje svežine bolj kot s svojo mlado zunanjo lepoto. Uživanje takega življenjskega okolja ji je bila nekakšna slastna duhovna hrana, ki ji je nadomeščala pomanjkanje izživljanja v mladi prijateljski družbi. Ker ji je tudi v novem okolju nekaj manjkalo, namreč iskrena duhovna vez moža in žene, ji je bilo tudi tukaj v nekak nadomestek to prvenstvo ničeve zunanje lepote. Spoznanje, da tega prvenstva v resnici ni, jo je neprijetno zadelo.

Ni se menila za živi drobiž, ki je mimo nje kričaje hitel v šolo, zbudile so jo šele glasne misli Junkarjeve gospe.

»Ivanka pa res hiti. Ne bova je več dohiteli.«

»Ali je poročena?« je ušlo Anici.

»Ni. Lahko bi bila že stokrat, a je preveč izbirčna.«

»Lepa je, pa lahko izbira.«

»Tudi pridna. Pri hiši so brez moškega, a vozi zelenjavo na trg kot me, ki imamo dedca doma. Tudi za vajeti prime. Z diro vozi zemljo, gnoj, peso, repo s kolesljem gre na sprehod. Čeprav se rada posmeje je zelo resna. Ta ima glavo na pravem mestu.«

Okoli njiju je rahlo dišalo po smoli. Šli sta skozi kostanjev drevored na desnem bregu Ljubljani in nad

njima se je odpiralo smolnato popje v majcene zelene pahljače.

»Se vidi da je precej toplo: smola diši.«

»Dosti kostanja bo.«

»Še nekaj tednov pa bo ves v cvetju. Tudi turški kostanj z rdečim cvetjem je vmes. Pravijo, da so ga zasadili Francozi za Napoleona. Poleti nam dela lepo

senco. Na jesen poberejo kostanj otroci in ga prodajo. Listje pa mi pograbimo za steljo in za stavke. Pod listjem zelenjava pozimi ne zmrzne.«

Pred Žabjekom ji je dala sosedica še zadnje pojasnilo tega jutra. Z Ljubljani je od daleč vrtalo v jutro temno brnenje nerodnega motorja dolgega lesenega čolna, Kržetovim na Trnovskem pristanu je namreč dovažal opeko iz lastne opekarnice na Vrhnikih. S svojim motorjem je bil za tisti čas nekaj izrednega, zato ga je mlado in staro pogledalo, kadarkoli se je pripeljala po reki nizdol ali znova prazen in lahek rezal tiho, široko gladino proti toku. Čeprav so ga slišali in videli vsak drugi dan, jim je bilo njegovo brnenje s podobo vred vedno sveže doživetje. Imenovali so ga s popačenko iz nemškega jezika, ki se ga je prijela kot nekakšno krstno ime. Kljub skrbem, ki so se gnetle v mislih Junkarjeve mame, ga je žena zaslišala, ko je še čisto lahko brnel nekje nad Špico.

»Donfar gre,« je rekla in polgedata Anico.

Radovedna Brika se je ozrla po neznanem možu, da bi ga spoznala, a videla je le nekaj šolarčkov.

»Ne po cesti,« se je zasmejala sosedica, »ampak po Ljubljani. Ni ga še videti, a ga danes tudi ne bova več videli. Zdajle zavijeva na Žabjek in Ljubljani se skrije.«

»Kako ste ga pa vi videli?« je stresla Obrobkova svojo radovednost.

»Samo slišim ga. Trikrat na teden pripelje opeko z Vrhnikih. Kako lepo bi bilo, če bi tudi me sedle na čoln pri prulskem mostu in se po Ljubljani zapeljale do tromostja. Tu sicer še ni hudega s cizo, ker ni dosti prometa, a od Starega trga do rotovža in mimo Krisperja ter Šmita mora imeti človek oči spredaj in

zadaj: konji, kolesa, tramvaj in pešci. Na tračnice je treba še posebno paziti. Kar strese me, če pomislim, kakšna nesreča se lahko zgodi, če zaide kolo v tir in pridrdra tramvaj, preden voziček potegneta iz njega.»

Preko Žabjeka je šla zdaj Anica prvič v svojem življenju. Ozki in kratki uličici, Žabjek sam in Zvezdarska, sta ji bili takoj zoporni. Zdelo se ji je, da ne moreta niti dihati in da ves dan ne vidita sonca. Stavbe so bile visoke in široke, nastlane z gostimi okni, mračne

in puste. Mimo poštne vrta se je vlekel visok zid in poštni dvorec je bil kot kakšna vojašnica, ki že na zunaj izdaja neprijetno dolžnost svojih prebivalcev.

Na Šentjakobskem trgu je zopet zadihala in se veselo zagledala v mlado brstje dreves. Pusti izraz velikih stavb so pregnale trgovine z majhnimi, a pestrimi izložbami. Slovenski napisi so jo spomnili Žavelj, domačih krušnih peči v Škednju in tistega okusnega kruha. Ob tem spominu prijetnega vonja, ki je prihajal iz nizkih škedenjskih hiš, se je zavedela, da od razburjenja sploh ni zajtrkovala. Začutila je praznino želodca, a misel na lakoto ji je pregnal tramvaj, ki se je od sv. Florijana cerkvice nizzdol zamotal v promet ozkega Starega trga in povzročil, da je Obrobkova sosedica trdno stisnila usta, pozabila svojo mlado znanko in se posvetila le svojemu šofiranju cize, ki je bila Anici še vedno nekako deveto čudo.

Pod trančo sta morali zopet zavoziti na Stari trg, počakati, da je šel mimo tramvaj, in šele nato pohiteti po klančku navzgor na Mestni trg, ki se je odpiral kot narobe postavljen stožec. Skoraj do magistrata se je na obeh straneh ulice izložba dotikala izložbe, ena lepša od druge, a Aničini pogledi se niso utegnili sprehajati po tej lepoti; morali so mimo, ne da bi jo videli, kajti Junkarjevi se je mudilo, da bi ne zamudila najboljših uric kupčije.

Čim sta zavili mimo Šmitove trgovine in je Anica zagledala Miklavčev izvesek s sv. Miklavžem, se je nehote namrdnila in spomnila mladeniča, ki ji je ob nakupu blaga za rjuhe in blazine poklonil moški robec in razdražil Obrobko, da je začel stresati svoje ljubosumje. Mračnost mladega obraza je splahnela ob prvih stojnicah. Branjevke so popravljale svoje blago, da bi že s prikupno sliko zmotilo oko in privabilo kupca, obenem klicale mimo hiteče vrtnarice in kričale ceno zelenjave kar vprek. Odkod so se vzeli, Anica ni vedela, a

videla jih je: drug za drugim so škripali, peli in hiteli vozički vrtnaric iz Trnovskega, kot da bi se bili zmenili za sestanek. Noben se ni ustavil ob branjevkah, vse vrtnarice so se hotele prej prepričati o ceni na trgu in šele potem sklepati nič kaj dobičkanosne kupčije z branjevkami.

Anica je videla branjevca, pri katerem je bila skoraj pred letom kupila nekaj breskev in z njimi razjezila svojega moža. Skoraj bi ne mogla priseči, da je bila ona tista mlada gospa, polna upanja in tako lačna in žejna lepega življenja, tista mlada gospa, ki ni hotela biti gospa le po pristanu, ki ga ji je v cerkvi nataknil na prst Franc Obrobek, lepi, ponosni in petični državni uslužbenec, ampak tudi po svoji zunanosti in po svojem življenju: da bo nosila klobuk, imela svoj denar in svojo voljo. V tem jutru je bila tako zelo daleč od tistega svojega privida, od svojih prvih želja, da se je klavrno nasmehnila.

Malo naprej je zadišalo po klobasah in hrenovkah kot takrat in ji začelo dražiti usta in želodec. Morala je mimo, tiho ob Junkarjevi mami, in paziti, da se ni v koga zaletela.

Vendar sta privozili na prostor, določen vozičkom vrtnaric. Sosedica je zapeljala v vrsto, zmajala z glavo, si stisnila vozec pod brado, pogledala Anico in ji rekla:

»Gospa, zdaj pa le začnite svojo srečo! Čakajte, pokazati vam moram, kako je treba meriti.«

Vzela je merico, pleteno iz bičja, rahlo naložila nanjo dve peščici berivke, pod to pa držala palec močno dvignjen, da se je zdela merica zvrhana.

»Če ni človek prebrisan, ni nič.«

Anica je vzela obe košari berivke in se postavila malo stran od Junkarjeve.

Svoj prvi dan na ljubljanskem trgu je zares pričakovala kot nekaj izredno lepega, zanimivega in razgibanega, a ni zdaleč odgovarjalo njenemu pričakovanju. Ni se dalo primerjati s pestrim delom točajke v predmestni tržaški gostilni in še manj marzličnemu delu v gostilni, ki sta jo z možem vodila sredi Trsta takoj po vojni. Tedaj jo je delo utrujalo predvsem telesno, da se ji je včasih zdelo, da hodi po samih šivankah, tu na trgu jo je živčno ubijalo čakanje kupovalk in njih tranjanje cene za merico berivke, ki jim je bila predraga.

Njena sosedica je pridno prodajala. Imela je stalne odjemavke, ki so šle mimo Anice, kot da bi je ne videle. Niso se ustavljale s klepetanjem, čeprav so bile prijazne. Počakale so, da jim je vrtnarica odmerila in naložila v košarico zelenjavo, plačale, prijazno pozdravile in odšle. Obrobkova je žalostno gledala svoji polni košari berivke in ju primerjala z Junkarjevimi, ki so se naglo praznile.

Končno se je začel nižati tudi njen zeleni zaklad in ji polniti žep predpasnika. Nevede se je smehljala in računala, koliko bo še iztržila. Njeno tiho računanje se je zaključilo z razveseljivim spoznanjem, da bo prinesla domov več, kot je bil preračunal Franc.

Ko se je prizibala med vozički debela ženska postava v črni halji iz atlasa in z blestečo črno ruto, zavezano na tilniku v polovično pentljo na primorski način, se ji je zdelo, da vidi drobec svojega prvega tedna v Ljubljani. Zopet se je spomnila jutra, ko so jo premagali spomini na dom in je kupila tiste nesrečne breskve, ki jih bržkone ne bo več pozabila. Ženska se

je pomikala s svojo živo goro mesa prav tako, kot tiste- ga jutra. Roke je držala nizko sklenjene na hrbtu, sklanjala glavo malo na desno in prebadala z ostrim, temnim pogledom vrtnarice in ne berivko, ki so jo prodajale. Na žvižg pripravljene ustnice je senčila goščina črnih brčic. Tudi obrvi je imela zelo košate. Nosila je nizke moške čevlje. Anica se je čudila njeni frizuri. Gospa ni imela kit, ampak kratko pristrižene lase, ki so ji kukali izpod rute.

Presenetil jo je tudi njen odločni, globoki, moški glas. V vrtnarice je lučala svoje ponudbe kot kamenčke v tolmun in čakala, kako bodo vplivale.

»Gospa Nanut!« jo je poklicala Junkarjeva. »Tu bo najbrže nekaj za vas. Gospa ima še precej berivke!« Pokazala je Anico in dodala:

»Primorka je, gotovo se bosta razumeli.«

Anica je zardela, a ni utegnila premišljati, kaj bi rekla ženski v črni halji, ker jo je že sama nagovorila: »Odkod ste?«

»Iz Brd.«

»Pa kako ste prišli v Ljubljano?«

In Anica je povedala svoj mali križev pot, ki ga je morala v prvih dneh svojega prodajanja še večkrat ponoviti.

»Vidim, da se niste zlagali. Po besedah vem, da ste Brika. Jaz sem iz Štandreža pri Gorici. Če ne boste dragi, se bova večkrat videli. Koliko hočete za vse?«

Obrobkova je molčala. Pogledala je berivko v svojih dveh koših in nato svojo sosedo, da bi ji kaj svetovala. a Junkarjeva je že merila novi odjemavki.

»Petintrideset din!« je vrgla svoj mrki glas Nanutova. Ko je zadrhtel na Aničinih ustnicah izdajavski nasmeš zadovoljstva, se je brž popravila:

»Trideset. Tukaj denar in nesite z menoj, da se ne premislim!«

Svoje denarnice ni imela skrite pod predpasnikom kot skoraj vse vrtnarice, ampak jo je nosila vrh halje, na temnem in že zguljenem usnjenem jermenu. Ne da bi pogledala ali sklonila glavo, je z naglo kretnjo in suhim pokom odprla mošnjiček, privlekla iz njega pest drobiža in začela šteti: »Dva, štiri, štiri in pol, pet.. Kaj čakate, nastavite roko! Prosila vas ne bom!«

Tako osorna, a le na videz, je ostala v njenih trgovskih odnosih vsa leta, ki jih je Obrobkova preživela

v Ljubljani, čeprav so ju povezala tudi osebna zaupanja, precej podobna prijateljstvu.

»Nesem z gospo,« se je obrnila Anica k Junkarjevi, ko je že spravila denar v žep. Bila je zadovoljna, ker je ves znesek še vedno presegal Francetovo upanje.

»Le pojdite, Anica,« je odgovorila Junkarjeva z joko-jočim glasom. »Domov pa kar brez mene, ker bi jaz rada še tole prodala. Pred poldnem ne bom končala.«

»Srečno!« je želela Anica po svoji domači navadi, zadela košari na glavo in odbrzela za Nanutovo, ki se je kljub svoji izredni teži že izgubljala nekje konec dolge vrste vozičkov. Niti enkrat se ni ozrla po Anici. Ko sta stopali vstric, je brezbrizno zamrmrala:

»A, ste že za menoj! Saj ste mladi, nič čudnega.«

Peljala jo je v svoje skladišče na prostoru pod šentklavško cerkvijo. Prostor je bil dolg, visok in ozek, brez oken in le široka, na stežaj odprta vrata so metala vanj nekaj luči. Ob eni izmed daljših sten je navadna lesena miza nadomeščala pisalno. Povsod so se zadevali zaboji sadja in zelenjave. Majhen fantiček se je igral s steklenimi kroglicami na kamniti ploščadi pred vrati in takoj pritekel, čim je zagledal mamó.

»Me je kdo iskal?« ga je vprašala.

Deček je le odkimal in stekel za kroglico, ki mu je bila ušla s hodnika v cestni prah.

Anica je spraznila košaro, se nerodno zahvalila in pozdravila.

»Srečno!« ji je odzdravila branjevka in zabrundala v dvojni podbradek:

»Pa še jutri, če ne boste predragi!«

Obrobkovo je neslo domov kot na perutih. Gnala jo je lakota, veselje dobre kupčije in skrb za Matijčka, ki se ga je šele zdaj prvič spomnila, odkar ga je bila zjutraj priporočila Kranjčevi gospe. Ko je hitela s praznima košarama na glavi med pisano množico neznanih meščanov, kmetic in vrtnaric in ji je v žepu zacvenkal prvi denar njenega novega dela, se ji je kar samo smejalo. Nad stolnico je peklo sonce skoraj kot poleti in Anici se je zdelo, da ji prinaša s pomladjo življenje, ki bo morda le boljše od prejšnjega. V žepu je nosila denar in Obrobku je denar toliko pomenil! Čutila je, da bo to varna pregraja med njo in moževo ljubosumnostjo.

(Dalje)

M. Gaspari:
trije kralji

Ljubljanski nadškof dr. Pogačnik z birmanci v Londonu

M. M. BENEŠKINOV

OBISK V LONDONU

INTERVJU Z GORŠEJOM

Kakšni kriteriji so Vas, gospod Gorše, vodili pri izboru del za razstavo v Washingtonu?

S tem izborom del sem izrecno hotel nazorno prikazati značilnosti zadnjega obdobja, to je v območju mojega bivanja v Združenih državah Amerike 14tih let.

Kako bi razčlenili stilni razvoj z ozirom na izbor razstavljenih del?

Vse kar je v okviru del, ki so bila tu razstavljena, bi jaz razčlenil takole: Prva faza mojega razvoja bi po ideološki smeri obsegala dela, ki so bolj kompaktno grajena in v polni formi modelirana, to je ona starejša konservativna smer z ekspresionističnim obeležjem. V 2. fazi spadajo kronološko na primer dela: MESTROVIČ, KRISTUS in JOB. V teh delih je poudarek izraza v stvarnih oblikah. — V drugi fazi pa se odraža bolj stroga arhitektonska stilizacija. Primeri, piramidalna kompozicija s tremi obrazi, — v kateri je poudarjen simbolizem, preteklost, prihodnost, sedanjost, — in LEGENDARNI KRALJ. Tretja stopnja pa pomeni širšo umetnostno sprostitev v skulpturi, in sicer v najnovejši tehniki orešca. Primeri: ZMAJ, TROJKA, STRAZA in ROMARJI v reliefu.

Omenili ste tehniko orešca? Je to Vaše odkritje?

Da, to je takorekoč moje.

Kako pa ste prišli do nje?

Tehniko, ki sem ji dal terminus »orešec« ali angleško »walnastic« sem postopoma odkril pred dvema letoma ob priliki modeliranja, oblaganja in dopolnjevanja žične plastike v delih PLESALKE, TROJKE in kipa SVETEGA JANEZA KRSTNIKA, in nazadnje še upodobitev IKARUSA.

V čem pa so glavne sestavine te nove tehnike?

Material orešca sestavljam iz orehovine ali orehovega žaganja, polifile ali mavca in posebnega lepila. To je vse. To zmes temeljito premešam in uporabljam podobno kot glino pri modeliranju na orodje, ki je pripravljeno za delo.

Paris Lyon. Izstopim iz vlaka in iščem zveze za London. Ne znam francoščino, nihče me ne razume. Poskušam s svojo borno angleščino, z italijanščino. Nič. Tedaj se oglasi za mano otroški glas: »Očka!«

»Gresta v London?« vprašam gospoda srednjih let in njegovo črnooko hčerko, ki ga je pravkar poklicala.

»Da. Tudi vi?«

Stik je vzpostavljen. Gospod in hčerka, doma iz Tolmina, sta na poti v London. Gresta na obisk k »teti«. Koliko prijetnih trenutkov smo vsi trije doživeli na poti v London ter nato, med enomesečnim bivanjem v angleški prestolnici, kjer smo se nekajkrat srečali, in na poti nazaj proti Trstu! Ne bi jih mogel naštetii. Postali smo prijatelji.

Na železniški postaji Victoria v središču Londona nas je pričakala njuna »teta«, zelo prijazna priletna gospa, ki me je pospremila do avtobusa in mi naročila, kje naj izstopim. Med vožnjo sem premišljeval, kako je svet postal majhen tudi za nas Slovence.

Stanoval sem pri neki slovenski družini v neposredni bližini centra. Svoj prvi obisk pa sem opravil v Slovenskem domu. Tam sem se oglašil v poznih jutranjih urah. Sprejel me je gostoljubni gospod župnik Kunstelj. Pravzaprav sem ga zmotil pri delu. V kuhinji v pritličju je ravnokar nekaj pisal.

»Edino tam imamo nekaj miru,« mi je de'al. »Tu pri nas je tako — prihajajo in odhajajo. Včeraj je prišel študent iz Stične. Danes zjutraj si je šel ogledat mesto. Pripraviti moram kaj kosila. Kar z mano po'dite. Tam bova še kaj pokramljala.«

V kuhinji mi je ponudil stol. Kmalu nato so lonci zaropotali, kuhalnik je zašumel. Lupiti je bilo treba krompir. Rad bi pomagal, toda pri delu, ki ga nisem opravljal niti pri vo'akih, ne bi bil prav nič spreten. Nerodno mi je bilo. Gospod župnik pa je medtem govoril in govoril. Pripovedoval je o osamljenosti, o obupu, ki prevzema ljudi, ki leta in leta žive v milijonskem vele mestu, o blaznosti, o sanomorih. Bogve, kolikokrat je že povedal te reči. Vsem, ki so kdaj obiskali njegov Dom. Toda z me je bilo vse novo. Bal sem se, da bi nehal.

»Kje pa živi največ Slovencev v Angliji?« me je zanimalo.

Povedal mi je, da jih je največ v Bedfordu, industrijskem mestecu ne-kje na severu. Tam jih je kakih štiristo. Njihova kolonija je najbolj živahna. Imajo tudi pevski zbor, ki pomaga italijanskim izseljencem, katerih je kakih šest tisoč, pa nima o svojega zbora.

»Kdaj pa vi zbolite, gospod župnik?« sem vprašal in se nasmešnil.

»Nikoli. Ne smem zboleti,« mi je resno odgovoril.

Tako sva se pogovarjala o mnogočem: o Domu, ki bi ga rad razširil, saj bi mu ne zadostovala dva hotela, če bi hotel sprejeti vanj vse, ki se oglašijo; o slovenski maši, ki jo ima vsako prvo nedeljo v mesecu v kapelici

Slovenskega doma; o slovenski birni, ki bo v začetku septembra v Bedfordu in katero bo otrokom naših izseljencev podélil sam ljubljanski nadškof dr. Jože Pogačnik.

Medtem se je vrnil mladi študent iz mesta. Kosilo je bilo na mizi. Gospod župnik je vzel iz shrambe steklenico pristnega istrskega merlota in smo si nazdravili.

Po kosilu sem si ogledoval plošče slovenskih pesmi, ki jih je v Slovenskem domu cel kup. Vključili smo gramofon in poglasno se je oglasila slovenska pesem. Nekaj časa smo tiho poslušali. Potem je gospod Kunstelj dejal:

»Ta zbor je iz Slovenije. Čujete, kako nalahno in mehko poje. Slovenci v tujini ne pojo več tako mehko.«

Pesem je bila božična. Nekdo jo je privatno posnel pri božični polnočnici nekje v Sloveniji, pretihotapil magnetofonski trak v Ameriko in tam izdelal ploščo.

Melodija znane božične pesmi je brnela v meni še ves tisti večer. V Slovenskem domu v središču Londona sem se počutil kot doma. Upravičeno ga naši izseljenci imenujejo »NAS DOM«. Tako je tudi napisano na mali pločevinasti tablici poleg zvonca pri glavnih vhodnih vratih neke hiše v Offley Road v Londonu.

Kako to, da ste se oprijeli ravno te tehnike in kako Vam odgovarja?

Orešec se je kot kiparski material izkazal najhvaležnejši material za mojo kiparsko sprostitev. To tehniko sem v dveh letih v različnih stopnjah že temeljito preizkusil.

Gospod Gorše, ali nam navedete kakšne so sodobne smeri v ameriškem kiparstvu?

Morda se ne bom preveč zmotil če rečem, da gre sodobno kiparstvo v Združenih državah nekako v treh smereh, in sicer, prva smer je figurativno-elementarna, druga konstrukcijsko-elementarna in tretja strukturalna. — Figurativno-elementarna smer išče še vedno pra-oblike in novo luč v prostoru. Konstrukcijsko-elementarna obravnava probleme ravnovesja v prostoru, tretja — strukturalna smer pa išče strukturalne učinke obravnavanega materiala in je predvsem formalnega značja. Prikazuje samo ploskve in forme kot take. Označujejo jo tudi kot abstraktno plastiko.

V katero smer pa bi Vi sebe uvrstili — in zakaj?

V nobeno. Ne grem za nobeno smerjo, ker pač iščem in poglobljam svoj lasten izraz v smeri neke nove gotike, nove misli, ali post-ekspresionizma, ki daje duhovno sprostitev in vsebino.

Ali bi nam pri tem, gospod Gorše, prikazali pregled svojega umetniškega udejstvovanja v Združenih državah?

Vsekakor. Šlo je nekako v dveh smereh: Prvič razstave in drugič delo po naročilih. Med naročili bi navedel spomenik pesnika Ivana Zormana — to je poprsje v bronu v Kulturnem vrtu v Clevelandu. Dalje MOJZES iz mahagonija, ki stoji v sinagogi v Clevelandu, — oprema treh cerkva, in sicer v Chisholmu v Minnesotti, ter dve cerkvi v Torontu v Kanadi. Izven Združenih držav pa KRIŽEV POT v semeniški kapeli v Buenos Airesu.

Kje vse se nahajajo Vaša kiparska dela?

V mnogih krajih po Združenih državah — večinoma pri privatnikih, v Evropi pa v zgradbi jugoslovenskega parlamenta v Beogradu, več del v moderni galeriji v Ljubljani in več javnih spomenikov istotam; po eno v tržaški Revoltelli in v gorškem muzeju, dalje v milanski Breri in v Vatikanu.

Kako pa je Washington sprejel Vašo razstavo?

Z razstavo v Washingtonu sem kar zadovoljen v več pogledih, tako moralno kakor gmotno. Predvsem, da sem samega sebe enkrat videl v daljši razdalji, kakor v zrcalu in v novi luči in to je zame važno. Kakor ste že omenili, je ta moja razstava bila retrospektivna in moj relief kompozicija ROMARJI so, bi rekel — postali moj novi kažipot —, ki mi nakazujejo bodočo smer.

S. S.

ZGODOVINA SLOVENSKEGA ŠOLSTVA

Z novimi političnimi mejami, ki so sledile po razpadu Avstrije, je bilo Italiji prepuščenih vsaj 600.000 Slovencev in Hrvatov. Velike države so se za svoje morebitne manjšine, ki so ostale izven matičnih meja krepko zavzele, za slovensko manjšino, ki je predstavljala kar tretjino narodnega telesa, se pa ni nihče zavzel. Nihče si ni maral vezati rok. Obljube, ki so bile dane prva leta po vojni, so ostale le prazen nič. Ko je po polomu Avstrije italijanska vojska zasedla vojaško izpraznjeno ozemlje, je vojaški guverner general Petitti Di Roreto novembra leta 1918 navlozil na Slovence svečani razglas:

»Slovinci! Italija, velika država svobode, vam bo dala iste pravice kakor drugim svojim državljanom. Dala vam bo šole v vašem jeziku, še več kakor vam jih je dala Avstrija. Čuvana bo vaša vera, kajti katoliška vera je vera vse Italije. Slovenci, bodite prepričani, da bo velika, zmagovita Italija skrbela za svoje državljane, ne glede na njihovo narodnost.«

Zunanji minister Tittoni pa je v istem letu glede manjšin v rimskem parlamentu izjavil: »...Prebivalci drugih narodnosti, ki so se združili z nami, morajo biti prepričani, da nam je vsaka misel zatiranja in raznarodovanja tuja, da bomo spoštovali njihov jezik in njihove kulturne ustanove ter da bomo uživali vse pravice naše liberalne in demokratične zakonodaje...«

»Celo kralj Viktor Emanuel III. je ob priključitvi Južne Tirolske svečano izjavil: »Ozemlje, ki je bilo priključeno Italiji, nas postavlja pred nove probleme. Naša liberalna tradicija nam bo pokazala pot do rešitve, ki bo čimboli varovala avtonomne institucije in lokalne običaje...«

Tem izjavam lahko še dodamo številne interpelacije poslancev in odgovore zunanjega ministra grofa Sforze, ministrskega predsednika Giolittija in drugih političnih osebnosti, ki so dajali široka zagotovila v besedah, a dejanj ni bilo od nikoder. Prva žrtev pretiranega nacionalizma je bil tržaški škof Karlin, ki je moral zapustiti svoje mesto samo zato, ker je bil Slovenec. Njegov naslednik škof Bartolomasi je posredoval pri vladi in Vatikanu zaradi divjaštev, ki so se ponavljala dan za dnem nad brezpravno slovensko rajo. Ko vsa posredovanja in pritožbe niso nič zalegle, je zares katoliški škof raje odstopil, da ga ne bi kdo krivil, da se nad slovenskimi duhovniki in verniki vrše nasilja z njegovim pristankom in vednostjo. Predaleč bi prišli, če bi hoteli naštevati vse krivice in nasilja, katerim je bila izpostavljena slovenska manjšina. Vrnimo se zopet k šoli, kateri so bile namenjene tako svečane obljube, ki smo jih v začetku omenili.

Po uradni statistiki, ki je bila tiskana v Trstu leta 1919, smo imeli Slovenci tik pred začetkom prve svetovne vojne na ozemlju, ki je prešlo pod Italijo 321 osnovnih šol s 677 razredi, 46.617 učenci in 1007 učitelji. Mnogo

otrok pa je še ostajalo izven šole. Zapiranje šol, ki je sledilo takoj po vojni, so opravičevali, da so to »posledice nove strukture prebivavstva v Julijski krajini, kakršna je nastala na osnovi mirovnega in rapalskega dogovora.« Rapalska pogodba je jamčila Italijanom, ki so ostali pod državo SHS, da so imeli za svojih desettisoč duš več šol in časopisov kot pa šesto tisoč Slovencev in Hrvatov pod Italijo. Kraljevina SHS je morala prevzeti veliko obveznosti do italijanske manjšine, Italija pa nobene, čeprav je bila v njenih mejah pomembna in številčno močna slovenska in hrvska manjšina. Italijanski manjšini so bile zagotovljene italijanske šole z italijanskimi učitelji, izobešati so smeli poleg jugoslovanske tudi italijansko zastavo, na sodnih so se vršile razprave v italijanskem jeziku. Država SHS ni odpustila niti enega italijanskega sodnika, prosvetna društva pa so smela nemoteno delovati.

Vse drugače pa je bilo s slovensko manjšino v Italiji. Kolikor ni bil dovolj zakon, so pa opravili drugi z ricinusom, požigi, pretepi, napadi in zasramovanji.

Po ukinitvi ali pa vsled poitalijančenja je veliko številno učiteljev izgubilo svoje službeno mesto. Kraljevi odlok je sicer določil, da se smejo učitelji, ki so usposobljeni za poučevanje v drugem jeziku kot italijanskem, usposobiti tudi za slednjega, če napravijo za to potreben izpit. Eni se niso hoteli javiti, drugim je bil izpit pretežak, tretjim poniževalen. Mnogi so se tedaj odločili za emigracijo v Slovenijo. Tisti pa, ki so izpit opravili, so morali na nova službena mesta v notranjost države, ali pa so bili odpuščeni, ker jih pri tehtanju niso našli za zanesljive in če njih vedenje ni bilo v skladu s političnimi direktivami. Na posredovanje poslanca dr. Besednjaka proti takemu postopanju, je minister Fedele odgovoril, da je neizprosno načrt fašistične vlade čimpreje asimilirati slovanski živelj. Načelnik prosvetnega urada v Trstu pa je šolskim inšpektorjem poslal okrožnico, v kateri je naročil, »da na šoli ni mesta za tistega, ki ne kaže globokega smisla za red, disciplino, strogost ter odgovornosti za živo in budno zaupanje nove Italije, ki je predmet, ponos in strast fašizma, slava in čast vse države...«

Ko je bila zatrta šola, prosvetni domovi uničeni, društva razpuščena, je slovenska beseda bila tolerirana samo še v cerkvi, tudi tukaj omejena in ovirana. Slovensko besedo so skušali ohranjati na zasebnih jezikovnih tečajih, ki pa so bili kmalu prepovedani. Tako je slovenska beseda ostala le še v družini med štirimi stenami. Mladino so poleg nove šole še vključevali v mladinske vrtce in organizacije, ki so se predvsem prizadevale, da bi otroke asimilirale. Vsi upi v nove meddržavne sporazume so bili le upi in so upi tudi ostali.

Vojna, ki je nastopila, je prinesla nove težave in preganjanja, a pod pepelom požganih domov in knjig je tlela žerjavica novega upanja.

IZVOLJENI PREDSTAVNIKI SLOVENCEV O SVOJEM DELU

Ob zaključku leta smo obiskali naše izvoljene predstavnike na občini in pokrajini v Trstu in Gorici. Prosil smo jih za kratek pomenek o njihovem delu in za mnenje o položaju. Ljubeznivo so nam odgovorili.

Dr. TEOFIL SIMČIČ

Kakšne so danes perspektive na tržaški občini?

Če se vprašanje nanaša na splošni položaj, tedaj je odgovor kaj enostaven: od leta do leta slabše. Letos izkazuje občinski proračun kar tri milijarde 765 milijonov primanjkljaja. Naše mesto, ki šteje okoli 280 tisoč prebivalcev, torej prav malo več kot leta 1914, ko je začela prva svetovna vojna, ima okoli tri tisoč 500 uslužbencev. Število je naravnost neverjetno. Vsi občinski dohodki komaj zadostujejo za plače in pokojnine nameščencev, medtem ko je treba vse ostale potrebe kriti s posojili. Težko, da je še kje drugje podoben položaj.

Kot da bi to ne zadostovalo, ima občina na svojih ramenih še podjetje Acegat, ki dobavlja mestu vodo, plin in električno energijo ter skrbi za mestne prevoze. To podjetje napoveduje za to leto milijardo 600 milijonov lir primanjkljaja. Eden izmed vzrokov tega poraznega stanja so brez dvoma visoke plače, ki jih prejemajo uslužbenci Acegata. Za vsakega izmed njih potroši Acegat povprečno več kot tri milijone lir na leto.

Med proračunskimi razpravami sem vsa leta, odkar sem v občinskem svetu, odločno vztrajal na potrebi, da se temu stanju napravi konec, a pravega uspeha doslej ni bilo. Vlada bi vsekakor morala povečati svoj letni prispevek. V nasprotnem primeru bo finančni položaj naše občine postal nevzdržen. Že danes naleti vsak predlog, ki je kakor koli povezan z izdatki, na velike težave, pa naj gre za gradnjo ali popravilo cest, za zidanje kakega javnega poslopja ali za nastavitev kakega nameščenca.

Kljub temu moram priznati, da se mi je tu pa tam vendarle posrečilo doseči kak uspeh. Naj omenim le popravilo cest na področju Piščancev ter nastavitev nekaj Slovencev.

Kaj mislite glede vključitve svet. Hreščaka v občinski odbor?

Meni je popolnoma nerazumljivo, zakaj je nastalo okoli tega vprašanja toliko krika in vika. Gosp. Hreščak je prišel v občinski odbor kot svetovalec italijanske socialistične stranke in ne kot zastopnik Slovencev ali kake slovenske stranke. Očividno je, da bo v odboru branil interese svoje stranke in se ravnal po njenih navodilih. Ta navodila bi prav lahko bila kdaj navskriž s koristmi naše narodne manjšine. G. Hreščak bo branil interese naše manjšine samo, če bo to in v kolikor

bo to v skladu s cilji in interesi italijanske socialistične stranke.

Kaj pa za bodočnost?

Za slovensko manjšino se bo zares nekaj spremenilo, ko bo prišel v občinski odbor zastopnik slovenske stranke. Le ta bo vedno in dosledno zagovarjal koristi slovenskega prebivalstva. Po mojem bi se to utegnilo zgoditi že v bližnji bodočnosti. Gorica nam je v tem pogledu dala lep zgled. Prihodnje jesen bodo v Trstu občinske volitve in od njenih izidov je v veliki meri odvisno, če bo tudi pri nas lahko prišlo do takega razvoja kot v Gorici. Časi so vsekakor zreli. Če bodo tudi naši volilci pokazali politično zrelost, potem bomo morda v doglednem času priča važnim spremembam. Za zaključek želim uredništvu »Mladike«, njenim bralcem ter vsem someščanom vesel božič in srečno novo leto.

SAŠA RUDOLF

Kot znano je pokrajinski odbor pred nedavnim podal ostavko, ker svet ni odobril predloženega proračuna za tekoče leto. Kakšno je vaše mnenje o krizi, ki je nastopila v tržaški pokrajinski upravi, smo vprašali pokrajinskega svetovalca »Slovenske skupnosti«, g. Sašo Rudolfa.

Po mojem mnenju je v vsakem primeru demokratično izvoljena uprava koristnejša in bolj učinkovita od komisarske in to še posebej v primeru sredinsko levičarskega odbora, ki je edini doslej pokazal razumevanje za rešitev vsaj nekaterih vprašanj, ki zanimajo slovensko manjšino. Da bi točno določili odgovornost opozicije za komisarsko upravo, sem se pri volitvah za sprejem ostavke pokr. odbora vzdržal. Na vsak način pa bo kriza, ki jo je zakrivila komunistična, liberalna in fašistična opozicija, v tem delikatnem trenutku za razvoj tržaškega gospodarstva imela težke posledice.

Kaj vam je bilo v teh nekaj mesecih mandata mogoče doseči za slovensko manjšino?

Poudariti moram, da sem mandat pokrajinskega svetovalca sprejel 17. junija letos, to se pravi, da je bilo moje delovanje vezano na kaj kratek čas, še posebej, ker moramo upoštevati mrtvilo poletnih mesecev. Od sredine junija do danes sem prisostvoval vsem 18. sejam sveta in 17. sejam raznih pokrajinskih svetovalskih komisij. Vložil sem devet interpelacij, med katerimi naj omenim vpra-

šanje o dvojezičnem napisu na miljskem spomeniku, o razlastitvah za gradnjo naftovoda, o nepovoljni otvoritvi sedeža slovenskih višjih šol, o neurju, ki je povzročilo škodo našim kmetovalcem itd. Konkretno je »Slovenski skupnosti« uspelo preko pokrajinskega odbora vključiti v letošnji proračun postavko za 27 milijonov lir, ki jih bodo porabili za namestitve novih cestnih tabel, ki bodo tudi v slovenščini. Skupno 368 milijonov so stala popravila cest proti Mavhinjam, Komnu in Mačkovljam. Nadalje nam je prvič v povojni zgodovini uspelo, da so bili v svojstvu pokrajinskih predstavnikov imenovani v nekatere, za Slovence najvažnejše komisije, slovenski zastopniki.

So stranke leve sredine v celoti uresničile upravni sporazum, ki so ga preteklega februarja podpisale s »Slovensko skupnostjo«?

Upravni sporazum je bil sestavljen za dobo štirih let, zato nismo mogli pričakovati, da bodo vse točke, ki zanimajo Slovence, uresničene že v prvem, to je v letošnjem proračunu. Kljub temu, da bi odbor lahko storil kaj več v korist naše manjšine — to je več od treh najvažnejših ukrepov, ki sem jih omenil — moramo priznati, da je bilo sodelovanje z vladnimi strankami v marsičem koristno, kar dokazuje tudi dejstvo, da je bilo le na podlagi našega direktnega nastopa rešenih nekaj vprašanj, na katera smo čakali dolga leta. Najvažnejše pa je morda, da se je končno le pričel razgovor med političnimi predstavniki obeh tukaj živečih narodov, kar predstavlja prvi korak na poti pravičnega, demokratičnega in iskrenega razvoja odnosov med Slovenci in Italijani. Edinole v ozračju medsebojnega razumevanja bo namreč moč rešiti vsa ona pereča vprašanja, ki grozijo ekonomskemu in kulturnemu razvoju našega področja, vprašanja, ki so skupna tako Slovincem, kot Italijanom. S tem pa se bodo konkretizirale tudi naše zahteve, ki jih ponavljamo že nad dvajset let.

Dr. AVGUST SFILIGOJ

Gospod doktor, pred kakšne naloge ste bili postavljeni, ko ste bili izvoljeni v goriški občinski svet, mislim kot predstavnik Slovencev, a obenem izvoljeni odbornik vsega goriškega mesta?

Slovenci smo pod Avstrijo uživali vse državljske pravice. Svojega jezika smo se lahko posluževali pred vsako državno in krajevno oblastjo. Italijani so leta 1918 razglasili, da bodo vse te naše pravice spoštovali in nam jih nudili še več. Besede pa do tu še niso povsem držali, zato gre vse prizadevanje Slovencev v Italiji za tem, da postanemo resnično enakopravni državljani, kakor stoji zapisano v ustavi.

Naloga, ki sem si jo nadel ob vsaki izvolitvi v goriški občinski svet (leta 1956, 1961 in 1965) je bila, torej, sledeča: braniti in zagovarjati pravice vseh občanov, ne glede na jezik, ki ga govorijo, v okviru pravičnega in poštenega upravljanja občine; še posebej pa braniti in zagovarjati posebne pravice slovenskih občanov v marsikateri zasebni upravni zadevi in splošno tam, kjer Slovenci nismo še enakopravni. Krivica se nam godi, na primer, ker se ne smemo posluževati svojega materi-

nega jezika v odnosu z javnimi oblastmi, ker ne smemo dati slovenskega imena svojim otrokom, ker se ne smemo zagovarjati v slovenščini na sodišču, in tako dalje!

Slovenci zahtevamo zaščitni zakon; zato moramo povsod in vselej terjati enakopravnost našega jezika in spoštovanje vseh naših pravic na osnovi državne ustave in listine o človeških pravicah. Zaščitni zakon, kot so ga deležni Nemci v Poadižju, naj nam vrne to, kar smo do leta 1918 na tem ozemlju že uživali, fašizem pa nam je odvzel. Ta zakon nam mora zajamčiti obstoj in razvoj ne le v političnem in kulturnem pogledu, ampak tudi v socialnem in gospodarskem. Odtod naš boj tudi proti razlastitvi slovenske zemlje in proti vsem drugim načinom raznarodovanja Slovencev.

Te naloge in cilje imam vedno pred očmi kot občinski svetovalec in tudi kot odbornik. Kdaj se bo vse to uresničilo pa ne vem. Vendar ne obupam in ne omahujem, ker sem prepričan v končno zmago, saj je naša stvar pravilna.

Poznamo Vas kot doslednega demokrata. Ali ste sprejeli sodelovanje z levo sredino s skepticizmom ali ste pogumno iskali to rešitev s svojo stranko? Kakšne so Vaše izkušnje po teh mesecih skupnega dela?

Zdi se mi, da se zadeva skepticizma nanaša na vprašanje naše enakopravnosti, zato rečem, da nekaj skepticizma v tem pogledu še vedno čutim, ker vem, da italijanski krogi ne morejo, ali ne znajo razumeti vprašanja jezikovne enakopravnosti. Moti jih stvar dvojezičnosti (bilingvizma) ker se bojijo, da bi bili tudi oni v tem pogledu dolžni poznati slovenski jezik. Pa ne obupam, ker sem prepričan, da končno le pridemo do cilja. Pri pogajanjih je tam poleti eden od vidnih predstavnikov socialnih demokratov dejal: »Saj boste končno lahko govorili slovenski tudi na sodnih.« Vem tudi, da ni daleč čas ko pride vprašanje jezikovne enakopravnosti na mizo in tedaj bo moralo biti rešeno s splošnim zaščitnim zakonom.

Sporazumno s svojo politično organizacijo sem zahteval, zastopstvo slovenskih demokratov v levi sredini, ker je pač šlo za predstavnika Slovencev v tem odboru in je Slovenska demokratska zveza imela za to predstavništvo prvenstvene razloge: a) ker je že dolgo let edina slovenska samostojna politična organizacija na Goriškem; b) ker smo izvoljeni svetovalci SDZ lepo vrsto let dejansko podpirali Krščansko demokracijo v goriškem občinskem in provincialnem svetu; c) ker smo slovenski demokrati leta 1958 in 1963 uspešno podprli kandidate Krščanske demokracije na političnih volitvah.

Krščanska demokracija je vse to za časa letošnjih pogajanj javno priznala in nam dala politično kvalifikacijo doslednih demokratov in predstavnikov goriških Slovencev.

Moje izkušnje do tu v odboru leve sredine spričo kratke dobe niso velike. Župan in ostali odborniki so pač vsi prepričani demokrati in gospodje. Medsebojno zaupanje je v odboru popolno in dosledno.

Pri županu sem do tu nastopil enkrat zaradi kršitve pravice slovenskega očeta, da bi svojemu otroku dal slovensko ime. Pritožba ni še rešena.

Kot odbornik imam seveda globlji pogled v zadeve občinske uprave in lahko rečem, da me njihova pestrost in važnost resnično presenečata. Na takem mestu človek čuti vso težo odgovornosti, zlasti ko gre za odmero davkov in za reševanje važnejših in kočljivih vprašanj, ki zadevajo koristi in življenje občanov.

Kaj bi želeli povedati ob koncu leta goriškim meščanom?

Goriškim občanom obeh narodnosti želim povedati najprvo to: da si občinski odbor prizadeva nuditi vsem kar najboljše pogoje življenja, prostega gospodarske in socialne zaskrbljenosti.

In tudi, da sodelovanje med Italijani in Slovenci pomeni korak naprej k popolnemu razumevanju in spoštovanju medsebojnih pravic, običajev in navad, ki sta predpogoj za mirno sožitje na ozemlju, ki ga eni in drugi goreče ljubimo.

Poleg tega sem dolžan, kot odbornik za davke, pozvati vse občane, naj možato in disciplinirano ter pošteno plačujejo davke!

Poziv ni ravno prijeten, važen pa, ker gre za socialno dolžnost!

Slovence prosim, naj demokratično vztrajajo na zahtevi po zaščitnem zakonu, brez katerega ne bomo nikoli enakopravni!

Slovenecem povem, da sem mesto odbornika sprejel zato, da bi po svojih močeh pripomogel k dosegu naše enakopravnosti in pa zato, da imajo tudi slovenski občani v občinskem odboru zagovornika slovenskih koristi, tako koristi posameznikov, kakor vse skupnosti.

Končno želim vsem občanom vesele božične praznike in srečno leto 1966.

Gorica, 11. decembra 1965.

Dr. MARTIN KRANER

Pred kakšnimi nalogami ste se znašli, ko ste bili izvoljeni na listi Demokratske zveze?

Ena prvih nalog je uresničitev programa, s katerim je Slov. demokratska zveza šla na volitve. Še posebej je moja naloga braniti in zagovarjati koristi slovenskih občin. Končno je dolžnost vsakega pokrajinskega svetovalca, in torej tudi moja, skrbeti za zdravo, realistično in pošteno upravljanje javnega premoženja in ustanov.

Kakšno je vaše poslanstvo kot predstavnika Slovencev v goriškem pokrajinskem svetu?

Odgovor je čisto kratek in jasen: Da delam v duhu načel, naše organizacije, in to za slovenstvo, demokracijo, krščanske ideje.

Imam pa kot predstavnik edine samostojne slovenske politične skupine na Goriškem še eno posebno nalogo: ustvarjati most do sodržavljanov italijanske narodnosti in jim dokazovati, da biti Slovenec in se boriti za naravne pravice svojega naroda še ne pomeni biti nelojalen državljan ali prenapet nacionalist.

Koliko svojih načrtov, oziroma koliko programa Vaše stranke ste mogli do zdaj uresničiti in koliko mislite, da ga še boste mogli?

Doba delovanja sedanjega pokrajinskega sveta — komaj dobra dva meseca — je prekratka, da bi mogel dati kak trden odgovor. Na treh sejah, kolikor jih je bilo do sedaj, so prišle na vrsto večinoma nujne upravne zadeve. Interveniral pa sem nekajkrat za naše slovenske občine glede cest in dosegel, da so bili imenovani Slovenci v nekatere komisije.

Ali ste našli pri pokrajinskih svetovalcih italijanske narodnosti razumevanje za slovenske potrebe?

Reči moram, da so svetovalci večinske skupine pokazali zadovoljivo mero razumevanja in da gledajo v meni predvsem svojega enakopravnega kolego. Od opozicije so nasprotni slovenskim problemom predvsem liberalci in nato zastopnik MSI; komunisti in predstavnik PSIUP-a pa se do sedaj še niso izjavili ne za ne proti.

Vaša stranka sodeluje ali sovlada z odborom leve sredine, saj ta odbor podpirate. Kakšne izkušnje imate po dosedanjem sodelovanju?

Slovenska demokratska zveza je sestavni del levega centra, tudi če nisem v pokrajinskem odboru — podpisamo torej levi center od zunaj. Načelniki ostalih treh skupin levega centra me vedno pokličejo na razgovor o odločitvi glede vprašanj, ki se obravnavajo v pokrajinskem svetu.

O dosedanjem sodelovanju ne morem reči nič negativnega; morda tudi zato, ker v pokrajinskem svetu obravnavajo pretežno upravne in gospodarske zadeve, političnih se ne dotikajo toliko.

Kaj bi želeli ob zaključku leta povedati slovenskemu prebivavstvu goriške pokrajine?

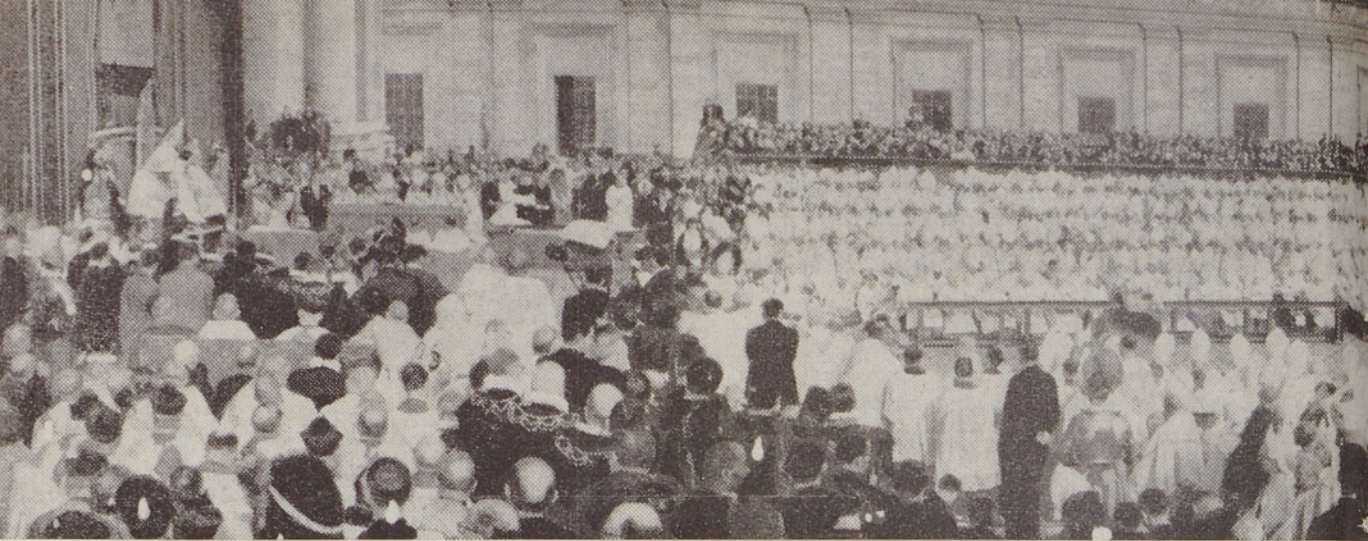
Uspeh, ki so ga slovenski volivci dosegli leta 1965 pri upravnih volitvah, pomeni velik napredek zavesti naših ljudi in je trdna opora pri sodelovanju z italijanskimi demokratičnimi silami.

Zato želim, da bi Slovenci v Italiji to pot nadaljevali, da bi naša moč še bolj zrastle.

Zlasti pozivam vse naše ljudi k odločnemu in neustranjenemu nadaljevanju dela za uveljavitev naših pravic in upravičenih zahtev ter za našo popolno enakopravnost, kar pa bo doseženo šele s splošnim zaščitnim zakonom za slovensko manjšino v Italiji.

Voščim vsem sorojakom vesele božične praznike in srečno novo leto 1966.

POSLANICE DRUGEGA V

VLADAJOČIM

V tem svečanem trenutku, preden se po štirih letih molitve in dela razidemo, popolnoma se zavedajoč svojega poslanstva do človeštva, se mi očetje XXI. Vesoljnega cerkvenega zbora, spoštljivo in zaupno obračamo na vse tiste, ki imajo v svojih rokah bodočnost človeštva na tej zemlji in na vse izvrševalcečasne oblasti.

Slovesno izjavljamo, da spoštujemo vašo oblast in vašo suverenost; spoštujemo vašo službo; priznavamo vaše pravične zakone; cenimo tiste, ki zakone postavljajo in tiste, ki jih izvršujejo. Toda moramo vas opozoriti na neizpodbitno resnico: samo Bog je velik. Samo Bog je začetek in konec. Bog edini je vir vaše oblasti in temelj vaših zakonov.

Vi vzpostavljate na zemlji red in mir med ljudmi. Toda ne pozabite: edino Bog, živi in resnični Bog, je oče vseh ljudi. Kristus, njegov večni Sin, nam je oznanil in nas učil, da smo vsi ljudje njegovi bratje. On edini zna ustvariti pravi red in mir na zemlji, zakaj On vodi človeško zgodovino, on lahko nagne srca, da se odpovedò strastem, ki so vzrok vojne in nesreč. On blagoslavlja človeštvu kruh, on posveča človekovo delo in njegovo trpljenje, od Njega izhaja tisto zadovoljstvo, ki mu ga vi ne morete dati, in tolažba v bolečini, ki mu je vi ne morete olajšati.

V vašem zemeljskem inčasnem bivališču Kristus gradi svoje duhovno in večno bivališče — svojo Cerkev. Kaj danes zahteva ta Cerkev od vas, zemeljski oblastniki, po skoraj dvatisočletnem, tolikokrat se spreminjajočem odnosu do vas? Na to vam je odgovorila Cerkev v enem najvažnejših odlokov tega koncila: od vas zahteva svobodo. Svobodo vere in izpovedovanja vere, svobodo, da vsakdo ljubi svojega Boga in mu služi, svobodo, da živi in prinaša ljudem svoje poslanstvo. Ne bojte se: to odposlanstvo je odsev svojega Učitelja, katerega skrivnostno delo nas ne zaslužnjuje, ampak obvaruje vse človeštvo pred njegovo minljivostjo, ga napolnjuje z upanjem, resnico in lepoto. Pustite, naj Kristus opravi v družbi to očiščevalno delo. Ne križajte ga znova: zagrešili bi bogoskrunstvo, zakaj On je Sin božji; zagrešili bi samomor, zakaj On je človek Sin. Nam pa, ki smo njegovi ponižni služabniki, pustite, da povsod neovirano širimo »Veselo blagovest« evangelija miru, ki je bil med tem koncilom predmet našega razmišljanja. Prvi, ki vam bodo za to hvaležni, bodo vaši državljani sami, zakaj Cerkev bo za vas izoblikovala pošteno državljane, prijatelje pravičnega miru in napredka.

Na ta svečani dan, ko zaključuje zasedanje XXI. vesoljnega zbora, vam Cerkev po našem posredovanju nudi svoje prijateljstvo, svojo podporo, svojo duhovno in moralno pomoč. Vsem vam pošilja svoj pozdrav in blagoslov.

Pošilja vam ga z veseljem in iskrenim srcem, in tako ga sprejmite ter ga sporočite vsem svojim narodom.

MISLECEM IN ZNANSTVENIKOM

Poseben pozdrav vam, ki iščete resnico, vam, misleci in znanstveniki, raziskovalci človeka, veselja in zgodovine, vam vsem, ki romate k luči resnice; pozdravljamo tudi vas, ki ste se, trudni in obupani zaradi brezplodnega iskanja, ustavili sredi svoje poti.

Zakaj naslavljamo na vas poseben pozdrav? Zato, ker mi vsi, ki smo tukaj zbrani, škofje in koncilski očetje, tudi iščemo resnico. V teh štirih letih smo se trudili samo za to, da bi čim globlje in točneje odkrivali resnico, ki je bila dana v poslanstvo Cerkvi, trudili smo se, da bi se čim ponižneje pokoravali načelom Resnice.

Neizogibno je bilo, da smo se srečali, kajti vaša pot je naša pot in vaša prizadevanja niso tuja našim. Mi smo vam prijatelji v vašem iskanju, zavezniki v vaših naporih, občudovavci vaših uspehov in kadar je potrebno, tudi tolažniki v vašem malodušju ob neuspehih.

Tudi za vas imamo sporočilo: neutrudno nadaljujte z iskanjem, ne obupajte nikdar nad resnico. Spomnite se besed sv. Avguština, enega vaših velikih prijateljev: »Ko iščemo, želimo, da bi našli, in ko najdemo, želimo, da bi še naprej iskali.« Blagor tistim, ki nadaljujejo z iskanjem, tudi ko so resnico že odkrili, zato, da resnico obnovijo, jo poglobe, ter jo posredujejo drugim. Blagor tudi tistim, ki še niso našli resnice, a jo iščejo z iskrenim srcem: pri svetlobi današnjega dne iščejo luč za prihodnji dan, dokler ne pridejo do polnosti luči.

Toda ne pozabite: misel je res nekaj velikega; misliti je predvsem naša dolžnost; gorje tistemu, ki prostovoljno zapira oči pred lučjo. Misliti je tudi velika odgovornost; gorje tistim, ki najdejo tisoč prevez, da z vsemogočimi pripomočki izkrivijo duha, da postane ohol, ter tlači duha ali ga prenapolni s ponosom, ga spravlja na kriva pota, ali ga popolnoma prevari. Glavno načelo mislecev in znanstvenikov mora biti, da se trudijo, da pravilno mislijo.

Da boste to dosegli, vam nudimo — ne da bi hoteli ovirati vaše korake, ne da bi vas hoteli slepiti — svetlobo naše skrivnostne luči: vero, ki nam jo je zaupal

ATIKANSKEGA KONCILIA

Mislec vseh mislecev. Tisti, katerega ponižni učenci smo mi, edini, ki je mogel reči: »Jaz sem Luč sveta, sem Pot, Resnica in Življenje«.

Te besede so namenjene vam. Morda do današnjega dne ni nikoli obstajala tolika možnost globokega soglasja med pravo znanostjo in pravo vero, ki sta obe služabnici ene same resnice. Ne stavlajte zaprek temu dragocenemu srečanju in imejte zaupanje v vero, ki je velika prijateljica razumnosti. Pustite, naj vas luč Vere osvetli, da boste lahko razumeli resnico, vso resnico. To je voščilo, vzpodbuda in želja, ki vam jo ob slovesu izražajo koncilski očetje vsega sveta.

UMETNIKOM

Zdaj se obračamo na vas, umetniki, ki živite in delate za lepoto: pesniki in pisatelji, slikarji, kiparji, arhitekti, glasbeniki, gledališki igralci in filmski umetniki... Na vas vse se obračamo v imenu koncila: če ste prijatelji resnične umetnosti, ste tudi naši prijatelji!

Že dolga stoletja je Cerkev povezana z vami. Vi ste zaradili in okrasili njene temple, slavili njene dogme, obogatili njeno liturgijo. Vi ste pomagali preleteti božje sporočilo v podobe in like ter s tem napravili svetu razumljiv nevidni svet.

Kakor v preteklosti, vas tudi zdaj Cerkev potrebuje in se obrača na vas. Naroča vam: pazite, da se zveza, ki je ena najplodovitejših, ne pretrga. Položite svoj talent v službo božje resnice. Pustite, da sv. Duh prišepetava vašemu duhu. Svet, v katerem živimo, potrebuje lepoto, da ne podleže obupu. Lepota prav kakor resnica, prinaša veselje človeškemu srcu; lepota, to je dragocen dar, ki ga čas ne more uničiti, občudovanje lepote veže med seboj vse rodove človeštva. In to je delo vaših rok. Naj bodo te roke čiste in nesebične! Mislite na to, da ste čuvarji lepote v svetu in da to zadošča, da se osvobodite vpliva trenutne mode, ki je brez resnične umetniške vrednosti in da ne segate po tujem in neprimernem izražanju.

Bodite vedno in povsod vredni svojega ideala, in vredni boste Cerkve, ki vam danes preko našega glasu pošilja pozdrav, izraze prijateljstva ter milost in blagoslov.

ŽENAM

Sedaj se obračamo na vas, žene vseh stanov: na dekleta, žene, matere in vdove, kakor tudi na vas, posve-

čene redovnice, in neporočene žene, saj predstavljate polovico velike človeške družine.

Kot veste, je Cerkev ponosna na to, da je poveljčala ženo in jo osvobodila ter da je v teku stoletij prikazala v različnosti značajev njeno temeljno enakopravnost z moškimi.

Prihaja ura — in je že prišla — ko se dopolnjuje poslanstvo žene v vsej polnosti, ko ima žena v družbi vpliv, razmah in veljavo kot njkdar poprej.

Zato pa lahko danes, ko človeštvo spoznava ta globoki preobrat, žene, ki so prežete z evangeljskim duhom, pomagajo človeštvu do njegovih ciljev.

Vam ženam je poverjena skrb za družinsko ognjišče. Prisotne ste ob misteriju življenja, ki se začneja ter tolažite človeka, ko odhaja za vedno s tega sveta. Današnja tehnika tvega, da bo postala nečloveška. Skušajte biti možu vez z življenjem! Predvsem pa vas prosimo, bedite nad bodočnostjo človeškega rodu. Zadržite roko tistega, ki bi v trenutku blaznosti skušal uničiti človeško civilizacijo.

Žene in družinske matere, ki ste v svojem domu prve vzgojiteljice človeka, posredujte svojim sinovom in hčeram izročila očetov, istočasno pa jih pripravljajte na bodočnost.

Mislite na to, da mati po svojih otrocih pripada bodočnosti, ki je sama morda ne bo dočakala.

Tudi tiste, ki se niste posvetile zakonskemu življenju, vedite, da lahko prav tako izvršujete svoje poslanstvo. Družba vas od vsepovsod kliče na pomoč in tudi družine ne morejo živeti brez pomoči vas, ki nimate svojih družin.

Zlasti pa se obračamo na vas, posvečene redovnice: bodite v svetu, v katerem hočeta prevladati egoizem in hlastanje po užitkih, čuvarice čistosti, nesebičnosti in usmiljenja.

Jesus, ki je dal zakonski ljubezni vso popolnost, je tudi poveljčal odpoved tej zemeljski ljubezni, kadar ima svoj izvor v neskončni ljubezni in službi za človeštvo.

Končno se obračamo na vas: trpeče žene, ki stojite kot Marija zravnane pod križem, ve, ki ste v zgodovini tako pogosto dajale možem moč, da so se borili prav do mučeništva; pomagajte jim še sedaj, da ne bodo izgubili poguma za velike podvige, ter bodo istočasno vztrajali v potrpljenju in ljubezni do skromnih začetkov.

Žene, ki znate napraviti resnico lepšo, manj grenko, bolj dostopno, potrudite se, da bo duh koncila proniknil

v vse ustanove, šole, domove in tudi v vsakdanje življenje, vam je dano, da rešite mir svetu.

Ve, žene vsega sveta, verne in neverne, ki vam je v tem težkem trenutku človeške zgodovine izročeno življenje, vam je dano, da rešite mir svetu.

DELAUCEM

V teku koncila smo mi, katoliški škofje vseh petih kontinentov, med drugim skupno presojali tudi težke probleme, ki jih ekonomski in socialni pogoji današnjega sveta postavljajo pred vest človeštva: sožitje med narodi, vprašanje oboroževanja ter vprašanje vojne in miru. Popolnoma smo si v svesti vpliva, ki bi ga rešitev teh problemov mogla imeti na konkretno življenje delavcev in delavk vsega sveta. Zato želimo ob koncu teh naših razglabljanj nasloviti na vas vse besedo zaupanja, miru in prijateljstva.

Predvsem, predragi sinovi, bodite prepričani, da Cerkev pozna vaše trpljenje, vaš boj in vaša pričakovanja. Cerkev visoko ceni vrline, ki plemenitijo vaše duše: pogum, vdanost, poklicno vestnost ter ljubezen do resnice.

V vsej polnosti vam Cerkev priznava vaše velikanske zasluge, ki jih vsakdo izmed vas na svojem mestu prinaša v prid vsemu človeštvu in to često na najbolj ponižnih in neopriznanih mestih. V imenu Cerkve smo vam za to hvaležni ter se vam zahvaljujemo.

V teh zadnjih letih Cerkev ni nehala bedeti nad problemi delavcev, ki so iz dneva v dan bolj zapleteni. Odmev, na katerega so naletele v vaših vrstah zadnje papeške enciklike, je dokazal, da je duševnost delavca današnjega časa podobna duševnosti vaših najvišjih duhovnih voditeljev.

Papež Janez XXIII. ki je obogatil Cerkev s poslanicami brez primere in je znal najti pot do vašega srca, je s svojim zgledom jasno pokazal vso ljubezen Cerkve do delavcev, kakor tudi ljubezen do resnice in pravice, do svobode in usmiljenja, ki so temelji svetovnega miru.

Delavci, tudi mi hočemo izpričati ljubezen Cerkve do vas in zato vam kličemo iz dna srca: Cerkev je vaša prijateljica! Imejte zaupanje vanjo. Težki nesporazumi so v preteklosti le predolgo vzbujali nezaupanje ter nerazumevanje med nami; zaradi tega sta trpela škoda tako Cerkev kot delavski razred. Sedaj je prišel čas sprave in Cerkev vas ob koncu koncila vabi, da z zaupanjem pozdravite ta trenutek.

Cerkev vas bo skušala razumeti vedno bolj. A tudi vi, delavci, se morate truditi, da boste razumeli kaj Cerkev za vas pomeni. Vi ste glavni ustvarjalci čudežnih preobratov, ki jih danes dela svet. Prav tako dobro veste, da vsi ti preobrati namesto sreče lahko prinesejo nesrečo človeštvu, če jih ne preveva duhovnost. Sovraštvo ne bo rešilo sveta; samo zemeljski kruh ne bo potešil človekove lakote.

Sprejmite torej poslanico Cerkve! Sprejmite vero, ki vam jo nudi, da bo razsvetljevala vašo pot; vero naslednika sv. Petra in dva tisoč škofov, zbranih ob koncilu; vero vsega krščanskega sveta. Ta naj vas razsvetljuje ter naj vas vodi! Naj vam da spoznati Kristusa, vašega delavskega tovariša, Rešitelja in Odrešenika vsega človeštva.

REVEŽEM, BOLNIKOM, VSEM, KI TRPE

Vam, preizkušeni bratje, ki trpite tisočere bridkosti, pošilja koncil posebno poslanico.

V duhu gledamo vaše oči, ki upirajo v nas proseče poglede: oči, ki se svetijo v vročici, oči, ki so trudne od napora; vprašujoče poglede tistih, ki se zaman vprašujejo: čemu človeško trpljenje ter se s tesnobo sprašujejo, kdaj in odkod bo prišla tolažba...

Preljubi bratje, vaše tožbe in solze imajo globok odmev v naših srcih. Naša bolečina je tem večja, ker se zavedamo, da ni v naši moči, da bi vam podarili zdravje ali da bi vam mogli na kak način zmanjšati telesne

bolečine, ki vam jih po svojih najboljših močeh skušajo olajšati zdravniki, bolničarke ter vsi tisti, ki se posvečajo bolnikom.

Toda nekaj vam lahko damo, nekaj, kar je globlje in še bolj dragoceno: edino resnico, ki lahko dà odgovor na skrivnost trpljenja in ki vam prinese resnično olajšanje: to je vera in združitev s trpečim Človekom Kristusom, božjim sinom, ki so ga naši grehi pribili na križ v naše odrešenje.

Kristus ni hotel odpraviti trpljenja s sveta, niti nam ni hotel popolnoma odkriti skrivnost trpljenja. Sprejel je trpljenje nase in to nam mora zadoščati, da razumemo kako veliko ceno nosi trpljenje v sebi.

Vsi vi, ki na svojih ramenih občutite trdo breme križa, vsi ubogi in zapuščeni, ki prelivate solze, vsi vi, ki ste zaradi pravice preganjani, vsi nam neznani trpini po svetu — ne obupajte! Zakaj vi ste izvoljenci božjega kraljestva, ki je kraljestvo upanja, sreče in življenja. Bratje trpečega Kristusa ste in, če hočete, mu lahko pomagate odrešiti svet.

Tako je krščansko pojmovanje trpljenja, edino, ki prinaša mir. Zavedajte se, da niste ne sami, ne zapuščeni, ne osamljeni, še manj nepotrebni na svetu, zakaj Kristusovi izvoljenci ste in ste njegova živa podoba. V Kristusovem imenu se vas koncil s hvaležno ljubeznijo spominja in vam zagotavlja prijateljstvo in pomoč Cerkve ter vam pošilja svoj blagoslov.

MLADINI

Končno se koncil s svojo zadnjo poslanico obrača na vas, mladeniči in mladenke po vsem svetu, ki boste sprejeli baklo iz rok svojih prednikov in boste še živeli na svetu v času ogromnih zgodovinskih preobratov. S pomočjo najboljših zgledov in nauk svojih staršev in učiteljev boste gradili družbo prihodnosti; s to družbo se boste rešili ali pa se pogubili.

Zadnja štiri leta se je Cerkev trudila, da bi prenovila svoj obraz, da bi mogla bolj uspešno uresničiti načrte svojega Ustanovitelja Kristusa, ki je večno mlado življenje. Ob koncu tega dela za prenovitev se Cerkev obrača na vas, mladina. Za vas namreč, predvsem za vas, je Cerkev s svojim koncilom prižgala luč, ki bo svetila v vaše življenje v prihodnosti. Največja skrb, da bi družba, ki jo boste vi sestavljali, spoštovala človeško dostojanstvo, svobodo in pravice človeka. Ne pozabite, da ste vi, današnja mladina, del te družbe.

Cerkev si prizadeva predvsem, da bi ji človeška družba dala svobodo, da širi v njej svoj stari, a vedno novi zaklad — vero, iz katere bi mogle duše svobodno črpati blagodejno svetlobo. Cerkev je prepričana, da boste v veri našli tisto srečo in moč, da ne boste podlegli, kakor nekateri vaši predniki, filozofijam, ki slone na egoizmu, uživanju življenja, obupu ali nihilizmu. In da se boste uprli brezboštvu, ki je znak slabosti in ostarelosti ter da boste znali potrditi svojo vero v življenje in v to, kar daje življenju smisel: gotovost, da biva Bog, ki je dober in pravičen. V imenu Boga in Jezusa Kristusa vas prosimo: odprite srca širnemu svetu, odzovite se klicu svojih bratov in jim pogumno dajte na razpolago svoje mlade sile. Borite se proti sebičnosti, odločno se zoperstavite svobodni manifestaciji nasilja in sovraštva, ki sta vzrok vojne, katere neizogibna posledica je revščina. Bodite velikodušni, čisti, obzirni, odkritosrčni ter z navdušenjem gradite boljše življenje, kot so ga imeli vaši predniki. Cerkev gleda na vas z zaupanjem in ljubeznijo. Le Ona, ki nosi v sebi živo bogato preteklost ob enem pa zna korakati vzporedno s svojim časom ter stremi po človekovi popolnosti, le ona predstavlja resnično mladost sveta. Le ona vsebuje to, kar pomeni moč in čar mladosti: zmožna se je veseliti nad tem, kar je začela graditi ter se brez pridržka predajati svojemu delu ter ga obnavljati, zraven pa se usmerja proti novim pridobitvam. Poglejte jo in našli boste v njej Kristusov obraz, obraz resničnega junaka, ki je ponižen in moder, prerok resnice in ljubezni, tovariš in prijatelj mladine.

V imenu tega vašega Prijatelja vas pozdravljamo, vas vzpodbujamo in pošiljamo svoj blagoslov.

NEKAJ DNI PO AFRIKI

(13. NADALJEVANJE)

Misijonarji so tako zvedeli za naš prihod že prejšnji večer; naslednji dan so torej ostali doma ali pa so se držali blizu misijona, da smo jih lahko našli.

Vedeti je namreč treba, da ima skoraj vsaka glavna misijonska postaja pod sabo po več stranskih postaj, ki jih misijonar obišče med tednom. Ako sta pa na glavni postaji dva duhovnika, se pa tako razvrstita, da je eden vedno doma, med tem ko je drugi na poti. Dostikrat morajo tudi sestre jezdit preko gorskih planot k bolnikom ali pa v gore zakopano vaško šolo učiti verouk. Redovnice gorskih misijonskih postaj bi posekale marsikaterega izurjenega jezdeca.

Duhovnik misijonske postaje Marakabei, kamor smo bili najprej namenjeni, ima na skrbi še več manjšin središč, kakor n. pr. Kepisi, Likalaneng, Jordan, Setala, Montsi, Maime in Seiboko, ki jih obišče vsaj enkrat na mesec. Ko se bo katera teh misijonskih postaj dobro razvila in bo tudi škof imel na razpolago stalnega duhovnika, sestre in denar za cerkev in župnišče, bo iz prejšnje stranske postaje nastalo novo misijonsko središče.

Okrog nove misijonske postaje začno nastajati zopet manjše postaje, ki bodo nekoč, ako bo Bog blagoslovil delo, postale glavna misijonska središča in župnije.

Tako nekako se razvijajo misijoni. Razumljivo je, da škof ne more odpreti novih misijonskih središč, ako mu primanjkuje duhovnikov in denarnih sredstev.

Ko pa je v kakšni škotiji ali apostolski prefekturi precejšnje število glavnih misijonskih postaj in bi za enega nadpastirja bilo preveč dela, rimska kongregacija »de Propaganda Fide«, ozemlje razdeli, pokliče na delo kako novo misijonsko družbo in ji zaupa del ozemlja. Če pa je domač kler že dobro razvit, dobi ta navadno boljše organizirano misijonsko ozemlje z lastnim škofom, dočim misijonarji delujejo naprej v manj razvitih predelih.

V deželah, kjer je ustanovljena hierarhija, se pravi, kjer so ustanovljene škofije in nadškofije s cerkvenimi provincami, najdemo najprej apostolske prefektore, katerim načeljujejo apostolski prefekti, ki niso škofje. Ko pa se je

kaj pravite vi?

ODGOVARJA LOJZE ŠKERL

ALI SO TO RESNE TEŽAVE?

Ali res naši ljudje naletijo na toliko težav, kakor bi nekateri radi pokazali? Ne mislim na težave vsakdanjega življenja v borbi za vsakdanji kruh. Pač pa mislim na težave, ki jih vsaj nekateri naletijo pri delu za utrditev naše katoliške skupnosti in za poživitev zaupanja v naše moči, sposobnosti ter možnosti.

Lj. Kr. iz Trsta

Težav gotovo ne manjka. Pa ne glejmo vedno samo nanje. Kjer so težave, tam se tudi dela in trpi. In kjer se dela, trpi in moli, tam ne morejo izpasti uspehi. Če ni zame, bo pa za mojega brata, čeprav je ta na drugem koncu sveta. Lenuhu je vse lahko, brezskrbnež ne trpi.

Ne vem, če sem s temi vrsticami odgovoril na zastavljeno vprašanje. Vsekakor bom dodal še nekaj misli, ki sem jih zabeležil v vlaku na robu nekega dnevnika, ko sem prebiral koncilski odlok o apostolatu laikov.

Koliko zaupanja, koliko optimizma je v tem odloku! Zakaj pa pri nas ni tega zaupanja, tega optimizma?

1. Ko hočemo koga zajeti za božje kraljestvo, se nam zdi, kakor da bi šli na lov v tujo lastnino, kakor da bi kradli na tujem posestvu. In vendar so vsi poklicani, da živijo v skupni domovini kot božji otroci.

2. Včasih se duhovniki bojimo laikov. Radi bi imeli pri sebi in za seboj samo najboljše. Preveč smo vajeni slišati, da so laiki nam v pomoč, ne pa mi laikom. Zato so me pri branju odloka o apostolatu razveselile besede: Duhovniki naj laikom pomagajo pri apostolatu.

Včasih smo tožili, da gredo nasprotniki za nami. Če se je zganil duhovnik, so se zganili nasprotniki. Če je duhovnik počival, so počivali tudi drugi. (Ne vedno, ker so večkrat izkoristili prav naš počitek, da so zasejali plevel.) Danes se mi pa zdi, da se zganemo, če vidimo, da se drugi zganejo in bi se radi z njimi spravili v dvoboj in konkurenco.

4. Straši nas realnost in zato kaj radi pozabimo, kakšno moč nam daje prav povezanost s Cerkvijo in viri nadnaravnega življenja, kakor so božja beseda, maša, zakramenti, molitev.

5. Precejšnje težave nam povzročajo nejasnost, kakšno stališče naj zavzamemo do sedanjega »socializma«, ki nas obdaja od vseh strani, in kako naj načrtno postopamo pri gradnji božjega kraljestva v trenutku, ko si mora slovenski vedno tako zavestni socializem iskati novih poti in novih podvigov, da zaustavi svoje staranje.

6. Ni čudno, če vse to povzročajo včasih med našimi vrstami razcepljenost, ki ovira načrtno delo.

MLADINSKI KNJIŽICI

Kaj pravite Vi o knjižicah »Ti in tvoje dekleta« in »Ti in tvoj fant?«

Franc S.

Salezijanci v Marijanišču na Opčinah so izdali dve mladinski knjižici: »Ti in tvoj fant« (Materinska bese-

da mladim dekletom — bodočim materam) in »Ti in tvoje deklet« (Očetovska beseda mladim fantom — bodočim možem). Gre za stanovski knjižici, ki ju je iz nemščine prevedel kapucin p. Podgoršek. Knjižico za dekleta je napisala Sieglinda Roedleitnerjeva, knjižico za fante pa Karl Bäuerle.

Pisateljica želi pomagati dekletom, da bi pravilno pojmovala ljubezen in zakon in na tem znanju tudi zgradile svoje družinsko ognjišče. Skuša pokazati in dokazati, da čistost in sramežljivost nista nikakšna zastarela pojma, temveč edino poročstvo za naraven razcvet prave ljubezni, edina pot do resnične sreče in notranje izpopolnitve ženskega srca. Pokazati hoče, da zgolj nagonsko uživanje ne odgovarja človeškemu dostojanstvu in da omama strasti ne more zadovoljiti dekliškega srca.

Pisatelj pa želi, da bi jasno spoznanje problemov ljubezni in zavest velike odgovornosti navdalo mlađega fanta s čistimi nameni in iskreno željo, da si ustvari srečen skupni dom in da v zakonu doseže neskaljeno ljubezensko srečo ter ohrani zvestobo v medsebojni ljubezni.

Ni treba poudarjati, da so take knjižice potrebne. Obe sta zelo jasni in odkrivata skrivnosti življenja. Najbrž bo ta jasnost koga vznemirila; zato naj mladi ljudje vzamejo v roke knjižice s spoštovanjem in obzirom, ki ju zahteva poseg v skrivnosti življenja, predvsem tistih, ki so v zvezi s spolnostjo.

Marsikaj bo mlad človek našel v teh in podobnih knjižicah. Občutil bo pa veliko pomanjkljivost. Mladi ljudje namreč ne iščejo toliko odgovora na vprašanje, kako naj postane človek sodelavec božje Previdnosti pri ohranjanju človeškega rodu, ampak v veliki meri na vprašanje: Zakaj naj mladi ljudje čisto živijo in zakaj bi se ne smel mlad človek pred zakonom in izven zakona »navžiti ljubezni«. Kako je težko odgovoriti na taka vprašanja, se dobro zavedajo starši in vzgojitelji. Fantom ni dovolj reči, naj se vedejo do deklet viteško. Kaj pa naj to današnjemu fantu pove? Ne pozabimo nadalje, da je pravi vir ljubezni evharistična skrivnost. Po tej skrivnosti se skrivnosti življenja odkrijejo, razumejo, a ne samo razgalijo.

Kdo naj bere te knjižice? Urednik salezijanskih knjižic pravi, da naj ti dve stanovski knjižici berejo fantje in dekleta, ki imajo že 17, 18 let, zaročenci in splošno odrasli, čeprav bo za koga morda zvonjenje po toči.

VOLITVE ŽUPNIKA V BORŠTU

Ali je res, da so v nedeljo, 28. nov. pri nas v Borštu volili novega župnika? Kako je s to zadevo? Od kdaj pa morejo naše župnije same iskati in voliti župnike?

Župljan

Ponekod je ohranjen običaj, da ljudstvo predlaga župnika. To pravico so si navadno družinski glavarji pridobili s tem, da so se obvezali, da bodo prispevali delno ali v celoti za župnikovo plačo. Razume se, da družinski glavarji volijo župnika izmed duhovnikov, ki

misijonsko delo malo razvilo, postanejo prefekture redne škofije. Kjer pa hierarhija še ni ustanovljena, imamo pa najprej apostolske prefekture in potem apostolske vikariate. Te vodijo naslovni škofje.

Danes imajo že skoraj v vseh misijonskih deželah hierarhijo, to pomeni, da se apostolski vikariati umikajo rednim škofijam. Tako so bile l. 1951. ustanovljene škofije in nadškofije v Južni Afriki, l. 1953 v Keniji, Ugandi in Tanganiki, l. 1955 v Južni Rodeziji, l. 1961 v Indoneziji, l. 1959 v Kongu in l. 1955 na Madagaskarju.

Ko je bila ustanovljena hierarhija v Kongu in v Indoneziji, so mnogi časopisi — tudi slovenski v zamejstvu — pisali, da omenjeni deželi ne zavisita več od rimske kongregacije »de Propaganda Fide« in da nista več misijonski deželi; neki slovenski dopisnik jih je kar na svojo roko podredil koncistorjalni kongregaciji.

V nekaterih deželah imajo redno hierarhijo že več kot pol stoletja, n. pr. v Indiji in na Japonskem, pa zaradi tega niso prenehale biti misijonske dežele.

Ustanovitev rednih škofij pomeni samo to, da je misijonsko delo v kakem kraju že dobro začeto in da je tudi nadaljnji razvoj, kolikor morejo pač ljudje soditi, nekako zagotovljen. So pa še nekateri drugi razlogi, ki svetujejo odpravo apostolskih vikariatov, vendar bi razprava o tem bila vse predolga in za bravec dolgočasna.

Cesta, ki pelje v kraj Marakabei, je bila šele pred nekaj leti dograjena. Misijonarji so je nad vse veseli, kajti tako morejo priti z avtom, sicer počasi in previdno, vse do misijona in ni treba več s konji prenašati tovorov na dolgi poti. V nekaj urah se danes škof pripelje na misijonsko postajo, dočim je še pred leti potreboval za isto pot dva ali tri dni jezdenja.

Kakih petnajst kilometrov po kraju Marakabei je ceste konec. Do misijonske postaje Thabo's so misijonarji sami toliko popravili pot, da je mogoče po njej z avtom. V nadaljne gorske kraje je pa mogoče samo s konjem. Nadškof mora še vsako leto prejezditi več sto kilometrov ob priliki birmovanj.

Meni je bilo kar žal, da se nisem vsaj par dni mogel ustaviti v teh dokaj zanimivih gorskih krajih. Visoke gorske planote, posejane z redkimi vasicami, hranijo poleg svojih lepot še celo vrsto zanimivosti. Celo v Evropi najdemo med prebivavci gorskih dolin lepo ohranjene šege in navade, o katerih v mestih ni več sledu; kaj šele v Basutolandu, v osrčju afriškega kontinenta.

Zadnji dan v Basutolandu sem želel res prav dobro izrabiti. Že precej pred sedmo uro je zabrel avto, ki naj bi nas potegnil preko gorskih prelazov in precejšnjih vzpetin. Jutro je bilo prav hladno. Ko smo se vozili mimo že omenjenih misijonskih postaj, sva z duhovnikom sprem-ljevalcem opravila brevir. Po kakih štiridesetih kilometrih vožnje je okolica postala že malo bolj zanimiva, cesta se je začela na lahko vzpenjati in obrisi pogorja Mulati so bili prav slikovito začrtani na sinjem obzorju.

Na misijonski postaji Nazaret (civilno se kraj imenuje Ha Theko), smo se prav na kratko ustavili, toliko da smo pozdravili duhovnika in sestre. Otroci so ravno z vseh štirih vetrov hiteli v šolo in prav veselo pozdravljali.

Duhovnik nas je peljal v precej skromno cerkev, in potem nam je še župnišče razkazal. V prednji sobi je vzbudil moje zanimanje lep klavir in vprašal sem gospoda, kdo neki se peča z muziko na misijonu. Ne da bi kaj odgovoril, je gospod sedel in začel prav lepo igrati. Mogoče se je malo preveč vživel v muziko in tako pozabil, da se je nam res mudilo naprej.

Misijonar je pač sam v kraju in je vedno malo bolehen. V prostem času, ki ga sicer nima dosti, veliko igra in komponira. Zanimivo je tudi, da misijonar noče uporabljati avtomobila, čeprav bi mu ga njegovi dobrotniki prav radi kupili, odpisal jim je naj mu rajši pošljejo klavir, dočim potuje po misijonu s starim kljuse-
tom, ki še sebe komaj nosi. Pravili so mi, da je nekaj prav posebno romantičnega, ko sta misijonar in kljuse na poti; kobila namreč ve, da gospod ne zna pognati in da se mu nikoli nikamor ne mudi, gospodar pa tudi prizanaša živali, ki ga je dolga leta nosila čez hribe in doline. Glasbenik in stara kobila se res prav dobro razumeta.

Misijonar nam je želel srečno pot in naročil pozdrave sobratom, »ki pasejo ovce, koze in dosti kozlov po gorskih planotah«.

Prav kmalu se je cesta začela močno vzpenjati v dolgih serpentinah in po vsaki vijugi smo bili kakih sto metrov višje. Razgled na dolino pod nami je bil zanimiv. Pokrajina sicer v zimski dobi, ko je vse rjavo, ni ravno najlepša, vendar od daleč oko tega ne opazi. Nebo je bilo brez oblčka in tudi megla ni motila razgleda; le skoraj neviden belkast dim je pričal, da v dolini že kuhajo polento in varijo mleko za zajtrk. Kadar ne dežuje, domačini kuhajo le na prostem in okrog ognja je tudi njihova obednica.

Dvigniti smo se morali na višino kakih 2900 metrov, na gorski prelaz, ki mu pravijo »Bushmen pass«, kajti Bušmani so se tod umikali pred krutimi Basutci. Na stenah skalnih votlin je še danes videti ostanke bušmanskih rizb in okras-
kov. Takratni prebivalci so poznali prav posebne rastlinske barve, katerih zob časa ne izbriše. Umetniki poskušajo že dolgo let odkriti tajnost omenjenih barvil, pa se jim še doslej ni posrečilo.

Na cesti, ki pelje preko prelaza Bušmanov, smo srečali prvi led in vrhovi nad nami so bili pokriti s snegom. Kjerkoli pa je prelaz malo širši, smo naleteli na revne kočje domačinov in na strmih, na pol zasneženih rebreh, se je paslo precejšnje število drobnice. Zame je res uganka, od česa neki ljudje žive v teh višinah. Verjetno poleti pokrajina ne napravi tako mučnega vtisa.

Malo pod prelazom smo se ustavili pri skupini treh revnih koč. Vrata in majhna okna so bila zaprta, le dim nad strehami je pričal, da morajo biti ljudje doma. Vsa reber nad kočami je bila pod snegom.

jih je škof po predhodnem župnijskem izpitu in morebitnem natečaju (konkurzu) razglasil za sposobne.

Za 14 župnij na Tržaškem je g. škof pred nekaj meseci razpisal konkurz. Če so torej v Borštu »volili« novega župnika, je znamenje, da je kdo izmed tržaških duhovnikov, ki je italijanski državljan, zaprosil za župnijo Boršt in ga škof smatra za sposobnega, da prevzame vodstvo borštanske župnije.

Gospod, ki sedaj upravlja župnijo Boršt po škofovi želji, ne more postati župnik, ker ni italijanski državljan. Če ni državljanstva, ni plače; in če ni plače... Po smrti msgr. Malalana je sprejel župnijo, ker ni bilo nobenega drugega duhovnika, ki bi mogel in želel priti v Boršt.

Pravico do »volitev« župnika sta imeš pri nas dve župniji: Ricmanje in Boršt. V Ricmanjih je ta pravica že odpravljena, v Borštu se bo to zgodilo vsaj po izdaji novega cerkvenega zakonika, kakor to predvideva koncilski odlok o škofih, ki ga je koncil razglasil 28. 10. 1965.

Z volitvami zadeva še ni zaključena. Škofijska kurija mora prefekturi sporočiti, koga namerava imenovati za župnika. Če po enem mesecu prefektura ne sporoči morebitnih pomislekov (kar velja za vsako župnijsko imenovanje), more škof »izvoljenega« duhovnika imenovati za pravega župnika v župniji, za katero je zaprosil.

Koncilski odlok o škofih predvideva, da bodo sčasoma vse te poti odpravljene in bodo mogli škofje župnike prosto nastavljanje, predstavljati ali odstavljanje.

France Gorše: Hrepenenje

Rad bi si bil ogledal notranjost koč. Ni bilo treba niti potrkat, kajti radovednost je prignala domačine na prag. Samo ena družina je bila katoliška, tako so nam povedali. Pred kočami smo napravili nekaj slik, nato so nas pa vljudno povabili, naj vstopimo.

Prostor je bil precej zakajen, kajti na ilnatem tlaku je tlel med dvema kamnoma prav reven ogenj, v kotu je pa bilo zloženo kurivo, suhi kravjeki. Otroci in odrasli so se grelj okrog

»Lučanje sv. Stefana« v Boljuncu

ognja; res se ne spomnim, ali so čepeli ali sedeli na tleh. Po štenah so visele kuhinjske posode, kakor tudi drugo domače orodje. Obleka je bila zelo revna. Otroci so si le z odejami pokrili res najnujnejše. Fantka, ki je bil popolnoma brez obleke, je priletla ženska, verjetno stara mati, v naglici pokrila z odejo, v katero je bila sama zavita. Bi bilo skoraj prav, da bi kak tretja oseba potem posodila njej odejo in jo tako rešila iz zadrege.

Moj Bog, kakšno revščino sem videl v tisti koči! Skoraj sem se sramoval svoje obleke in plašča, fotografskega aparata in avta, ki je stal zunaj na cesti. V koči nisem videl nikake omare, ki bi dala slutiti o kaki zalogi živil. K steni je bila prislonjena že napol izpraznjena vreča, verjetno je bila v njej koruzna moka ali pa fižol, saj to sta edina pridelka teh gorskih krajev. Le redkokdaj si revni prebivalci privoščijo kako ovco ali kozo. Naš vozač mi je dejal, da v teh hribih lepa ovca stane kakih tri tisoč lir, kar pa je za reveže že kar velika vsota. Le kadar se možje in fantje vrnejo domov iz rudnikov Južne Afrike, pride nekaj tednov kaj boljšega na mizo.

Pogosto pa se tudi pripeti, da prestradani otroci in žena zaman pričakujejo pomoči družinskega poglavarja, kajti pijača, igranje, tujina in druge ženske so požrli ves zaslužek. Le ko zbole in niso več za delo, se možje spomnijo na dom in poleg revščine se naseli v bajto še bolezen in dostikrat tudi hudi prepiri. Ko potem ni od nikoder nobene pomoči in so kosti zadnje ovce ali kože bile že večkrat prevrete za juho, preostane še zadnje upanje, katoliški misijon.

V kočah pod prelazom Bušmanov nas nihče ni prosil miloščine. Prav gotovo pa se ne motim, ako trdim, da je v evropskih državah, vsaj ka-

tere malo poznam, položaj najnadležnejšega berača neprimerno boljši od teh siromakov. Tam bi bili pripravljene trdo delati ves dan za boren kos kruha, pa kaj ko dela in tudi zaslužka ni dobiti. Če je slaba letina ali pridejo živinske bolezni, so prebivalci gorskih planot obsojeni na stradanje v najtršem pomenu besede.

Edina možnost bornega zaslužka in kake pomoči je na misijonski postaji. Misijonarji pomagajo ljudem, kakor pač morejo. Večkrat mora človek naravnost občudovati njihovo iznajdljivost, s katero priskočijo na pomoč domačinom.

Tako n. pr. dobrotniki iz Kanade med drugim pošiljajo misijonarjem cele zaboje že rabljenih oblek, katere potem sestre skrbno predelujejo in prodajajo domačinom in to po prav nizki ceni, toliko pač, da si plačajo prevozne stroške, včasih še teh ne. Sestre tudi vodijo krojne in šivalne tečaje za žene in dekleta. Ni čudno, da so prebivalci misijona in tudi okolice, predvsem katoličani, prav lepo oblečeni. To človek najbolj opazi v katoliških šolah in v cerkvah.

V kraju Aury imajo sestre moderno urejeno krojaško šolo. Misijonarji nakupijo velike količine blaga v Johannesburgu in potem okoliška dekleta delajo vso zimo obleke vseh vrst in po naročilu, kakor pač kdo zmore plačati. V veliki sobi sem našel kakih šest ali sedem deklet pri šivalnih strojih, nekaj jih je šivalo na roko, tri so likale ena pa je primerjavala obleke. Domačini so prihajali; ta je naročil srajco, oni suknič, tretji celo obleko.

Sam se nikakor nisem mogel načuditi, kako je mogoče, da obleke tako malo stanejo. Sestra mi je zadevo pojasnila.

Kakor sem že omenil, kupijo blago v johnesburških veletrgovinah. Kadar se pač ponudi kaka ugodna prilika, spravijo blago z avti v Maseru. Misijonarji morajo tako večkrat na škofijske urade in vsakikrat se vrnejo domov popolnoma obloženi. Kamor potem z avtom ne pridejo, pa nadaljujejo prenos s konji. Tako ves prevoz skoraj nič ne stane. Dekleta v krojaški šoli so tudi zadovoljna z nizko plačo, glavno pač je, da dobijo trikrat na dan jesti in sicer se lahko do sitega najedo. Na koncu meseca dobijo še kako nagrado, ali v denarju, največkrat pa kos perila ali celo novo obleko.

Veliko težje pa je zaposliti moške.

Omenil sem že, da veliko mladih mož išče dela v rudnikih Južne Afrike. Oni pa, ki ostanejo doma, obdelujejo z ženami polje v poletnih mesecih. Pozimi jim posebno v goratih predelih dežeje bolj slaba prede, posebno če letina ni bila kaj prida. Dela in tudi zaslužka ni.

Zidanje novih koč ne da dosti dela. Saj okrogel, kaka dva metra visok zid je kaj kmalu gotov. Kjer ni kamna, uporabljajo za to doma napravljeno in na soncu žgano opeko, ali pa celo kar navadno blato. Ostrešje je tudi prav enostavno, saj se ni bati, da bi sneg potlačil streho in suha trava, s katero krijejo strehe, tudi ni težka. Vrata in okna so iz navadnih desk, večkrat tudi oken sploh ni. (Dalje)

PRAVDA ZA CANKARJA

OD HLAPECA JERNEJA DO HLAPECV

Slovensko gledališče v Trstu je pričelo letošnjo sezono s Cankarjevimi Hlapci. Vsi tisti, ki so že kdaj gledali to delo na odru, posebno z najboljšimi slovenskimi igravci, so z zanimanjem pričakovali tržaško premiero.

Zdi se mi skoraj odveč estetska in dramaturška analiza te najboljše Cankarjeve drame, ker se zdi, da jo nosimo Slovenci s seboj kot neko veliko dediščino in jo čutimo v vsej bridkosti in lepoti. V vseh najboljših in najbolj izkristaliziranih literarnih drobcih in velikih stvaritvah je končno le del nas samih in naše usode. Tako smo jo lahko čutili ob narodni pesmi, kakor jo je Mahnič v Pasijonu povezal v Soldaški mizerere ali v Kmečki rekvijem ali v Miklovi Zali, Lepi Vidi ali pa — v Hlapcih.

Iz Hlapcev govori čas in naša razkosanost, naš idealizem in boj zanj, naša upornost in naša dobrot, pa naša ljubezen in njena tragika, hrepenenje po soncu in svobodi in doktrinarstvo, načelnost in neizprosnost. Vse to se bije, a vse se nekje zlomi, morda samo za trenutek, a zlomi se, da posije žarek in da prevlada »človek« nad vsem drugim.

Hlapce so različno igrali v naših gledališčih. Najprej so jih napeli v medsebojnem spopadu dveh nazorov in dveh svetov, da so eni in drugi stiskali pesti, se s težavo uklonili, a trmasto podlegali. Včasih je bil Cankarjev župnik kot inkvizitor: izpod nasršnenih obrvi in globokih očesnih votlin so srepo gledale oči v Jermana in ga hotele ugonobiti. Dobro se spominjam teh in takih Skrbinškovih župnikov. Potem se je tisti silni spopad umiril in počasi smo v slovenskem javnem življenju našli neko mirnejše sožitje. Ko je igrala nazadnje ljubljanska Drama v Trstu Hlapce smo videli izreden napredek v pojmovanju Cankarjeve umetnosti: presenečeni smo bili nad umirjenostjo dialoga, nad trdo, vendar človeško rešitvijo Cankarjevega spopada.

Najnovejšo odrsko podobo Hlapcev je zamislil Branko Gombač. Iz časopisnih poročil in iz televizijskih recenzij smo lahko videli, da se je zanimal za tržaške Hlapce tudi ljubljanski kulturni krog. Ljubljanci so bili nad tržaško uprizoritvijo razočarani. Razočarala jih je igra tržaških igravcev, a razočarala jih je tudi režiserjeva zamisel. Ljubljani je manjkal veliki spopad na odru, spopad dveh svetovnih nazorov, premalo je bilo zanj ostrine in boja, premalo »krvi« če bi se hoteli izraziti banalno.

Tržačani smo gledali tržaško predstavo malo drugače. Gotovo v vsakem času gledamo in presojamo tudi dramsko umetnino iz svojega zornega kota, obteženi od atmosfere, v kateri živimo in prežeti z miselnostjo, ki jo nosimo ali pa smo pod njenim vplivom. Razlika od prve tržaške predstave, ki je bila tudi krstna predstava, pa do predstav v Ljubljani in do Janove režije, s katero so gostovali v Trstu in šli z njo menda tudi v Pariz in potem da današnje tržaške, je dolga pot. Marsikaj se je med tem spremenilo, na marsikaj gledamo danes drugače kot smo

nekoč. In če je Gombačev koncept najnovejših Hlapcev tak kot je bil, potem se mi zdi, da Gombač živi s časom, predvsem pa, da je Cankarja pripravil za Trst. Dialog, ki je na ustnih milijonih ljudi, se odraža nekje tudi na odru. Tudi ti ljudje živijo različna življenja, izražajo različne ideje in mnenja, a se vendar med seboj ne pobijajo. Se vedno je to Cankar in zdi se, da je to bolj Cankar kot je bil nekoč. Saj vseskozi župnik občuduje svojega idejnega nasprotnika Jermana, najljubši mu je med vsemi, čeprav se mu drugi podrejšajo. In ko na koncu odhaja in se od njega posloviti, mu pravi, da ne bi tudi on ravnal drugače.

Zamisel režiserja Gombača je bila po našem pravilna. Zal pa ni imel srečne roke pri razdelitvi vlog. Njegova predstava ni tako uspela kot bi lahko zaradi Jermana. Res, da je zaradi umirjenosti napon popustil. Toda tre-

Župnik (J. Lukež) in Jerman (S. Starešinič) v zadnji uprizoritvi Hlapcev

ba bi bilo v Termanu igravca z dušo in srcem, ožarjenega z božanskim ognjem ustvarjavca, z veliko prepričljivo, a ne vsiljivo zlogujočo in kričečo retoriko. Ko bi vodil velik umetnik diaiog z župnikom, bi bila to lahko predstava kot si jo je želel Cankar.

Ne samo Jerman, gotovo je bila še kaka šibka točka v ansamblu. Ne poznamo zdravstvenega stanja Sardočeve, vendar se zdi, da bi morala ona igrati drugo vlogo. Tudi med ostalimi učiteljicami ni bil izbor najboljši. Pač pa je zelo lep in dosleden lik župnika izoblikoval Joško Lukeš, nadučitelja Stane Raztresen; Komarja Edvard Martinuzzi.

Verjetno pa je zasedba vlog za Hlapce prezahtevna, da bi jo gledališče s tem skromnim ansamblom lahko povsem uspešno rešilo.

☆

Ob sodbi o tržaški predstavi Hlapcev smo pomislili na prvo predstavo, ki jo je igralo isto gledališče, pred dvajsetimi leti v kinu Fenice. Spomnili smo se nanjo predvsem zaradi ljubljanskih kritik Hlapcev.

Tedaj so Slovenci v Trstu res z velikim pričakovanjem in z velikim navdušenjem pozdravili trenutek, ko se je prvič dvignil zastor. Navdušenje je valovilo točno tako kot smo imeli priliko brati te dni po časopisju. Toda, poudariti moramo, da so tedaj Slovenci pozdravljali predvsem slovensko besedo, tisto besedo, ki je bila toliko let pod fašizmom zakopana in zaprta med štiri stene. Poslušali so zven in melodijo naše govornice, kako poje na velikem odru. In bili so veseli in srečni.

A nekaj jih je tedaj razočaralo in mnogo sem jih slišal, ko so mi to povedali: Tedaj so predstavljali Cankarjevega Hlapca Jerneja kot znanilca marksističnega, oziroma komunističnega boja. Režiser Delak je zgnetel na

oder igravce kot maso delavcev z zavihanimi rokavi in pred njimi je stopal Jernej kot politikomisar ali marksistični demagog. Ves oder je bil preprežen z rdečimi zastavami in ko je Jernej terjal pravico, so se dvigale v svitu žarometov pesti iztegnjenih rok vseh delavcev. Skratka, Cankar je bil takrat grdo potvorjen in izrabljen kot politični priganjač.

Vse to danes lažje razumemo, zakaj je moralo takrat tako biti. Za Hlapcem so se ponavljale pogosto predstave, ki so nadaljevale zamisel prve predstave, kajti gledališče je imelo tedaj tudi politično vlogo. To vlogo je dolgo opravljalo z vso vestnostjo.

V zadnjih letih čutimo, da postaja gledališče nekaj drugega. Mislimo, da želi postati samo kulturna ustanova in ne več gledališče ene same politične stranke. Tržačani so to začutili in takoj so se mu bolj približali. In samo to je pot, po kateri mora, če hoče najti globlji odmev pri vsej manjšini.

Na to mislimo ob ljubljanskih kritikah. Morda naših razmer tam toliko ne poznajo. Ali pa je njim vseeno. Toda nam je jasno: gledališče ne sme več nazaj k Hlapcu Jerneju, ampak po poti zadnjih predstav. Če ne bo opravljalo svoje kulturne naloge ampak bo skušalo biti politikum, potem bo igralo za majhen krog ljudi in ne bo pomembno za našo manjšino.

Ne mislimo, da se samo ob zadnjem konceptu Hlapcev razhajamo, le prišlo nam je na misel in smo zato to zapisali. Zapisali, da vidimo pozitiven razvoj in pozitivno pot v novi čas, kakor jo ubira v zadnjih letih gledališče. In da so bili naši pogledi kdaj različni je tudi morda danes razumljivo bolj kot nekoč.

Pred kratkim je umrl eden odličnih slovenskih igravcev — Janez Cesar. Bil je desetletja član osrednjega dramskega gledališča v Ljubljani. Zadnjič je gostoval v Trstu pri predstavi Dvanajstih porotnikov. Na sliki je 3. od desne proti levi

SPOMINI NA MATHAUSEN

Oba sem spoznal v Mauthausnu, Antona Duhovnika in mladeniča iz Turina.

Ko smo v veliki, razsvetljeni sobi goli čakali na prho, je nenadoma prišlo do divjaškega prizora: oboroženi, odurni esesovec je planil k človeku poleg mene in ga udaril v obraz. Kri se je ulila po obrazu in telesu. Pristo pil sem in mu hotel pomagati: v tem pa je pritekla voda, ki je pregnala onega podleža in izmila ranjeni obraz.

Oni mračni soldat je pobesnel zato, ker je imel pred seboj vernega duhovnika. Slečen, gol je stal pod prho in v rokah je krčevito držal knjigo, zdaj pokapljana od krvi. Bal se jo je bil pustiti na kupu oblačil, ker bi mu jo lahko odnesli. Bil je brevir.

Nekoliko kasneje sva se spet srečala v baraki 22. Prepoznala sva se in postala tovariša. Družilo naju je bratstvo v trpljenju, ki je tako sladko in tako globoko. Delila sva si ono knjigo in tudi ležišče, in bila sva on Slovenec in jaz Italijan. Nad obema so se večkrat znesli podli ječarji, ti bedni kriminalci in »politični«, ki so zaradi ogabne esesovske discipline postali še bolj podli: gospodarji so namreč dobro krmili samo najbolj divje biriče in hlapce, navezujoč jih nase z najbolj bednimi človeškimi instinkti: požrešnostjo, strahom in krvoločnostjo.

Nekega dne sem na Duhovnikovem obrazu opazil majhno rdečo liso, ki je vzbujala sum, da gre za šen. Svetoval sem mu da se je javil v bolniški oddelek. Kmalu sem prišel za njim, tudi sam bolan.

To je bila neverjetna srednjeveška bolnišnica brez božje luči. Grozotnost živčih okostnjakov in bedo smrti je prekašal samo nemi boj umirajočih za obstanek. Očem se je kazala prava dantejevska kotanja pekla, v kateri so gomazeli smrtno blede bolniki. Med njimi so tolsto vegetirali samo pazniki, bolničarji, grobarji in tudi zdravniki.

Nekega aprilskega popoldneva sem poleg kupa mrličev med dvema barakama opazil skupino navideznih rekonvalescentov, ki so se po vsej verjetnosti vračali na delo. Med njimi je bil tudi Duhovnik (njegov priimek pomeni v slovenščini »duhovnik«).

Bil sem vesel tega srečanja in sem ga prisrčno pozdravil. Odzdravil mi je, vendar ne kot običajno. Zelo je bil zamišljen, odsoten.

Poleg njega je stal mlad fant, gol kot vsi ostali in ogrnjen le z odejo. Ko je zaslísal svoj materin jezik, mi je dejal: »Veš, prav nič me ni strah tega, kar pravijo...«

Sprva ga nisem razumel in ga tudi nisem vprašal, kaj pravijo. Pač pa sem ga vprašal, odkod je doma. »Iz Turina,« mi je odvrnil.

Pohvalil sem ga za njegov pogum in srčnost. Anton Duhovnik, ki je stal v bližini, pa me je samo gledal in ni spregovoril besede... Njegovega molka nisem razumel.

Pač pa sem ga razumel neslednjega jutra, ko je prihitel k meni srbski kapitan, ki je z menoj delil usodo konvoja in barake. Zbegano mi je zaupal, da so ga v zadnjem trenutku črtali s seznama »neuporabnih rekonvalescentov«. To je bila prognoza, ki so jo podli Himmlerjevi zdravniki izrekli na račun ljudi, ki so bili določeni za krematorijske peči.

Sežgali so jih.

Med njimi sta bila katoliški duhovnik in mladi italijanski domoljub. Tako je hotela Zver uničiti Vero in Domovino.

Kadarkoli bom kdaj videl duhovnika ob branju brevirja, se bom spomnil na Antona Duhovnika, ki so ga bili do krvi pretepli zato, ker je krčevito tiščal svoj brevir na prsih; in v duhu bom videl tudi neznanega pogumnega mladeniča iz Turina. Oba sta se pomikala proti krematoriju v Mauthausnu: Italijan in Slovenec sta si bila brata v mučeniškem trpljenju za svojo vero, domovino in svobodo.

Bila sta prava tovariša.

G. M. GERMANI, tržaški zdravnik

(Prevod iz »La Serpe«, literarne revije Združenja italijanskih zdravnikov-pisateljev. — Anton Duhovnik je bil duhovnik iz ljublj. škofije.)

Z letošnjim šolskim letom se je tudi Državni trgovski zavod vselil v novo poslopje, kjer je že bil državni licej. Zunanost stavbe in okolico vedno bolj urejajo in kmalu bo vse na mestu. Novi šolski prostori so izredno estetski in praktično urejeni. Skoda, da niso mogli zaradi nerodnosti ob uradni otvoritvi (o čemer smo že pisali) povedati zastopniki dijakov in predstavniki profesorskega zbora v svojem jeziku navdušenje nad lepimi novimi prostori.

NEKAJ SE JE PREMAKNILO

Po dolgem čakanju smo 19. julija 1961 dobili šolski zakon šte. 1012 o ustanovitvi slovenskih šol. Isti zakon zakotavlja, da bo Prosvetno ministrstvo izdalo v šestih mesecih nadaljnje dekrete za dokončno ureditev. Pretekla so štiri leta in 26. maja 1965 je bil izdan dekret šte. 1099 o izpitnih in učnih programih za Srednje šole s slovenskim učnim jezikom. Prav tako je bil izdan D.P.R. šte. 1287 z dne 8. oktobra 1965 o učnih načrtih za osnovne šole in pa dekret o organiku za iste šole. Ta predvideva 100 stalnih razredov na osnovnih šolah na Tržaškem.

20 LET TRGOVSKEGA TEHNIČNEGA ZAVODA - TRST

Ob dvajsetletnici obnove in ustanovitve nekaterih šol na Tržaškem je Trgovski tehnični zavod izdal spominsko brošuro, kjer prikazuje ustanovitev in življenje tega strokovnega zavoda. Zanimiva je vijuga števila vpisanih učencev od leta do leta. Od 58 učencev in učenk v letu ustanovitve 1945 je zavod dosegel višek v šolskem letu 1957/58, ko je bilo vpisanih kar 215 učencev in učenk.

Prej se število nihalo, zadnja leta pa se je ustalilo in so razlike med posameznimi leti malenkostne. Zanimiv je kronološki prikaz sedanjega ravnatelja dr. Turine, članek o Tehnični izobrazbi prof. dr. Sobana in o Pouku slovenščine prof. dr. Martina Jevnikarja. Sledi še poročilo o knjižnicah, o telovadbi, spomin na umrlega šolskega slugo Cerkvenika, seznam vseh, ki so kdaj službovali na tej šoli ter imenski seznam maturantov, ki so maturirali na šoli. Poročilo poživljajo še slike šole, kabinetov, učnega osebja in grafikoni. Ob dvajsetletnici vsekakor lepa oddolžitve. Kaj pa ostale šole? M. S.

ZBOROVANJE MLADINE

Mnogo dijakov in visokošolcev se zbira v Slovenskem kulturnem klubu. Ob koncu novembra je imela ta mladina svoj letni občni zbor, na katerem je poročal predsednik srednješolskega odseka, Janko Prešeren o delu kluba v preteklem letu. Ker iz poročila vidimo udejstvovanje te mladine, prinašamo njegovo poročilo.

»Ker se je izkazalo, da je bolje, da dela akademski odsek Slovenskega kulturnega kluba ločeno od srednješolskega, je danes moja naloga, da poročam na tej skupščini predvsem o delovanju srednješolcev.

AKADEMIKI IN SREDNJEŠOLCI

Lansko leto smo sklenili, da bomo imeli skupne sobotne večere. Toda že po nekaj mesecih smo videli, da se akademiki zanimajo za marsikatera vprašanja, ki srednješolcev toliko ne zanimajo. Srednješolci pa čutimo med seboj neko večjo sorodnost in se bolje počutimo, če po svojem okusu pripravljamo sestanke. Zato smo na počitniških ukviških razgovorih sklenili, da bo spet vsak odsek deloval zase, vendar bomo srednješolci vedno veseli, če bodo prišli akademiki tudi k nam. Skupno pa bomo še naprej imeli zabavne večere in skupne večje prireditve. Kajti klub je le isti in vsi smo člani iste organizacije.

SONCNE STRANI PRETEKLEGA LETA

Sončna stran preteklega leta je, da je Klub deloval, da je soboto za soboto zbiral svoje člane in prijatelje na svojih sestankih. Ni bilo sobote brez našega skupnega večera. Udeležba je bila različna, zdaj večja, zdaj manjša. Mislim pa, da ni bila manjša od 40 ljudi, če smo imeli določen program. Da se zbira od 40 do 80 mladih dijakov, akademikov in delavcev v slovenski družbi, da je pripravljena slediti predavanjem, da je pripravljena tudi sama nekaj narediti, je po našem za Trst zelo pozitivna stvar.

Predavanja na naših sestankih so razširila obzorja in poglede našim članom. Ali so bila to predavanja s skioptičnimi slikami, ali filmi z resno vsebino in važnimi življenjskimi vprašanji, ali pa navadna predavanja.

V okviru literarnega odseka je bilo več sestankov in vsaj dvakrat so brali naši člani odlomke iz svojih literarnih poizkusov.

Folklorna skupina je redno vadila in je vsaj trikrat popestrila slovenske prireditve, med temi na Goriškem in na Koroškem.

Vsaj v omejenem obsegu je deloval Umetniški krožek, ki je priredil

KAJ SODIJO NAŠI OTROCI O SVOJIH DOMOVIH

Poučujem peti razred osnovne šole nekje v tržaški okolici. Poučujem že nekaj let in vsako leto odkrivam v svojih malih prijateljih novo skupino bodočih mož in žena, ki v brk vsem pritožbam o svoji razrvanosti in živčnosti, rasto daries v veliko bolj zdravem okolju kot mi, ki smo doraščali v nemirnih vojnih letih. Sprašujem se, kako to, da se vsi ti moji mali prijatelji, potem, ko so komaj zapustili šolo, takoj spremene; pogosto tožimo, da so za nas izgubljeni; iz teh nadebudnih mladičev postanejo izprijeni značaji brez izrazite fizionomije; skratka, odujijo se.

Ali nismo morda mi sami krivi? Kam hodijo, s kom se družijo naši otroci izven šole? Kam izginejo po končanih treh razredih nižje srednje šole? Ne znamo jih obdržati. Zakaj? Mislim, da pada velik del krivde na nas same, na naše družine in organizacije, zakaj v njih ni prave ljubezni, ki bi vse povezovala v eno družino in jih pritegovala.

Govorimo res včasih o ljubezni, a pozabljamo, da ljubezen zahteva tudi žrtve. Poleg tega pa tudi ni vseeno, kaj ali kdo je predmet naše ljubezni. Koliko žrtev za avto, morda preveč, in za garažo! Če imamo izbirati med avtom in drugim otrokom se morda prepogosto odločamo za avto, s katerim vozimo svojega sinčka-edinčka na izlete v Sežano. Ta sinček-edinček sedi kot kralj na zadnjih dveh sedežih avtomobila; ni še shodil, pa že začena slutiti, kolko žrtvuje o njegovi starši za tisti ropotajoči mrtvi stroček na štirih kolesih. Ni dovolj, da nudimo svojim otrokom udobna stanovanja, velike sobe, televizijo, avto in druge materialne dobrine. Otroci terjajo od nas predvsem ljubezni in te je včasih lahko veliko več v majhnem stanovanju v predmestju kot v lepi vili na obmorski cesti.

Pustim ob strani delo naših organizacij. O njihovih uspehih in neuspehih naj piše kdo drug. Poglejmo, kaj sodijo naši otroci o naših domovih.

V svojem razredu sem dal za domačo nalogo naslov »Moj dom«. Te spise sem potem prebiral z največjim zanimanjem in sočutjem. Zdelo se mi je, da veliko naših malčkov okuša osamljenost že v svoji rani mladosti. Nekaj jih živi daleč od šole, raztreseni so v raznih zaselkih, od koder prihajajo vsako jutro peš in čb vsakem vremenu v oddaljeno šolo. Nekateri imajo sicer neslovensko šolo blizu doma, a kako naj njihovi starši dajo svojega otroka v šolo, kjer mu bo govorica tuja! Ali naj svojim otrokom že v mladosti vcepijo v glavo, da so nekaj manj vrednega, da je njihovo kraško narečje manj vredno kot narečje njihovih sovrstnikov ne - Slovencev! Da, ti naši starši nekako nagonsko preprečujejo, da bi njihovi otroci postali pokveke z raznimi duševnimi motnami in manjvrednostnimi kompleksi. Vpliv take vzgoje se danes že čuti. Kolike mlade ljudi, ki so dorasli v povojnih letih, slišimo glasno govoriti slovensko na kopanju, v tramvaju, po mestu, v trgovinah, ne da bi trenili z očesom zaradi kake bojazni. Pač za sluga tistih staršev, ki vedo, kako vzgajati svoje otroke v značajne fante in dekleta, v može in žene. To je zasluga tistih naših staršev, ki »porivajo našo usodo naprej skozi zgodovino«, bi dejal profesor Alojz Rebula, Kraševcevic iz Sempolaja, oče treh otrok, vzgojitelj in pisatelj.

Toda povrnimo se k domačim nalogam mojih učencev. Rekel sem, da dihalo iz njihovih spisov že pravi zarodki osamljenosti, s katero se bore danes psihologi in sociologi v velemestih. Zakaj? Stanovanja so velika, gotovo večja kot včasih, sob je veliko, toda otrok v njih je obupno malo. Otroci so sami, se ne znajo skupno igrati, ne podijo se v gručah po vasi kot mi včasih. Živijo vsak zase, edino okno v svet jim je okno njihove sobe in okence »cinquecento« ali »millecento«. Iz njihovih spisov je razvidno, da so srečnejši, tisti iz številnih družin, čeprav revnejših. Naj vsaj na kratko izpišem nekaj njihovih stavkov.

Učenka L. V. piše: »Stanujem v... Moj kraj je zelo majhen; šteje ko maj nekaj hiš. Naša hiša ima mnogo prostorov: kuhinjo, majhno sobo za razne ropotije, sprejemnico in tri druge sobe. Družino sestavlja oče, mami- ca, ki je zelo pridna, mlajši brat in jaz... Naša družina je maloštevilna...«

Učenka Č. D.: »Moja družina je sestavljena iz dveh članov. Z mamo živiva sami. Imava majhno stanovanje... Za naju zadostuje. Mama je zelo pridna. Dela v nekem baru in vsak drugi dan dela do polnoči...«

Učenec E. L.: »Stanujem v... Naša hiša ima šest sob... Imam enega brata, ki hodi na delo v Trst...«

Učenka Č. R.: »Stanujem v... Imamo hišo na dve nadstropji. V prvem nadstropju so... V družini smo štirje... Brat in jaz imava vsak svojo so- bo. Oba sva v zavodu. V zavodu (!) sem zelo srečna...«

Učenka R. Z.: »...Stanujem v... Doma imamo mnogo prostora, toda naša družina je majhna... Imam eno sestro...«

Zadnji dve nalogi sta sončnejši:

Učenka R. M.: »V naši družini nas je mnogo: tata, ki je kovač, dedek, nona, mama, teta, bratec... Mamica dela v neki trgovini... Naše stanova- nje je majhno, a se imamo vsi zelo radi...«

Učenec T. A.: »...V naši družini je šest članov... Ko pridemo vsi skupaj je za nas majhen praznik in smo srečni...«

To je samo nekaj primerov in mogoče niti ne najbolj značilnih. Naši starši, naši vzgojitelji, vsi bi se morali ob taki vsebini zamisliti. Ali pri- pravljamo res svojim otrokom lepo in srečno bodočnost kot pogosto trdimo?

Kondor

IGOR TUTA

MARKO IN JAZ

Dvakrat zapovrstjo je Marko hušknil v stisnjeni pesti, pogledal gor in dol po ulici in si z izučeno krettno nataknil debele usnjene rokavice. Potegnil je kolo na cestišče in se zavihtel v sedlo. Potem je kolo zaplaval med kolono mirujočih avtomobilov in med nenehnim mestnim vrve- žem na vsakodnevno obhodnico do tistih nekaj družin, ki ga čakajo, ki čakajo pravzaprav vsakdanjega kruha in so kot ptiči mladiči, ki razka- zujejo svetu vso svojo brezmejno lakoto. In on, ki je dal in oni, ki so vzeli, lomili in jedli niso razmišljali o tem. Tako je pač bilo, da je Marko dal in da so se po družinah nasitili in potešeni odhajali na vse štiri strani mesta. Pa vendar je bilo v Markovem poslu nekaj čudnega, mistično dalj- nega, nekaj duhovniškega in istočasno nekaj tako izrecno zemskega, da sta si stala duhovniška črna suknja in njegov beli pekovski suknjič skoraj v nasprotju. Pa kaj bi Marko na to mislil, on je dal in oni so vzeli, pa amen. In kaj takega ni mislil niti tedaj ko je na svojem obhodu pozvonil pri kaplanu in v kuhinjsko kredenco pozdravljal »Hvaljen Jezus«, medtem ko je odlagal zavoj s kruhom. Kaplan je navadno dvignil glavo iznad brevirja, premeril fanta v njegovi višini kot bi hotel videti, ali se je od včeraj kaj potegnil in je skoraj obredno vprašal, kako je kaj zunaj.

»Ze gre, še kar gre gospod, dokler smo mladi, mlekarice pa je prav pošteno ščipalo danes zjutraj. Nasvidenje, gospod.«

In tako je Marko spet zajahal svoje kolo in v mrzlo jutro se je vrtinčil bel oblaček njegove tople sape in hipoma izginjal. Največ, na kar je mogel zanesljivo računati je bil prijazen pozdrav dobrega jutra.

uspelo razstavo v prostorih kluba in danes krasijo slike naše stene.

Dramski krožek sicer ni deloval prav v okviru kluba, vendar lahko rečemo, da je to klubski odsek, saj na primer igrajo pri »Župniku iz cvetočega vinograda« samo člani kluba.

Družabne prireditve in izleti v sonč- ne pokrajine in na sneg ter v Bene- ško Slovenijo in še počitniško letova- nje in zimovanje, vse to je pove- zovalo člane kluba v prijetno, prijat- eljsko enoto.

SENČNE STRANI PRETEKLEGA LETA

Lahko bi se še več članov udele- ževalo našega klubskega življenja. Premalo smo naredili, da bi nove člane povabili medse. Slab član je tisti, ki ga ovira vsaka malenkost in vsak izgovor, da izostane od našega večera. Ne moremo biti veseli tiste- ga, ki skače zdaj sem, zdaj tja, kjer misli, da se bo bolje zabaval in bo našel večjo komodnost. Če si pač pri enem društvu, bodi tam, ne pa pri desetih na pol.

V pretekli sezoni je bilo težko s predavatelji. Marsikdo nam je oblju- bil, pa v zadnjem trenutku odpove- dal.

Nedisciplinirani in netaktni so naši člani tudi v tem, da pogosto sredi predavanja odhajajo, da kadijo, da komaj skozi gosti dim vidimo drug drugega. Veliko naših članov je pre- malo zavzetih za klub, takih, ki bi kaj več storil zanj, ki bi ga hranili pred napadi in ki bi s ponosom vsa- kemu povedali, da so njegovi člani.

Senčna stran je tudi v tem, da premalo plačujemo članarino. Če ho- čemo nekaj od kluba prejeti, moramo vsaj neko malenkost tudi sami nuditi. S članarino bi vsaj nekaj stroškov krili. Kdo naj sicer pomaga in pla- čuje vzdrževanje teh prostorov in jih čisti? Moramo jih sami. Ne smemo misliti, da je to že velika milost, da pridemo zraven.

A kljub tem senčnim stranem, ki sem jih nekaj našel, je vendar Slo- venski kulturni klub nekaj zelo poziti- vnega na Tržaškem in je sončnih strani še vedno več kot pa senčnih.

»Župnik iz cvetočega vinograda«: župnik (B. Fabjan) in zdravnik (Igor Simonič)

KAKO GLEDAJO NA KLUB DRUGI?

Ce smo prepričani, da je Klub nekaj pozitivnega med nami, pa niso vsi istega mnenja. Mnogi ga napadajo. Govore, da se tu mladina pohujšuje in podobno. Nekateri pravijo, da smo premalo samostojni. Nekateri bi nas radi omalovaževali. Mnogi pa gledajo tudi z zavistjo nanj.

Nič zato. Najodločneje odklanjamo tista obrekovanja, da se mladina tu pohujšuje. Med nami so stalno nekateri profesorji, ki se jim ob tej priliki v imenu vseh iskreno zahvaljujem za njihovo skrb in delo in žrtve med nami. Žrtvujejo čas in ugodje. So med nami vsako soboto, pri vajah in sejah, na letovanjih in izletih. Samo tisti, ki niso pripravljene tolikih žrtev, tisti bi radi omalovaževali to nesebično pomoč mladini. Zaradi tega se ne čutimo mladi prikrajšane v svoji svobodi, kajti o vsem odločamo mi, radi pa vedno sprejemamo nasvete in pomoč.

IN NACRTI?

Letos je desetletnica Kluba. Letos bo tabor zamejske mladine na Tržaškem in klub mora vse to organizirati. Redno življenje kluba mora teči čim bolj naprej.

Novi odbor bo pred velikimi nalogami. Dosedanji odbor vas prosi, da bi volili tiste v novi odbor, ki imajo klub radi; tiste, ki ne bodo samo po imenu odborniki, ampak tiste, ki bodo pripravljene prihajati na seje in sobotne večere; tiste, ki bodo privabili nove dobre člane in jih bodo prijateljsko povezovali. Stari odbor bi rad vsem rekel, da je, biti odbornik, odgovorna stvar.

Mnenja pa smo vsi, da je naša prva skrb in naloga, naše poklicno delo, pa naj bo to šola ali kako drugo poklicno delo. Toda poleg tega potrebujemo klub kot ga imamo. In vsakdo izmed nas se mu lahko nekoliko več posveti. Odborniki pa še malo več. Vendar ni zaradi tega potrebno, da bi poklicno delo trpelo.

Ko izrekam vsem, ki so kakor koli Klubu v preteklem letu pomagali pri njegovem delovanju, želim, da bi pod novim vodstvom razmahnil svojo delavnost in stopil prenovljen in z novimi silami v nastopajočo novo desetletje.»

Leontina (N. Sosič) in Izidor (Danilo Pertot) v »Zupniku«

Odkar sem ga poznal, se mi je Marko zdel kot vsakodnevni jutranji popotnik, brez doma in pokoja. Prikazal se je ves majhen in gibčen na koncu ulice in smuknil v prvo vežo. Potem se je spet pokazal in pozvonil pri naslednjih vratih in tako naprej, dokler njegov zabojček na kolesu ni bil prazen in sta Marka že sama ta praznina in lahkota kar sami od sebe potegnili mimo vseh ostalih vrat v toplo gospodarjevo pekarno. Pa kot bi ga gospodar ne maral, ga je dišeča pekarna kmalu spet oddala v jutranjo svežino in Marko se je s polnim zabojčkom usmeril po sosednji vzporedni ulici.

Za tisti dan je pekovski vajenec izginil iz mojega malega sveta. Iz svoje samote drugega nadstropja sem gledal mestni vrvež in ga nisem videl. Bilo je kot, da se je visoko nebo nenadoma snelo iz svojih neznanih tečajev in se v vsej svoji mirnosti spustilo na naš nemirni direndaj. Tako nekako mi je bilo v toplem sobinem polmraku; v pomladnem vzdušju svojega srca sem z vso lahkoto priklical na znano pot prijatelju Marka. In glej, Marko se je vrnil. Ustavil se je tam spodaj, sredi neskončne bele širine, sam, sam, povsem sam s komaj izpolnjenimi sedemnajstimi leti, s temnimi hlačami in z belim jopičem in me pogledal v zatemnjeno okno. Gledal me je in ostal v svoji mirni, ponosni drži, jaz pa sem pa poznal in sem ga izza dvójne šipe nalahno pozdravil.

O Bog, kako so včasih težke te sanje in kako so lepe. Razmakniti resničnost, nekako na levo in na desno stran in mimo nje pogledati v bistvo stvari in ljudi in vsega kar je tu. To ni od muh. Težko je sueti take misli, jih dvakrat obrniti v roki, jih potežkati, pomislite ljudje božji kaj pravim, potežkati breztežne misli in jih potem lepo razvrstiti, kot um ukaže v mavrični vzpon med biti in nebiti. In kako so misli lepe, ko se spuščajo nate še vse naravne, neoskrunjene in bele, kakor malo češnjavo cvetje, ko se siplje v pozni pomladi.

V vsem tem neresničnem svetu mi je ostala jasna tedaj ena sa na resničnost in to je bil moj dobri prijatelj Marko, zakaj on je bil tisti, ki je dvignil v labirintu biti bakljo, posvetil z njo v rov spoznavanja in mi razodel kako misliti. Jaz tu, on tam, jaz učenec, on vajenec. Bog, kako čudna so pota človekova!

* * *

Povsem drugače je bilo tistega nedeljskega popoldneva, ko je jesensko sonce grela mestne martinčke, debelušne in napudrane, ki so se razležli iz svojih avtomobilov in se počasi odplazili po sesljanskem nabrežju. Samopašno so se nosili ti meščanski trebuščki ob robu evropskega kontinenta, med Evrazijo in Oceanom in so modrovali pod črnimi klobuki in z ohlapnimi lici o današnji tekmi v Neaplju in o dobrem kosilu prejšnjo nedeljo v Poreču. Bilo je vse en velik slavospev sedanosti, brez preteklosti in še bolj brez prihodnosti.

Njihove domovine pa so jih čakale do mraka na parkiranem prostoru z radijsko anteno ali brez nje. O, ve metalne domovine, najraje bi jokal nad vami in še zdaj se mi zdi čudno, da tega nisem zares storil. In majhne domovine na štirih kolesih so dalje čakale odrešenja, ki ga nikoli ne bo.

V neprenehni procesiji, ki se je vila po polkrožnem obrežju, sem s sklonjeno glavo in s svojimi mislimi šel za mestnimi martinčki. Nosil sem temno suknjo kot oni in belo srajco kot oni in lepe čevlje kot oni. In vendar me je bilo v tistem trenutku te suknje sram in hvaležen sem bil našemu človeku, da ga na tej poti nisem srečal.

Le enkrat samkrat sem vzdignil svoj žalostni pogled in sem se v srcu zveselil. Nasproti so mi prihajali Beppe, kamnolomški težak, šivilja Marija in njuna punčka Ornella. In takrat je moje srce zapustilo črno suknjo in je šlo z njimi in bo šlo z njimi do konca; in oni so ga sprejeli v svojo sredo.

* * *

Hvala Marko, ti moj mali vajenec, tvoje delo je veliko in zasluži nebeza. Molil bom zate in v molitvi bom prosil, da bi te še drugi videli ko raznašaš naš vsakdanji kruh, ki ga po družinah lomijo in jedo in nate ne mislijo.

OPČINE

Kar zadeva prosvetno življenje so Opčine res mrtve, bolj mrtve kot mnoge vasi ali predmestja. In vendar biva tu mnogo slovenskih izobražencev, je med nami precej naših študentov, je mnogo narodno zavednih ljudi. Vsi nekako čutijo, da nekaj manjka in so nezadovoljni zaradi tega mrtvila.

Velika škoda je, da ni več uporabna dvorana v Marijanišču. Ko je pred nekaj leti začela mladina delovati in je pripravila prireditve, so jih Openci radi obiskovali. Ne razumemo, kako je mogoče, da je zdaj ta dvorana mrtva in da se nihče ne

nimo, da bo končna rešitev ta, da bomo imeli dvorano, ki ne bo povezana z zavodom, da ne bo tako nepotrebnih motenj na eni strani, na drugi pa ovir. Prepričani smo, da je prostor nasproti šoli, kakor je bil že načrt, idealen. Kolikor smo mogli videti, tudi lastniki vrta ne bi bili nasprotni, da se tam zgradi katoliški prosvetni dom. Brez dvoma se zavedajo, da bodo s tem odločno pripomogli k požitvi katoliškega prosvetnega dela katolicanov na Opčinah.

Mislimo, da se res ne sme več čakati. Openci bodo pripravljene pomagati, kakor so vedno, ko so videli, da gre za dobro stvar in obrodi tudi sad njihova podpora. Mladi-

STOLETNICA KREKOVEGA ROJSTVA

*»Bil je med nami mož kot zrno klen
[in zdrav
ta, kakor knjige mi, ljudi je brati
[znal«*

(O. Župančič o Kreku)

V zgodovini socialne misli in dela med Slovenci ni moč prezreti osebnosti Janeza Evangelista Kreka. Sto let je že, kar se je rodil in skoraj petdeset let kar je umrl pa nam je še vedno tako blizu. Blizu s svojimi velikimi zamislimi, delom in vzgledom. Zadrugištvo, to moderno pojmovanje lastnine in samopomoči, je Krek izvajal praktično že pred pol stoletjem. Krekovega dela še do danes ni nihče mogel podati v celoti, ker je bilo Krekovo obzorje preveliko, da bi ga mogel kdo zajeti. Veliko so že napisali o njem, a njegove osebnosti in dela še niso podali. Samo pol stoletja je Krek deloval v javnem življenju. Svoje velikanske umstvene sile, neizčrpen idealizem in življenjski optimizem ter neizmerno srčno dobroto je posvetil socialnemu delu, zadrugištvu, politiki, slovstvu, znanosti in časnkarstvu.

Pol stoletja je stal na javni tribuni: na teološki stolici, v dunajskem parlamentu, v kranjskem deželnem zboru, na nešteto shodih pred tisočglavo množico, ki ga je poslušala kot preroka, za pisalno mizo, kjer je napisal doslej neprešteto število strokovnih člankov, prevodov iz tujih slovstev in lastnih književnih del. Svojemu socialnemu delu je dal tudi teorijo »Socializem«. Magna charta Krekove socialne zamisli je bila leta 1895 izdelani »Socialni načrt slovenskih delovnih stanov«. Po tem načrtu je šel na delo on sam in njegovi prištaši. Najprej se je posvetil ponižanim in preganjanim: delavcem in delavkam, nato ubožanemu kmetu, kateremu je v »Crnih bukvah kmečkega stanu« pokazal rane in zdravila zanje. S Krekovim delom so se Slovenci mnogo bavili in o njem že izdali obširne študije. Angleškemu svetu ga je letos prikazal kot zadružnika univ. prof. dr. Rudolf Čujež s kratkim življenjepisom. M. Sah

*M. eke Zand
(A. M. Kralj)
in Leontina
(N. Sosič)
v »Župniku«*

zgane. Ali je res vseeno, da bo vsa letošnja sezona mrtva?

Kot trdi Mladinski krožek Opčine, je tudi Prosvetni dom ledenica in bo težko tam s prireditvami. (Zadnja vabila sicer pravijo, da je dvorana zakurjena).

Vendar nas bolj zanima dvorana, kjer bi lahko deloval katoliški krog. Treba je popraviti strop v marijaniški dvorani, ali ga res ni vredno za eno celo sezono? In kdaj bo kaj z novo dvorano, ko načrte neprestano spreminjajo in nihče več ne ve, kdo gradi in kdo podira. Fantje so že sami prijeli za delo, da bi zasilno popravili strop — in spet niso smeli naprej. Kdo upa za vse to prevzeti odgovornost? Odgovornost še za eno leto nedelavnosti? In kdo bo upal potem obsojati mladino, če bo šla drugam?

Skoraj v vseh krajih, kjer je malo dobre volje, so si pripravili neke društvene prostore. Na Opčinah je do nedavna odgovarjala takim potrebam dvorana v Marijanišču, čeprav so manjkali še drugi prostori za predavanja, za družabnost in podobno, vse tisto, kar danes potrebujemo za našo mladino. A bila je vsaj dvorana. Openci so radi prispevali za stole v dvorani. Zdaj stoji vse to mrtvo in ljudje so upravičeno nezadovoljni.

Čakamo da se bo vprašanje čim prej premaknilo z mrtve točke. Me-

na, ki se zbiraj v openskem kulturnem klubu, je pripravljena vse storiti, da se čimprej zgradi kulturni dom na Opčinah in prosí vse, da se ji pridružijo.

Danes je na Opčinah precej mladih fantov in deklet. Staršem ne more biti vseeno, kam hodijo njihovi otroci: ali po barih, da tam igrajo »biljardin« ali po kinih ali se potepajo kod drugod. Moramo jim dati dobro, pošteno družbo v dostojnih prostorih, kjer bodo z njimi tudi starejši. Zato moramo imeti čim prej tako stavbo na Opčinah! Do takrat pa popravimo tisto, kar nam vsaj začasno služi. Kar zmorejo drugod — pa ne bi, mi, Openci? Openska mladina

*Igravci
pri »Župniku«*

RADIO

NATEČAJ ZA IZVIRNE NOVELE NA RADIU TRST

16. junija letos je razpisala Italijanska Radiotelevizija natečaj za izvirne novele, o čemer smo že poročali. 11. novembra je komisija razglasila izid natečaja. Med drugim je predsednik natečaja, prof. Jevnikar poročal:

»Dobili smo 40 novel 25 piscev; 8 avtorjev je poslalo po dve noveli, dva po tri in eden štiri. Izmed teh je bilo 17 moških in 8 žensk. Ker je bil natečaj pridržan samo slovenskim avtorjem, ki stalno prebivajo v Italiji, in ker so morala biti dela izvirna in neobjavljena, lahko rečemo, da je 25 avtorjev lepa številka, ki zajema skoraj vse, ki se pri nas resno ukvarjajo s slovensko literaturo. Avtorji se vrste od dijakov višjih razredov srednjih šol, preko maturantov in akademikov do srednjega in starejšega rodu, ki mu je čas že pobelil lase.

Le nekaj me ob tej priliki teži, da ne morem mimo: komisija je s

Ravnatelj RAI dr. ing. Candussi, pričinja slovesnost

presenečen'em in obžalovanjem ugotovila odsotnost nekdanjega živahnega kulturnega središča, kot je bila Gorica. Vemo, da tudi danes Gorica ni brez kulturne dejavnosti. Toda ob dejstvu, da je prišlo iz Gorice eno samo delo, a še to človeka, ki živi daleč od nje, se nam vsiljuje vprašanje, ali je ta dejavnost na višini Gregorčičeve tradicije.

Problematika, ki jo obravnavajo posamezni avtorji, je zelo pisana in mnogovrstna. Segajo od srednješolske lubeznosti, sodobne notranje razbitosti mladega človeka, mladostnih spominov, do vprašanja domov, po-

roke, odtujenosti v velikem mestu, psihoanalize in fantastike. Vsi ti problemi imajo najrazličnejša pozorišča, od Trsta do Amerike in Afrike. Tudi slogi so različni in zajemajo še folkloristični realizem kakega Frana Erjavca, dalje cankarjanski psihološki prijem, svetopisemsko dikcijo in čisto moderni retrospektivni in raztrgani način podajanja.

Ocenjevalna komisija je sprejela naslednji sklep:

Deset nagrad po 50.000 (petdeset-tisoč) lir vsaka, se razdeli tako-le:

1. Lir 100.000 (2 nagradi) dobi Vinko Beličič za noveli »GOSPOD IN POL« in »GNEZDO«.

2. Lir 50.000 (1 nagrado) dobi Stanko Janežič za novelo »ROMARSKA POT«.

3. Lir 100.000 (2 nagradi) dobi Franc Jeza za noveli »DEKLE NA OGLAS« in »ZLOMLJENA OS«.

4. Lir 50.000 (1 nagrado) dobi Milan Lipovec za novelo »GUSARJI«.

5. Lir 50.000 (1 nagrado) dobi Danilo Lovrečič za novelo »ŠTEVILKA OSEMINOSEMDESET«.

6. Lir 50.000 (1 nagrado) dobi Marij Maver za novelo »SRECANJE«.

7. Lir 50.000 (1 nagrado) dobi Aleksij Pregarc za novelo »ZMAGOSLAVJE GOSPE MARIJE«.

8. Lir 50.000 (1 nagrado) dobi Igor Tuta za novelo »OTROKOV BOŽICNI VEČER«.

Posebno omembo in priporočilo zaslužijo še sledeče novele:

1. »HISO ZIDAL«, ki jo je napisala Tončka Curk.

2. »BREZBARVNI NIČ«, ki jo je napisala Živa Gruden.

3. »KNJIGOVODJA POZAR«, ki jo je napisal Janez Kacin.

4. »BOLEST IN KRIVDA«, ki jo je napisal Milan Lipovec.

5. »SREČA NA ŠTIRIH KOLESIH«, ki jo je napisal Jožko Lukeš.

Dela so naštetja po abecednem vrstnem redu avtorjev.

☆

Član komisije, prof. Alojz Rebula je utemeljil razdelitev nagrad tako-le:

1. Vinko Beličič: GOSPOD IN POL

Življenjsko pristen motiv pojedina, s katero se hoče obogatiti, a duhovno primitivni ameriški izseljenec ob obisku v Evropi postaviti pred svojimi nekdanjimi prijatelji — je piscu uspelo razviti v umetniško zrelo storitev, predahnjeno s

plemenito etično prizadetostjo. Sestavek kaže tako po izvedbi kakor po slogu na zanesljivo pisateljsko roko.

2. Vinko Beličič: GNEZDO

Skupno velikonočno kosilo treh fantičev se izteče v pohod po kraški gmajni, kjer izsledijo kosovo gnezdo, ki bo še prazno osrečevalo enega izmed njih, ko ga bo gledal spravljenega v dnevni sobi. Kljub krhkosti motiva gre sestavku priznanje za tenkočutno liričnost, s katero zadira iz njega kraška pomlad, ob dobro podani psihologiji mladostnikov. Posebno konec izzveni v poetičnost, ki je v današnji moderni psihozi redka. Odlika zase je tudi izbrusen osebnosti slog.

3. Stanko Janežič: ROMARSKA POT

Religiozni motiv — romanje od Betlehema do Kalvarije — je sicer bolj fiktiven, s komaj oprijemljivim fabulativnim jedrom, v abstraktnem brezčasnem ozračju, toda prispevek je vendar vreden priznanja tako zaradi vrste filmskih prizorov, ki jamčijo za njegovo povednost, kakor zaradi močne lirčnosti in zaradi večjega literarnega sloga. V celoti kaže prispevek na uglajeno roko.

4. Franc Jeza: DEKLE NA OGLAS

Slovenski fant v Kanadi, ki ga je poročni oglas v časniku postavil v stik s slovenskim dekletom v Evropi, srečen dočaka svojo še nepoznano izvoljenko, ko stopa z vlaka na tržaški postaji. Kljub romantičnosti motiva in prelahkotni psihologiji se sestavek vendar odlikuje po smislu za fabulo in po sproščnem in tudi literarno verziranem pisanju.

5. Franc Jeza: ZLOMLJENA OS

Odlični motiv — spopad osamljenega idealista z nosilci totalitarne oblasti brez zgodovinske določenosti — je podan v spretni in napeti literarni izvedbi, v zrelem sproščnem slogu, čeprav v ne dovolj poglobljenem ritmu, s samo nakazano psihologijo. Sestavek izstopa tako po svoji družbeni angažiranosti kakor po svoji tehnični izdelanosti.

6. Milan Lipovec: GUSARJI

Bolj v obliki črtice kot novele podan spomin na kopanje treh mladih fantov v Miljskem zalivu, kjer se je najmanj izkazal tisti, ki mu je bilo usojeno, da nekoč postane poklicni mornar. Sestavek ne gre preko domačnostnega realizma, a mu je vendar treba priznati doživljajsko pristnost, sočen umetniški jezik in literarno kultiviran slog.

7. Danilo Lovrečič: ŠTEVILKA OSEMINOSEMDESET

Iz prispevka je razvidna že dobra literarna kultura, a njegova odlika je predvsem v tem, da je nabit z občuteno moderno tesnobo. V analizi psihologije nevrotika — tak-

šen je namreč motiv — so nekateri uspeli umetniški momenti. Stil je lepo uglasen na celotno občutje.

8. Marij Maver: SREČANJE

Profesor se na poti iz šole v prividu sreča z žensko, s katero je nekoč doživel ljubezensko srečanje, iz privida pa se zbudi v bolnišnici. Zgodba je nekoliko umetno nastavljena in pripovedovanje je manj izrazito. Kljub temu pa gre piscu priznanje za spretno urezan motiv in za dovolj večšo literarno obdelavo.

9. Aleksij Pregarc: ZMAGOSLAVJE GOSPE MARIJE

Prispevek postavljen v moderno mestno okolje, v gostišče samopašne gospodinje, ki dočaka dan, da vidi enega svojih klientov ločenega od žene. Sestavek izstopa po svoji literarni obdelavi, saj kaže pisec že zavestno umetniško problematiko in sodoben stilni prijem, čeprav ga večkrat zavede v verbalizem.

PREGLED SLOVENSKE DRAMATIKE

Ker je bil le neznan reklamni poudarek teh oddaj, ki se bodo nadaljevale 28 večerov, bi želeli opozoriti mi s temi vrsticami.

Zvedeli smo, da zajema dramatiko od prvih njenih začetkov in bo segel do najnovjše dobe. Posebna oddaja bo posvečena tržaškimi dramatikom. Oddaje, ki smo jih poslušali do zdaj, so bile za marsikoga odkritje, saj je pogosto prvič slišal ta ali oni odlomek, ki ponazarja prikaz slovenskega dramskega slovstva. Opozarjamo na oddajo, ki seznanja z našo dramsko preteklostjo, istočasno pa nudi užitek z uprizoritvijo izbranih odlomkov. Na sporedu je vsak torek ob 21. uri.

VREDNOTENJE DELA

Pred kratkim je vprašal ugledni italijanski profesor, koliko bi mu na radiu Trst A plačali za predavanje »Dante pri Srbih in Hrvatih«. Za to predavanje so ga baje naprosili v Rimu pri RAI. Trajalo naj bi nekako pol ure.

Ta, ki je tukajšnje razmere poznal, mu je rekel, da bi po njegovem dobil za tako predavanje tu največ deset tisoč. Gospod je naredil korak nazaj in je rekel: »Veste, koliko so mi ponudili v Rimu? 100.000 lir.«

Na radiu Trst A med drugim še vedno ne plačujejo izvajavcem za ponovitve.

POLNOČNICA PO RADIU

Letos bo prenašala naša radijska postaja polnočnico iz Bazovice. Poleg tega opozarjamo na druge božične sporede, ki bodo spremljali vse božične in novoletne praznične dni.

V tem pogledu ne bo mogla nobena druga slovenska postaja nadomestiti tržaške. Želimo, da bi se ji posrečile čim boljše in čim lepše praznične oddaje.

Nagrajenci:

I. Tuta, A. Pregarc,
D. Lovrečič,
M. Lipovec,
M. Maver,
S. Janežič,
V. Beličič
in F. Jeza

10. Igor Tuta: OTROKOV BOŽIČNI VEČER

Na božični večer hoče otrok napraviti na materinem grobu jaslice, a ker nima pastirčkov, uporabi v ta namen Judeža, ki ga je izmaknil v cerkvi, kjer so ga otroci pri postavljanju jaslic zavrgli. Kljub cankarjanski zasanjanosti je sestavek vreden priznanja tako zaradi prikupno obdelanega motiva kakor zaradi občutene poetičnosti.

Za tem je glavni ravnatelj, dr. ing. *Guido Candussi* razdelil zmagovalcem nagrade in jim čestital.

Razdelitev nagrad je pomenila praznik za pisatelje, ki so se natečaja udeležili, za kulturni oddelek radia Trst A, ki mu načeljuje g. *Ado Lapornik*, pa je bilo to še posebej priznanje. Saj so vsi nagrajenci v glavnem že več let sodelavci prav tega oddelka in jih je sposobnost njenega referenta znala vedno poiskati in postaji približati ter nanjo navezati.

Obenem je bil to pomemben kulturni dogodek za slovensko manjšino v Italiji.

Razdelitve nagrad so se udeležili vsi načelniki radijske ustanove z ravnateljem sedeža, ing. Candussijem na čelu ter s podravnateljem, g. *Giacomellijem*.

K slovesnosti so bili povabljeni tudi predstavniki tiska. Vse je po končani slovesnosti povabil glavni ravnatelj ing. Candussi na zakusko, med katero se je razvijal prijeten razgovor.

Ko vsem nagrajencem iskreno čestitamo, obenem izražamo ponovno zahvalo Italijanski Radioteleviziji, posebej vodstvu tržaškega sedeža, ki z velikim posluhom za tržaško stvarnost sprejema pobude z resničnim kulturnim pomenom. Ena od teh pobud je bil lanski razpis za izzvirna dramska dela in letos za izzvirne novele. Ne dvomimo, da bo vodstvo postaje presenetilo našo javnost tudi v bodoče s podobnimi odločitvami. S tem namreč opravlja postaja izredno važno kulturno poslanstvo na tem ozemlju, na drugi strani pa prispeva k utrditvi načel demokratičnega sožitja in podpira osnovna načela sedanje vladne politike.

Jože Peterlin

PISMO O RADIJSKIH ZADEVAH

Spoštovani gospod urednik!

Ne vem, če boste to moje pismo objavili, ker obravnava mogoče zelo majhne probleme, če sploh zaslužijo to ime. Vendar bi rad k raznim mnenjem o našem radiu dodal tudi jaz svoje.

Slovinci v Italiji nismo enakopravni z drugimi državljani. Vsak dan lahko opazimo, da se nam enkrat daje z veliko žlico, drugič pa z malo, kakor je pač ljubo tistemu, ki daje. Toda na radijski postaji Trst A, ki so jo zavezniki ustanovili za nas in je nato prešla pod italijansko ustanovo RAI, mislim, bi se podobni problemi ne smeli pojavljati. V resnici pa je drugače.

Kot šolnik sem pred kratkim moral zaradi šolskih oddaj na Radio. Moral sem na slovenski oddelek v četrto nadstropje. Bil sem nemalo razočaran, ko sem na vratih slovenskega funkcijonarja opazil samo italijanski napis. Začudil sem se tem bolj, ker smo na šoli vajeni drugače. Celo na pročelju stavbe imamo na primer tablo v obeh jezikih,

italijanskem in slovenskem, in tabli sta iste velikosti. To je enakopravnost, se Vam ne zdi! Ali so pa slovenski uradniki na radiu ilegalci?

Tudi vsakodnevni začetek oddaj se začne z besedami »RAI Radiotelevisione Italiana«? In razširjeni tednik *Radiocorriere*? V njem je ves program naše radijske postaje v italijanščini. Zdi se mi, da je tisti spored namenjen nam! Ali se motim? Zakaj je pa potem spored bocenskega radia objavljen v nemščini? In zakaj je slovenski spored vaticanskega radia objavljen v slovenščini? Da, enakopravnost — z veliko ali z malo žlico: kaj menite, gospod urednik? Ali pa je tega kriva le malomarnost naših uradnikov na radiu?

In na koncu naj omenim še nekaj. Ali ne bi lahko Radio Trst A ponavljal ob 14.15 lokalnih poročil, ki jih objavlja ob 13.15. Solniki (in tudi drugi morda) prihajamo včasih domov tudi ob dveh in smo tako marsikateri dan prikrajšani za »domače novice«. (sledí podpis)

NOVA DVOJNA ŠTEVILKA »MOSTU«

O zadnji številki »Mostu« je bilo precej stvarnih kritik v časopisju in na radiu. Marsikaj je bilo točno kritično vrednoteno. Objavljamo danes poročilo, ki smo ga prejeli, a bomo kdaj kasneje še pisali o tem. (Ured.)

Oktoberja je izšla v Trstu 6-7 številka Mostu. Odpira jo pisatelj Alojz Rebula s ponatisom odlomkov iz Tržaškega dnevnika, ki jih ponovno občutimo kot kultivirana in v mnogočem pretresljiva razmišljanja o usodi tržaškega Slovenca, o vseslovenskih problemih in o smislu življenja in smrti. Zaznaven del Mostu zavzemajo prispevki z antimilitaristično noto. Taka je n. pr. grozljiva pesem v prozi Kegljišče zgodaj umrlega nemškega avtorja Wolfganga Borherta, ki je bil tudi sam žrtev vojne. Proti totalnemu uničenju, ki bi ga mogle povzročiti človeška neumnost, blaznost, pokvarjenost ali nadutost, nastopa tudi Lev Detela z uporabo učinkovitih grotesknih jezikovnih sredstev v svoji drami Generalka (morda gre v Generalki še za nekaj: za konfrontacijo z zmehaniziranim sodobnim svetom), ki je njegov tretji do sedaj objavljeni dramski tekst. Detela objavlja v tej številki tudi esej O novi umetnosti, v katerem se z razgledanostjo po važnih tovrstnih literarnih virih bojuje za moderno umetnost in pozitiven avantgardizem, ki ga želi približati tudi slovenskemu bralcu. Poleg že omenjenega Borchertovega Kegljišča prinaša Most še več drugih prevodov: človeško toplo poetično prozo Španca Ramona Jimeneza v prevodu Mirka Rijavca, eksotično navdihnjeno tragično poezijo Rusa Nikolaja Gumiljova v prevodu Alenke Rečanove in samosvoj pesniški svet Poljaka Baczinskega v prevodu Branimirja Pistivška. Baczinski se nam razodene v pesmi Udari kot mojster revolucionarnega zanosa. Vsi prevajalci so si več ali manj uspešno prizadevali, da bi tudi v prevodu ohranili notranji ritem in pesniško mero originala.

Posebno mesto v Mostu zavzema temeljit esej o Danteju izpod peresa Alojza Rebule. V njem odkrije mo najpomembnejši prispevek, ki smo ga dali Slovenci k letošnjemu Dantejevemu letu. Humbert Pribac sodeluje to pot v Mostu s pesmimi in člankom o Salamunovi poeziji. Njegovim prispevkom dajeta vrednost resnicoljubna ostrina in drzna družbenokritična domiselnost, s katerima razgalja življenje in iluzije sodobnega človeka, zlasti slovenskega, vendar pogrešamo v pesmih prepričljiv umetniški nivo. Vse kaže, da si v tem pogledu postavlja Pribac premahtne zahteve, čeprav s te v poeziji osnovne važnosti. Zato nas bolj zadovolji in pozitivno razburi njegov samovoljni zagovor Salamunove poezije z naslovom Kaj je Tomaž zakrivil ali mnenje o neki vrsti poezije, v katerem Pribac svobodno izpove, kar mnoge Slovence za-

vestno ali podzavestno muči in česar ne morejo ali ne znaajo izraziti.

Zgodovinsko pomembna novost v Mostu je prispevek Italijana Guida Botterija, predstavnika krščanske demokracije, z naslovom Tradicije tržaške občine. Ta članek je živ dokaz preobrata, ki se je izvršil v nekaterih delih italijanske skupnosti v odnosu do slovenske manjšine.

Pozornost bralca pritegne tudi temeljita in izčrpna razprava o aktualnih idejno-političnih, družbeno-socialnih in gospodarskih problemih, ki jo je napisal Aleš Lokar. Vrednost razprave Marksizem, socializacija in gospodarstvo je zlasti v vnašanju novih pogledov na področje ustaljenih marksističnih in krščanskih norm. Filozofski traktat danskega filozofa in pisatelja Kierkegaarda Strah, ki odrešuje z vero, še danes posega v sodobno problematiko, čeprav je ta »očea« eksistencializma Prešernov sodobnik.

Koncept Mostu smiselno dopolnjuje povzetek pariške debate med vodilnimi marksističnimi in katoliškimi intelektualci, ki ga je napravila Živa Grudnova. Njenemu prispevku

sledita kritični oceni knjižnih prvencev dveh mladih koroških avtorjev Bera Kostanka in Miška Mačka, ki ju je s stališča moderne poetike napisala M'lena Merlak Detela. Boris Podrcka to pot poroča o letošnji mednarodni grafični razstavi v Ljubljani, do katere zavzema kritično in polemično stališče, ki bi moralo organizatorje te razstave vzpodbuditi k samokritičnemu razmišljanju. Njegov članek poživljata dve reprodukciji s te razstave.

Aktualnost te številke Mostu potrjujejo tudi dva feljtona izpod peresa Vladimirja Vremca. Oba feljtona o manjšinskem vprašanju sta napisana prizadeto, s poznavanjem konkretnih razmer, zaradi katerih se slovenska manjšina v Trstu in okolici vedno znova najde v težkem in zapletenem položaju. Edina pomanjkljivost teh dveh feljtonov je razvlečenost, zaradi katere poanta ni dovolj jasna in duhovito izostrena.

Zaključni del revije poživljajo hudomušno ostri zapis Kaj pa general Franco?, samokritične glose in marginalije, med katerimi je ponatisnjena tudi vedno veljavna alegorija o slonu in slepcih iz Budine pridige.

Vtis, ki ga v bralcu zapušča šesta - sedma številka Mostu je posledica duhovnoživega prizadevanja vseh sodelavcev. To prizadevanje nova dvojna številka Mostu izpričuje tako v svojih posameznih prispevkih kot v njihovi celoti. U. P. H.

KRALJESTVO BOŽJE 1964-65

Apostolstvo sv. Cirila in Metoda je izdalo »Kraljestvo božje 1964/1965 (letnik XXII)«. Izdajo sta uredila dr. Stanko Janežič in dr. Janez Vodopivec, opremil jo je Avrelj Lukežič.

Glavna sestavka v knjigi sta koncilski odlok o ekumenizmu in odlok o katoliških vzhodnih Cerkvah. Odlok o ekumenizmu na zgoščen pa zelo temeljit način uči, kako moramo vsi v Cerkvi brez izjeme čuti božji klic, »da bi bili vsi eno«, in kako je treba odgovoriti na to posebno milost. Drugi odlok daje dragocena navodila, kako moramo vzhodne Cerkve ceniti, kako upoštevati in varovati njih posebna izročila.

(Glede slovenskega prevoda obeh odlokov, bi rad pripomnil, da je že skrajna potreba, da za besedo »zveličanje«, ki ima danes zelo nejasen pomen, najdemo kak drug izraz ali celo izraze, ki bi globlje dojelili in natančneje izrazili teološki pojem »salus«.)

Msgr. Vodopivec na kratko poroča o koncilu, p. Koren D. J. govori o Janezu XXIII., dr. Janežič se preveč na kratko spominja p. Prešerna. Zelo pomembna se mi zdita članek o tragiki ikonostas, ki opisuje, kako so pravoslavni verniki izgubili zvezo z evharističnim Jezusom in sveto daritvijo, in članek o Make-doncih, pri katerih še živi Ciril-Me-

todov duh krščanske univerzalnosti in edinosti. V knjigi je objavljen tudi prevod starodavne listine z nagovorom, ki jo je ruski škof izročil novomašniku. Uvod in prevod listine je pripravil p. Ivan Žužek D. J. Izdaja obsega še nekaj manjših prispevkov in vrsto novic iz vzhodnega sveta. (Škoda le, da so nekatere novice še iz leta 1962!).

Izdajanje publikacije »Kraljestvo božje« je združeno z velikimi težavami. Že to dejstvo bi moralo pripraviti požrtvovalne sodelavce, da bi skušali dati publikaciji več razgibanosti in svežosti. Čeprav mi niso problemi vzhodnega sveta tuji, se mi zdi, da nas take publikacije popeljejo v častitljivo preteklost, ki ostane vedno le preteklost, a nam ne pokažejo vzhodnih problemov v luči realizma in krščanskega optimizma in nas ne navdušijo za ekumenistično idejo, ki bi nas približala krščanskemu vzhodu. Morda nismo še našli prave poti. Tem bolj bomo pospesevali zedinjenje kristjanov in ga uresničevali, kolikor čisteje bomo živeli po evangeliju. Čim bolj tesno bo naše združenje z Očetom, Besedo in Svetim Duhom, tem prislekneje in tem laže bomo mogli pospeševati medsebojno bratstvo.

LOJZE SKERLJ

GORIŠKA JESEN V KATOLIŠKEM DOMU

DVA KONCERTA

Glasbena Matica v Trstu je 13. novembra proslavila v Kulturnem domu 20-letnico osvoboditve in obnovitve delovanja svoje organizacije. Po govoru ravnatelja šole, dr. Demšarja, je v prvem delu sporeda nastopil orkester Glasbene Matice pod vodstvom Oskarja Kjudra. Izvajal je Merkujevo Arijo za šolski orkester, Plattijev Koncert za klavir in orkester in Bachov Koncert za violino in orkester. Kot solista sta v zadnjih dveh skladbah nastopila dva odlična mlada gojenca šole Glasbene Matice, pianistka Magda Kuret in violinist Žarko Hrvatich. Drugi, vokalno-instrumentalni del sporeda je vseboval med drugim skladbe kar treh domačih skladateljev: Ote, Kjudra in Vrabca. Spored so izvajali orkester Glasbene Matice, združeni mladinski pevski zbori in moški zbor Prosek-Kontovel. Kot gost je v dveh Simonitijevih samospelih nastopil tudi tenorist Rudolf Francl, član ljubljanske opere. Proslava je bila zelo skrbno pripravljena in je popolnoma zadovoljila številno občinstvo.

25. novembra pa je gostoval v Trstu orkester *Akademije za glasbo* iz Ljubljane z odličnim simfoničnim koncertom. Pod vodstvom dirigenta Uroša Prevorška je izvajal Ostercov Religioso, Dvoržakovo Simfonijo v G-duru op. 88, Prokofjev Koncert za violino in orkester, v katerem je kot solist nastopil Tomaž Lorenz, in Rossinijevo Uverturo k Viljemu Tellu. Orkester, sestavljen iz samih mladih glasbenikov, je pripravil res kvaliteten koncert, kakršne bi tržaški Slovenci radi večkrat poslušali.

JACOBUS GALLUS

4. decembra je bil v Mali dvorani Kulturnega doma v Trstu koncert tržaškega mešanega zbora »Jacobus Gallus«. Skromen obseg naše notice nam ne dopušča, da bi o tem dogodku spregovorili podrobneje. Poudarek pa zasluži dejstvo, da smo ob tej priložnosti poslušali izključno skladbe zborovega dirigenta in skladatelja, prof. Ubalda Vrabca. Bil je to jubilejni koncert za dirigentovo 60-letnico.

Obenem pa z veseljem zabeležimo še drug dogodek; namreč da se je zbor »Jacobus Gallus« udeležil mednarodnega natečaja za zborovsko petje »C.A. Seghizzi« v Gorici in prejel drugo nagrado v kategoriji mešanih zborov za polifonijo. Na prireditvi je doseglo več slovenskih zborov lep uspeh, vendar so bili ti iz Slovenije.

Jesen lahko označimo za revno ali bogato; ako se ta jesen nanaša na kulturno delo v Katoliškem domu jo moramo brez dvoma označiti za bogato. Skoraj ni bilo nedelje ali praznika, da ne bi Katoliški dom nudil svojim obiskovavcem ene ali druge prireditve, naj bo to dramski ali pevski nastop ali pa druge posrečene in koristne pobude. Med temi moramo omeniti *Studijski dan*, ki je bil v okviru našega akademskega društva zadnje dni septembra. Na njem so naši študentje lahko slišali tri zanimiva predavanja in sicer »Nauk II. vatikanskega cerkvenega zbora v vlogi laikov v Cerkvi in naša stvarnost«, ki ga je podal dr. Rudi Klinec, dr. Lojze Tul je govoril o politični dejavnosti slovenskih katoličanov, dr. Kacin pa je orisal Kocbeka in njegovo dobo.

zbora. Žirija iz Trsta je nagrado podelila zboru iz *Stavra*, ki ga vodi prof. *Gabrijel Devetak*.

Zelo zanimiv je bil kulturni večer, na katerem je predaval g. *Vinko Zaletel* s Koroške. Njegova predavanja s skioptičnimi slikami so zelo priljubljena in vedno dobro uspejo. Tokrat je prikazal svoje potovanje po Indiji.

V decembru so nas obiskali *Korošci* iz Žitare vasi, Podjune in okoliških vasi. Pod vodstvom svojega župnika g. M. Nageleta so pripravili zelo bogat program. Dramsko so prikazali košček zgodovine z igro »Zadnji vitez *Reberčan*«. V drugem delu večera pa je nastopil *moški vokalni oktet*, ki je zelo ugajal zaradi dobre izvedbe in zaradi popularnih pesmi, ki so jih imeli na programu. Med odmori je prijetno nastopal

M. Gaspari:
Starka Zima

V oktobru je vsako leto najbolj pričakovana prireditev za misijonsko nedeljo. Tudi letos pričakovane ni razočaralo. Dekleta Marijine kongregacije so s svojim voditeljem dr. K. Humarjem naštudirale dramsko delo goriške pisateljice *Zore Piščančeve*, »Zmagala je ljubezen«. Delo je bilo prvič igrano. Občinstvu je ugajalo tako po tematiki, kakor po izvedbi, zato so jo tudi dvakrat igrali. Prav bi bilo, da bi delo spoznali tudi na drugih odrih.

Ceciljanka pa je tista tipična goriška prireditev, ki vsako leto prenapolni našo dvorano. Priljubljena je predvsem zato, ker je našim ljudem še vedno pri srcu zborovska pesem, pa tudi dejstvo, da sodeluje pri njej veliko število naše mladine, ki je vključena v cerkvene zборе. Lahko rečemo, da je *Ceciljanka* vedno na dostojni višini, opaža se tudi, kako se zbori iz leta v leto trudijo, da se njihov petje izpopolnjuje. Ne glede na kvaliteto raznih zborov moramo poudariti njen pomen v ohranjanju slovenske tradicije cerkvenih zborov. Če pomislimo, da je na njej sodelovalo nad dvesto mladih ljudi, je to zelo pozitivno dejstvo, posebno še v današnjih razmerah. Kot novost letošnje *Ceciljanke* je bilo nagrajevanje najboljšega

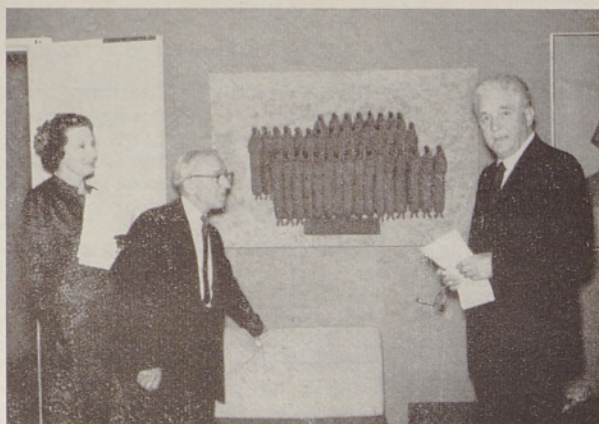
trio s pevko. Izvajali so domače motive.

Omeniti moramo še *Akademijo* 8. decembra ob prazniku Brezmadežne. Razne verske organizacije iz Gorice in vasi so tokrat poskrbele, da se je na odru razvijal zelo pester program: od petja, do recitacij pa klavirskih nastopov. Nekateri točke so bile res skrbno pripravljene in so marsikoga razveselile. S. K.

BROŠURA
BENEŠKIH SLOVENCEV

V Beneški Sloveniji nas od časa do časa razvesele s skromnimi spominskimi brošurami posvečenimi duhovniškim jubilejem. Posvetilu duhovniku Pavlu Caucigu iz leta 1958, je letos sledilo posvetilo zlatomašniku Petru Cernoia in novomašniku Marinu Qualizza. Za vse te izdaje gre skrb župniku Angelu Cracina, ki zna mojstrsko podati domače zanimivosti iz zemljepisa, zgodovine, folklore in slovstva. Samo bežen pogled na našeta uporabljena dela nam pričča na izredno delavnost sestavjalca, ki zna zajeti na svojstven način domače zanimivosti. V kratkem se nam obeta nova brošura ob priliki nove maše, ki bo še to leto v Koziči pri St. Lenartu. M. Š.

Senator Lovše
(na desni)
na razstavi
slovenskih
umetnikov
v Washingtonu.
V sredi
kipar Gorše,
na levi gospa
Lovšetova

SENATOR LOVŠE — SEDEMDESETLETNIK

Dne 14. novembra je slavil sedemdesetletnico rojstva znani ameriški senator Frank J. Lovše.

Senator Lovše, sin slovenskih staršev-priseljencev v Clevelandu, je dosegel velike politične uspehe in visoke javne položaje. Bil je mestni sodnik, nato župan milijonskega mesta Clevelanda, petkrat je bil izvoljen za guvernerja države Ohio in sedaj že deset let zvezni senator v Washingtonu.

V ameriškem senatu, ki je splošno priznan kot najpomembnejša parlamentarna ustanova na svetu, senator Lovše uživa velik osebni in politični ugled ter je član vplivnega senatorskega odbora za zunanje zadeve. Kot izbrani govornik se pogosto oglašuje na tribuni ameriškega senata v važnih vprašanjih notranje in zunanje politike. Senator Lovše je znan kot neutrujen pobornik za človečansko in narodno svobodo.

Kot korenit Amerikanec je senator Lovše ponosen na svoje slovensko poreklo, ina v Clevelandu mnogokrat slovenske nagovore in ob številnih prilikah poudarja ljubezen do materinega jezika in izročil. Posebno ljubi slovensko pesem, ki jo je sam tolikokrat prepeval.

Ob tem življenjskem jubileju senatorja Lovšeta mu izrazimo Slovenci povsod po svetu svoje spoštovanje. Ponosni smo na njegovo izredno življenjsko delo in na njegov uspeh ter mu obenem s čestitkami želimo nadaljnega trdnega zdravja in blagoslova še za mnoga srečna in uspešna leta.

Ciril Žebot
Georgetown University
Washington, D. C.

RAZSTAVA SLOVENSkih UMETNIKOV V WASHINGTONU

V ameriški prestolnici je bila v drugi polovici oktobra slikarska in kiparska razstava slovenskih umetnikov po svetu. Pobudo za njo je dal kipar France Gorše, kateremu sta se pridružila slikarja Jože Vodlan in Miro Zupančič. Pri organizaciji razstave so bili umetnikom v veliko oporo washingtonski Slovenci. Razstava je imela dva dela: v hotelu Hilton je bilo razstavljenih 47 slikarskih del (olja in gvaši) ter dve reliefni plastiki, na univerzi Georgetown pa je samostojno razstavljal kipar Gorše. Na slikarski razstavi so sodelovali iz Združenih držav: Miro Zupančič, Jože Vodlan in Hugo Velker (New York), Marinka Sever - Burgerjeva (Cleveland), od drugod pa Bara Remec (Argentina), Marjanca Savinšek (Pariz) in Aleksa Ivanc (Maroko, zdaj Pariz). Med slikarji sta bila najmočnejše zastopana Vodlan in Zupan-

čič, vsak z 19 deli, dočim je Gorše z izborom svojih kiparskih del prikazal značilnosti zadnjega obdobja umetniškega ustvarjanja, to je v območju svojega bivanja v Združenih državah zadnjih 14 let. Posebno pozornost so zbujala njegova dela v novi tehniki orešca. S to retrospektivno razstavo je Gorše ponovno potrdil sloves velikega slovenskega umetnika.

Obe razstavi — slikarska v največjem washingtonskem hotelu ter kiparska na univerzi Georgetown — sta bili zelo dobro obiskani in sta v vsakem oziru dosegli velik uspeh. Posebno zanimanje za sodobno slovensko umetnost je izkazal tudi ameriški senator slovenskega rodu g. Frank J. Lausche z gospo.

Vsem umetnikom in vsem drugim, ki so pripomogli k uspehu — čestitamo!

S. Š.

Veseli nas, če naši rojaki v tujini kljub težkim razmeram kaj dosežejo in s tem naredijo čast ne samo sebi, ampak tudi slovenskemu imenu. Prav posebno nas to veseli, če se ti rojaki potem kot mecenji spomnijo naših kulturnih in drugih ustanov ter organizacij. Med takšne ljudi, ki so se sami dvignili na površje in ki niso pozabili na naše katoliške organizacije, spada g. Vinko Levstik, hotelir v Rimu. G. Levstik je skupno z gospo Danilo iz znane Zerjalove družine od Sv. Ivana v Trstu postavil na noge hotel Bled, poleg tega pa še dependance v bližini hotela Bled. Njegova podjetnost je dobila priznanje v rimskih hotelirskih krogih. G. Vinko Levstik je bil izvoljen za člana vodstvenega sveta rimske pokrajinske zveze hotelirjev in za predsednika študijskega odbora za mala podjetja gostinske stroke. »Mladika« g. Levstiku iskreno čestita k temu priznanju z željo, da bi še dalje delal čast slovenskemu imenu.

RAZGOVORI O NAS

Najvažnejši dogodek preteklega obdobja je prav gotovo obisk italijanskega ministrskega predsednika Alda Mora v Jugoslaviji od 8. do 12. novembra. Iz tega obiska je razvidno, da so se odnosi med obema državama zelo spremenili v zadnjih petnajstih letih. Dovolj je, da se spomnimo rožljanja z orožjem na obeh straneh pred dvanajstimi leti, in da primerjamo takratno politiko z današnjo.

Kaj so sklenili na beograjskih pogovorih?

Edina zanesljiva vest so tiskovna poročila in v njih je rečeno: 1) da o spremembi meje niso govorili; 2) da so se v ravnanju z manjšinama do sedaj držali »obstoječih obveznosti« in da sta obe strani »izrazili željo, da se na tem področju storijo nadaljnji koraki z namenom, da se obema skupinama zajamči ravnanje, ki ne odgovarja samo črki, temveč tudi duhu vzajemnih dogovorov« in 3) da je italijanska vlada pripravljena na diskusijo le »o tistih skupinah, za katere obstajajo naša specifične mednarodne obveznosti«.

Žal nam je, da je obiskal ministrski predsednik in njegova delegacija poleg nekaterih srbskih mest Zagreb, ni se pa ustavil v Ljubljani. Žal, so govorili o slovenski narodni manjšini v Beogradu največ gotovo Srbi, medtem, ko bi mogli o sebi vse bolj verno razpravljati Slovenci sami. Ministrski predsednik Moro bi mogel v Ljubljani spoznati s svojo delegacijo košček tiste kulture, s katero so prežeti tudi njegovi državljani slovenske narodnosti. Veseli bi bili vse bolj, če se italijanski ministrski predsednik ne bi ognil Sloveniji na svojem obisku. Upamo pa kljub temu, da bo obisk prinesel kaj pozitivnega za slovensko narodno manjšino v Italiji.

F. M.

Za dobro voljo

Gospa pride v trgovino z igračami: »Rada bi kupila kako primerno igračo za sv. Miklavža. Moj sinček je star šest let, moj mož pa devetintrideset.«

Gospa pojasnjuje novi služkinji hišne navade: »Torej, zajtrkujemo najkasneje ob pol devetih. Pri kavi jemo kruh s surovim maslom in marmelado...«

»Razumem gospa,« jo prekine služkinja, »rada bi vam samo rekla, da kar začnite jesti, če bi kdaj do takrat še ne vstala.«

Dve prijateljici sta med neko predstavo neprestano klepetali. Gospod, ki je sedel pred njima, ju je zdaj pa zdaj svareče pogledal. Ko le ni bilo miru, se je obrnil in ju počastil s prav divjim pogledom. Tedaj je ena od prijateljic nejevoljno dejala:

»Nehajte že enkrat obračati glavo, to človeka moti!«

V muzeju.

Tujec: Koliko je stara ta mumija? Paznik: 5007 let.

Tujec: Odkod pa veste to tako natančno?

Paznik: Jaz sem v muzeju v službi sedem let. Ko sem prišel, je bila stara 5000 let.

Neki Čevelj je pisal satire. Vprašali so ga, zakaj ne piše ostreje, pa je dejal: »Ne morem, ker imam jezik zavezan.«

»Bi ti bil spet rad otrok?« vprašajo Skota.

»Seveda, da bi plačal polovično ceno na vlaku.«

Na tramvaju: »Koliko let ima mali?«

»Štiri,« odgovori mama »mu še ni treba plačati.«

Otroku se zdi, da bi bilo treba še kaj pojasniti in pravi: »Ja, mamica pa mora plačati, ker ima petintrideset let.«

»Kaj pa stojiš na balkonu v tem mrazu? Te nič ne zebe?«

»Me zebe, me, ampak zdaj moja žena poje.«

»Pa kaj zato?«

»Ne bi rad, da bi ljudje mislili, da jo preteparam.«

Trije bratci — eden devet let, drugi osem, tretji sedem — pridejo k mami in jo vprašajo, kaj bi rada za god.

»Tri pridne in ubogljive fantke bi rada,« odvrne mama.

»O potem nas bo pa šest!« je brž vzkliknil eden od njih.

Ko je bilo slavni igravki Sarah Bernhard petinsedemdeset let, so jo vprašali, kakšna je po njenem bistvena razlika med moškimi in žensko.

»Če bi na svetu ostali samo trije moški, bi ves svoj čas porabili za dvorjenje ženskam; če pa bi na svetu tri ženske, sem prepričana, da bi si dve dali opraviti s tem, da bi opravljali tretjo.«

»Glejte, Markež, v šestih mesecih vas imam že tretjič pred seboj,« je rekel sodnik.

»Res je, gospod sodnik.«

»Dajte no, povejte mi, kaj vas k temu priganja?«

»Policaji, gospod sodnik.«

Marko teče na vso moč proti domu, zadene v nekega gospoda, ki ga vpraša:

»Zakaj pa tako tečeš, fantek?«

»Domov moram, da me bo mama nabila.«

»Tega ti pa ne verjamem! Kaj ne moreš pričakati klofut?«

»To ravno ne, a če pridem malo kasneje, bo doma očka in mi jih bo on naložil.«

Pri okulistu.

»Veste, gospod doktor, do zadnjič nisem niti vedel, da slabo vidim. Srečal sem neko blondinko in ji zažvižgal, potem se je pa izkazalo, da je bila moja žena.«

Raztreseni mož.

Žena pride domov: »Oh, kakšno vreme. Napol mrtva sem od mraza.«

On pa: »Ti pa res vedno vse na pol opraviš.«

Cerkovnik in grobokop neke vasi je rad pogledal globoko v kozarec. Župnik ga je poklical k sebi in mu rekel:

»Francelj, tako ne gre več. Ljudje so se pritožili, da zvoniš ob nepravem času. Tudi mrličev ne pokoplješ, kot zahtevajo predpisi.«

Francelj pa: »Ja, kaj se je kak mrtvec pritožil?«

Mihec priteče v banko, tu vpraša blagajnika:

»Ali moj očka sem prinesel denar?«

Uradnik, ki je malega poznal, ga vpraša: »Zakaj me pa to vprašuješ, Mihec?«

»Zato, ker mi je rekel, da nima dovolj denarja, da bi mi kupil kolo, pa bi rad vedel, če je to res.«

Dijak protestira: »Gospod profesor, mislim, da nisem zaslužil enojkel!«

»Tudi jaz mislim, da ne,« odgovori mirno profesor, »a manj vam ne morem dati.«

Turist: Ali se je v vaši vasi rodil kak velik mož?

Kmet: Ne, ne, pri nas se rode samo čisto majhni otroci.

Primožič proslavlja svoj stoti rojstni dan.

Casnikar ga izprašuje: »Kaj je glavni vzrok, da ste dosegli tako visoko starost?«

»Tega, gospod, danes še ne vem. Pogajam se z dvema tvrdkama. Pridite jutri, upam, da bom že vedel povedati, ali je vzrok uživanje piva ali neka posebna vrsta sira.«

Družinski oče drugemu: Kje boš pa letos plačal počitnice?

Agent: »Kako visoko si boste torej zavarovali hišo?«

Kmet: »Ja, mislim da bo najbolje če prav do vrha strehe.«

»Servus, Karel!! Mi posodiš tisoč lir?«

»Ne.«

»Pa petsto?«

»Ne.«

»Sto?«

»Ne.«

»Pa mi daj vsaj cigareto!«

»Ne.«

»Ali samo vžigalico?«

»Ne.«

»Potem mi povej vsaj, koliko je ura.«

»Ti, kaj pa pomeni, rien v slovensčini?«

»Nič.«

»Pa praviš, da znaš francosko. Nekaj že mora pomeniti, če je tu napisano.«

Med kinopredstavo neka gospodična prisoli krepko zaušnico mladeniču poleg sebe. Dvorana se vznemiri, prižgejo se luči. Vsi gledajo v smer, odkoder so slišali zaušnico. Toda mladenič je zelo priseben. Vstane in očitajoče zavpije proti gospodični: »Če ne nehate, vam prisolim še dve!«

Miha potuje iz Trbiža v Trst. V vagonu je samo en sopotnik.

»Ali potujete tudi vi v Trst,« je vprašal sopotnik Miho.

»Da,« odvrne kratko Miha.

»In kaj boste v Trstu?« radovedno vprašuje sopotnik.

»Izstopil bom!«

Tone koraka po cesti. Nekaj časa se smeje, potem pa začne jezno zamahovati z roko. Sreča ga prijatelj in vpraša: »Ja, Tone, kaj pa se jeziš?« Ta mu odgovori: »Veš, smešnice si pripovedujem. Kadar se spomnim kakšne dobre, se smejem, kadar pa mi pride na misel slaba, se razjezim.«

Srečne božične praznike in veselo novo leto želijo :

TRGOVINA S ČEVLJI

GEC

ROJAN - Trg Tra i Rivi 22 - Telefon 31-198

B U F F E T

»Pri Jožkotu«

T R S T - ULICA GHEGA 3 - Telefon 24-780

Ko gradite ali prenavljate svoje domove,
se oglasite v trgovini

Josip Terčon

NABREŽINA, tel. 20122

Dobili boste v zalogi najboljše železno
in stavbeno gradivo

ZOBOZDRAVNIKA

Dr. Stanislav in Pavel Pavlica

T R S T

Ul. Ghega 9 - Telefon 31-813

TRGOVINA JESTVIN IN KURIVA

ANTON BAK ■

Via S. Cilino 34 - Telefon 90-186

D R O G H E R I J A

Karlo Podobnik

OPČINE, Proseška 22 - Tel. 21-552

KEROZEN - NAFTA

DRVA - PREMOG

Lovrečič

KEROZEN vam dostavimo na dom tekom dneva

Telefon 99-331

T R S T — D O M I O 38

R E S T A V R A C I J A

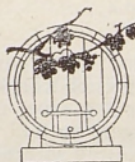
DANEU

OPČINE - Narodna ulica, 194 - Tel. 221-241

T R S T

Ulica S. Nicolò 1

Telefon 37-918

Ostrouška

TRGOVINA

JERCOG

D O L I N A

želi vsem lepe božične praznike

T R G O V I N A J E S T V I N

J. ŠKABAR

OPČINE - Narodna ul. 42 - Tel. 221-026

G O S T I L N A

Simonič

OPČINE - Narodna ulica 39 - Tel. 221-053

MANUFAKTURNA
TRGOVINA

JOSIP PODOBNIK

OPČINE - Ul. dei Salici 1 - Tel. 221-090

Zadovolji vsak okus
ima veliko izbiro in solidno postreže

PEKARNA

Celestin Štrajn

D O L I N A

srečne božične praznike in veselo novo leto

GOSTILNA »PRI POŠTI«

Zora Presl

BAZOVICA, Telefon 226-125

URARNA IN ZLATARNA

MIKOLJ

T R S T - Campo S. Giacomo, 3 - Tel. 95-881

Bogata izbira švicarskih ur in lično izdelane zlatnine

„Atomcaffè” - MUŽINA

PRAŽILNICA IN PRODAJALNA KAVE

V TRSTU UL. PONZIANA 30-B

Tel. 74-333

Hvaležno vošči

vsem svojim odjemalcem in prijateljem

BUFFET

Tomasič

T R S T - Ul. Cassa di Risparmio, 3 - Tel. 35-301

SVET SLOVENSKE SKUPNOSTI

želi vsem Slovencem na Tržaškem, Goriškem, v Beneški Sloveniji in v Kanalski dolini vesel Božič in veliko uspehov v letu 1966.

MIRAN KURET

ZALOGA VINA, LIKERJEV - UVOZ - IZVOZ

T R S T, Ulica Valdirivo, 3 - Telefon 28-926

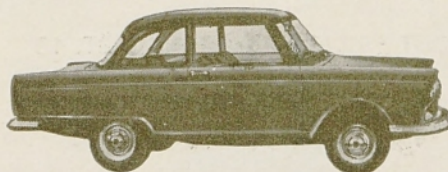
želi svojim odjemalcem uspešno novo leto!

PEKARNA

M. FLAJBAN

T R S T - Ulica Carducci, 15 - Telefon 35-166

vošči vsem vesele praznike

AVTO
IN MEHANIČNA DELAVNICA

GRGIČ

PADRIČE 43 - Telefon 226161

Obilo uspeha in sreče v novem letu 1965 želi cenjenim odjemalcem

Trgovina Jestvin OREL JOŽE

T R S T - Ulica Geppa, 8 - Telefon 23-869

Vošči
vsem cenjenim odjemalcem
iskrene božične praznike
in srečno novo leto

Vesel božič in srečno novo leto želi:

URARNA IN ZLATARNA

ANTON MALALAN

O P Č I N E - Proseška, 18 - Telefon 221-465
(Pri cerkvi)

KINODVORANA V BAZOVICI

BO IMELA ZA BOŽIČ DVA ZANIMIVA FILMA:

„DVA PAGLAVCA”

z Joselitom

in

„ŽENE NA POTI V NEZNANO”

ZA NOVO LETO PA:

„NEPREMAGLJIVI PERZEJ” IN „EDEN PROTI VSEM”

Srečne božične praznike in veselo novo leto želijo :

TVRDKA

Kerže

USTANOVLJENA LETA 1868

TRST

TRG S. GIOVANNI, 1

TEL. 35-019

Emajlirani štedilniki najmodernejših oblik na vsa goriva. Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavečega (Inox) jekla, stekla itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki. Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala. Lestenci ter vse vrste električnih luči, klasične in moderne oblike.

TRST - Ul. Carducci 15
Telefon 26-656

Bogata izbira naočnikov
naočnikov za otroke,
precizna šestila,
logaritmična računalna

BCIKB

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA L. 600.000.000 - VPLAČANIH L. 180.000.000

TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TEL. ŠT. 38-101, 38-045

BRZOJAVNI NASLOV: **BANKRED**

TRGOVINA JESTVIN

MARC IGNACIJ

Ulica S. Marco 10 - Tel. 90-344

ELEKTROINSTALACIJE

M. Ambrožič

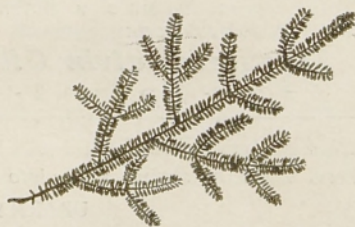
TRST - Viale Miramare 29 - Telefon 29-322

Veselo rojstvo ZVELIČARJA in blagoslova polno leto 1966, vošči in želi vsem sorodnikom, gostom, prijateljem in vsem zamejskim rojakom

družina LEVSTIK iz Rima - lastnik

Hotela »BLED« in Penziona »DANILA«,

ROMA, Via S. Croce in Gerusalemme 40 - Telefon 777-102

GOSTILNA

ŠKABAR

oskrbnik: KUTIN

VELIKI REPEN. 227-117

tržaška knjigarna

TRST - ULICA SV. FRANČIŠKA 20 - TELEF. 61-792

želi vsem svojim odjemalcem in prijateljem vesele božične praznike
in srečno novo leto

Istočasno priporoča naslednje novosti iz mladinske literature:

MLADI VEDEŽ
V SVETU NARAVE
100 BELOKRANJSKIH
William Saroyan: RADA TE IMAM, MAMA

tiskarna

GRAPHOS

trst
sv. frančiška 20
tel. 29-477

CENA 200.- LIR